

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ

број 258
6. јул 200.
цена 10 динара

ИТАЛИЈА 2200 ПЛ., ФРАНЦУСКА 5,30 ПРБ., ШВАЈЦАРСКА 6 СМР, АУСТРИЈА 40 АТС, СР НЕМАЧКА 5,00 ДЕМ, ШВЕДСКА 25 ВЕК, БЕЛГИЈА 40 ВЕФ, ХОЛАНДИЈА 4 НРЛ, ГРЧКА 600 ОВД, НОРВЕШКА 25 НОК, ДАНСКА 25 ДКС

ПОСЛЕ АТЕНТАТА НА ВУКА ДРАШКОВИЋА И ЈАПАНАЦ НА ПРИНУДНОМ ОДМОРУ

С Л О Б О Д Н Е Н О В И Н Е

J.K.P. "ГРАДСКЕ ПИЈАЦЕ" - БЕОГРАД

Београд - Живка Карабиберић бр. 3
тел. центр. 3406-450, 3406-451 и 3406-452; директор: 422-566, 422-991 и 403-384
факс: 401-928

КАПЕНИЋ ПИЈАЦА

КАПЕНИЋ - МЛЕЧНА ХАЛА

ЗЕЛЕНИ ВЕНАЦ

БАЊИЦА

Јавно комунално предузеће "Градске пијаце" Београд, као градска установа, основано је 1962. године и све до 1989. послује као друштвено предузеће од посебног интереса за град.

Од јануара 1990. "Градске пијаце" послују као јавно комунално предузеће којем је делатност одржавање и опремање пијаца, као и издавање простора и објеката за продају пољопривредно-прехранбених производа, на велико и мало.

ВИДИКОВАЦ

БЕРАМ ПИЈАЦА - УПРАВНА ЗГРАДА

Пословни простор је организован у оквиру 38 пијачних објеката, од чега је 35 на ужем градском подручју, а три су у приградској општини Младеновац.

Рекет

Закон против тероризма није само оно о чему су ових дана говорили експерти правне струке а није ни враћен на "дораду" из разлога перфекције, како тумаче неупућенима високи званичници левице из тзв. Владе народног јединства. Преко тог Закона, заправо, тек сад почињу праве жмурке са двојицом такмаца, дедињског азиланта и Црвеног војводе, у надметању ко ће први један другог да заплуне, јер ту батину нико од њих двојице не сме да испусти, будући да им обезбеђује значајну предност у случају разлаза који, по свој прилици, припремају и један и други. Јер, потајно муљање јуловаца са левичарском партијом Радикала "Никола Пашић" и истурање Синише Вучинића, такође "војводе", у ударним

терминима свих државних телевизија, ма колико живцирало другог "војводу" са нешто дужим патриотским стажом, има злослутни предзнак да његов рок употребе неумитно истиче, те да влада "Народног јединства" убрзано тражи кооперативнијег и мање захтевног коалиционог партнера, који би уз титулу наследио министре и радикалске посланике у оба Парламејта. То што се старији војвода засад само прави "Тоша", изузимајући безначајно кошкање са Иваном Марковићем после неуспеха на подгоричким изборима, не значи да није упућен у могућност овакве комбинаторике. Управо натезањем конопа око Закона против тероризма; он даје упадљив знак одакле вреба опасност и да јасно распознаје откуда она долази.

Уостапом, и сви претходни закони јесу Шешелјева умотворина, па иако су разгаливали срца левичара, после сваког таквог закона стицао је значајну предност "рекетирајући" без скрупула коалиционе савезнике. Најпре, уцењом режима који без Радикала не би ни постојао, војвода пауковом марљивошћу шири мрежу својих министара и подминистара у обе Владе чије бројно стање импресионира и, рецимо, једну Кину, која са скромних 26 портфеља одаје утисак безнадежног лилипутанца у односу на громадну Владу Србије и Југославије. После Закона о информисању, Шешел инсталира радикалске уреднике и новинаре по свим државним и подржављеним медијима да би, коначно, Законом о универзитету заокружио своју власт у високошколским установама, нудећи чак и себе за професора. Тако утврђеном логистиком за поход "кроз институције система", карику која недостаје, неопходну и за освајање саме власти, он препознаје у Закону против тероризма, који истина једног дана може и њега да стрпа у апс, уколико олабави рекет азиланту са Дедиња, али може и да га вине до тако жељених висина.

И као у правом трилеру мафијашке борбе око превласти, за два кључна места - савезног министра полиције и државног тужиоца, по којим инструкцијама по новом Закону свако може бити ухалшен без сагласности истражног судије и без претходно спроведене истраге, упућени тврде да умало није дошло до праве експлозије на самом заседању Скупштине. И није нека нарочита тајна да радикалски вођа одавно себе види на функцији министра полиције, јер његове нимало прозаичне претње својим политичким неистомишљеницима "јебају вам матер" датирају још од времена логоровања у Падинској скели, поновљене приликом кидања каблова и гушања са скупштинским обезбеђењем, а упамћене и када је махао пиштољем на таксисте и студенте. Тај, дакле, синдром моћи и њемоћи који прати војводу у свим обрачунима са позицијом или опозицијом пред коначним је разрешењем - као његов ноћурно за дефинитивни успон или пад.

Међу узрујаним левичарима кружи још прича да би војвода "попустио" код места државног тужиоца уколико му друга страна уступи исто тако моћну функцију каква је, на пример, шеф државне безбедности!

Понуда дедињском азиланту, дакле, експлицитно гласи: теби војска мени полиција! Оваквом понудом, наравно уз услов да паничарско крило левице није предимензионирано читав случај, Шешел очигледно жели да успостави равнотежу страха међу коалиционим савезницима а себе и своју партију заштити од евентуалне зле воље тренутно моћнијег, чије границе стрпљења и нису јача страна, бар када су у питању захтеви и уступци на домаћем терену.

Као исторна истина коју не треба проверавати остаје засигурно чињеница да уколико војвода и овога пута искалчи рекет, под његовим чекићем, кад-тад, најпре ће бити испресован ЈУЛ, потом партија дедињског азиланта, напоследку и најнемоћнија - демократска опозиција. На овај редослед међусрпског обрачуна склони су да се кладе многи западни аналитичари, отуда и њихова приметна уздржаност у критици Војслава Шешелја. Штавише, у својим приказима прилика у Србији, углавном фокусирају лидере опозиције, по правилу у негативној конотацији. Не изненађују онда ни њихове тврдње да будућег преговарача са европском заједницом виде у лику црвеног војводе, али се не баве питањем хоће ли Србија до тог времена постојати као држава. Или их то посебно и не тангира.

Богољуб ПЕЧИЋИЋ

Потајно муљање јуловаца са левичарском партијом Радикала "Никола Пашић" и истурање Синише Вучинића, такође војводе, у ударним терминима свих државних телевизија, ма колико живцирало другог војводу са нешто дужим патриотским стажом, има злослутни предзнак да његов рок употребе неумитно истиче, те да влада "Народног јединства" убрзано тражи кооперативнијег и мање захтевног коалиционог партнера, који би уз титулу наследио министре и радикалске посланике у оба Парламента.

На таласима понорнице

Јун је био гори од маја, који је био гори од априла, неупоредиво горе од марта, од кога је био гори фебруар, знатно гори од јануара. Проток времена је, овде, као ток понорнице.

Опозиционе странке даље се грубо сатанизују, па и криминализују, што, с обзиром да је вишестраначки систем уставна категорија, представља и својеврсни нартај на уставно уређење земље; ситуација на косметским просторима се не поправља, нити се назире обећавајући покушаји у том правцу; односи федералних јединица опасно се погоршавају; у економским сферама уочавају се нови негативни трендови без изгледа да буду брзо и ефикасно заустављени; социјалне прилике су драматично неповољне; апатија, као фаталистички доживљај стварности и као једини одговор на њене изазове, захвата већину становништва; ни опозиција, ни власт; оптерећени познатим слабостима, али и објективним лимитима, не чине ништа да се атмосфера опште утучености и безнађа бар мало промени.

После будванског атентата на Вука Драшковића, низу тенденциозних, манипулативних и ружних интерпретација злочина придружила се и муњевито лансирана гласина да је лидер СПО, у тренутку када је ња њега пуцано, био у друштву паметне, лепе и згодне Београђанке, с којом је, наводно, у вишемесечној вези.

Тој гласини, смишљеној "тамо где треба", претходила је, можда и као планирана припрема за потоње измишљотине, гласина да се Вук Драшковић и Даница Драшковић разводе, што су, као "информацију", могли да лансирају једино они који овај брачни пар не познају.

Пикантни детаљ о будванским данима и ноћима лидера СПО са паметном, лепом и згодном Београђанком, нису се "примили" само у српској чаршији, познатој по склоности да "трачари", већ су стигли и до респектабилних медија, па и до неких важних светских адреса.

То је, очигледно, и био један од циљних исто-

ра гласине, јер се гласине о политичарима увек "пуштају" да би "одрадиле своје" у више праваца, на више равни и са што више програмирањем последица.

Историја политичких гласина у Србији је, по много чему, историја Србије и српске политике.

Све овдашње политичке гласине, како оне у комунистичком периоду, тако и оне из прве половине века, па и оне из времена формирања српске државе, "паковане" су у политичким центрима моћи као најаве одређених политичких догађаја или подршка одређеним политичким потезима.

О завери против Александра Обреновића "брбљао" је, месецима, "цео Београд", а Александар и Драга су, до последњег тренутка, до бекства у тајну дворску одају, све то игнорисали.

И један од организатора пуча, Ђорђе Генчић, по стилу живота и по животним менама можда најинтересантнија српска политичка личност из деветнаестог и првих деценија двадесетог века, био је жртва гласина и због њих је заувек напустио политику у најбољем животном добу.

Млади социјалиста Мита Ценић прошао је 1873. године кроз пакао француских затвора, јер је "цела Србија", на основу гласине лансиране из дворских кругова, брујала да ће у Паризу, где је студирао, извршити атентат на краља Милана, што се, као упозоравајући "абер" уочи краљевог доласка у Француску, докотрљало и до париске полиције.

У комунистичком периоду, недељама и месецима пре "пада" Милована Ђиласа, Александра Ранковића, Марка Никезића и Ивана Стамболића, у ондашњим главним чаршијским пунктовима, од "Мажестика" и "Маде-ре", до "Шуматовца" и Клуба књижевника, ти "падови" су, на миг оних који су Милована Ђиласа, Александра Ранковића, Марка Никезића и Ивана Стамболића прогнали из политике, најављивани свакојаким "трачевима", а и продуктивно су подстицани.

На удару гласина, смишљених међу политичким противницима, био је и Милош Обреновић, нарочито при крају прве владавине.

Већину гласина о Милошу "пустио је у народ" чувени антиобреновићевац Лазар Арсенијевић, познатији као Баталака, који је, због тога, у једном тренутку, био и хапшен и осуђен

на затворску казну.

У жељи да свакога дана, па и свакога саћа, напакости обреновићевцима и зада им мучки ударац, Баталака је умео и да се преруши у телала или "у ма какву сојтарију" и да, "телалишући" против Милоша, као својеврсна претеча "ширења лажних вести и узнемиравања грађана" и данашњих политичких трачера, уноси у народ велике забуне.

Списак жртава гласина у Србији је, практично, најсвеобухватнији лексикон "Ко је ко?", отворен за сталне допуне.

Кога овде чаршија није мрела или, како се раније говорило, "с ким чаршија није испирала уста", тај у животу, могло би се рећи на основу бројних примера, и није постигао нешто нарочито.

Гласина да је Вук Драшковић у време атентата у Будви био у друштву паметне, лепе и згодне Београђанке не представља, дакле, што се историје политичких подметања и прљавштину у Србији тиче, ништа ново.

И она је смишљена искључиво из политичких разлога, улогу Баталаке играли су, јавно; и неки високи политички функционери из владајуће коалиције, а "Мажестик", "Шуматовца", "Маде-ре" и Клуб књижевника замениле су конференције за штампу и политичке трибине.

Мада је свака гласина неугодна, најновија гласина о Вуку Драшковићу није, ипак, "одрадила своје" по жељи аутора; и они који Вука Драшковића воле, и они који га не воле углавном му, ако су у гласину поверовали, завиде на измишљеној љубавници.

Драматизовање различитих припадника Срба с Косова и Метохије питању сарадње са УНМИК-ом у суштини је призивање опасних деоба и раскола и објективно је у интересу једино албанских екстремиста.

Те разлике су резултат различитих услова у којима преостало српско становништво с косметских простора живи и зато су и логичне и разумљиве.

Оне су, међутим, и део закаснеле плурализације и демократизације косметског дела српског народа; те су, у том смислу, по ономе "боље икад него никад", важна и драгоцене политичке чињеница.

У минулој деценији косметски Срби су, с безначајним изузецима, били монолитни у подршци СПС и то се сада први пут мења на видљив и значајан начин.

Лоше је и опасно, зато, што се, у расправама око различитих приступа питању сарадње са УНМИК-ом, користе неумерене речи, дисквалификације и етикетирања, јер неодмерене речи, дисквалификације и етикетирања, поред тога што подстичу деобе и расколе, стварају простор за стварање аутентичног, стабилног и продуктивног вишестраначког амбијента.

Није, дабome, спорно да је судбина Косова и Метохије прворазредни национални и државни интерес, али је, исто тако, па и са далекосежнијим општим потребама, и развој плурализма и демократије национални и државни интерес првог реда.

На косметским просторима, просто, и кад је о одбрани српског народа реч и кад је реч о демократизацији, нема ни "режимских", ни "опозиционих", ни "Кушнерових" Срба у негативном смислу.

Прави придеви уз преостале косметске Србе су "храбри" и "достојанствени" или "препуштени сами себи", а све остало су ружне дневнополитичке игре.

Дугови југословенских предузећа у мају достигли су 51,1 милијарду динара, што је за 38,9 одсто више него у априлу. По оценама економских стручњака ова унтрашња договања до те мере су висока да налажу брзу и свеобухватну промену текуће економске политике, како би се избегле разне очекиване али и потпуно непредвидљиве негативне последице. Из владајућих кругова, међутим, нема сигнала да ће се економска политика, утврђена за ову годину, хитно и битно мењати.

У највећој кувајтској рафинерији нафте Мина ал-Ахмед, удаљеној четрдесетак километара од града Кувајта, дошло је до јаке експлозије, у којој је пет особа погинуло, а педесет повређено.

Овакве експлозије нису честе, али ниси ни неуобичајене у великим рафинеријама у сталном погону, а узрок им је, по правилу, "виши фактор", без неког посебног удела људи.

Само неколико сати после експлозије кувајтски министар за нафту, шеик Сауд Насер ал-Сабах, поднео је неопозиву оставку на министарски положај, преузимајући објективну политичку одговорност за трагичан догађај. Институција "објективне политичке одговорности" један је од најпоузданијих знакова поштења у политици и обављања политичких послова на ваљан начин.

Нема стабилне земље у свету у којој министар било ког ресурса, у ситуацији када се деси нешто лоше у области коју "покрива", не би учинио исто што је учинио шеик Сауд Насер ал-Сабах, што су, у неколико наврата, учинили министри саобраћаја у Јапану после већих судара возова и што, као могућност

краја политичке каријере у стабилним земљама, чека сваког политичара и државног чиновника.

Код нас институција "објективне политичке одговорности" одавно не постоји, а и "субјективна политичка одговорност" се не утврђује и не санкционише.

Понижења која је наш фудбал доживео на шампионату Европе, прво у утакмици са Словенијом, а потом у утакмици са Холандијом, немају у југословенском спорту меру поређења. Врхунски светски фудбалски мајстори, стубови најмоћнијих европских клубова, предвођени селектором са релевантним и светски валоризованим стручним резултатима, били су, у плавим дресовима, немоћни до граница квалитета сеоских аматера.

Тачно је, дабome, да је селектор направио много грешака, тачно је и да неки кључни играчи нису били у врхунској форми, али основни узрок доживљених понижења је застарела политика ФСЈ, вероватно последњег бастиона недавне и трагично окончане југословенске прошлости.

Приче да је пласман међу осам најбољих у Европи успех представљају огољени бирократизам, а због опште стања фудбала у земљи, који је пред станком као врхунски спорт, те приче су и опасни аутизам.

После свега што се, као болна истина, видело на шампионату Европе, а што се одавно наслућивало, једини спас је у распуштању садашњег ФСЈ, јер се он, на темељима на којима стоји, не може изменити у позитивном правцу, и у стварању нове, модерне и светским спортским токовима прилагођене фудбалске организације.

Фамозна "озонска рупа", која је код нас, до размера организоване кампање прворазредног значаја, проглашена за велику опасност, а о којој нико ништа не говори и не пише у Хрватској или у Грчкој, идеалан је закључак, бар пред децом, за празне новчанике уочи некада уобичајених и редовних породичних одлазака на море.

Заљубљеници у теорије завере и овејани скептици мисле, вероватно, да је "озонска рупа" измишљена као део летње социјалне политике.

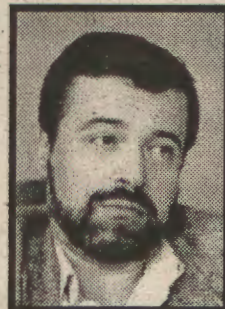
Катастрофичари су, овде, одавно; најпоузданији антиципатори непосредне будућности.

У српском језику реч "песимиста" не значи што и у другим језицима; у српском језику реч "песимиста" означава реалисту.

Тероризам јача организама

Док је режим у последејтонском периоду био у релативно лагодном положењу - почео је да обнавља међународне везе, бруто-национални доходак је растао а на унутрашњем плану је увек могао да бира између сарадње са демократском опозицијом или сарадње са радикалима и да једнима прети оним другим и обратно - сада је све то нестало. На неки начин, ма колико то иронично звучало, левица је постала талац екстремне деснице.

Милан
БОЖИЋ

Када год помислим да сам у овој земљи већ све видео и да су изненађења немогућа, увек се догоди да ме нешто изненади.

Таман када смо се сви навелико надавали високодемократских изјава против новог закона о борби против (?) тероризма, он је повучен из скупштинске процедуре.

Привремено?

За увек?

Тајна се, наравно, налази у владајућој коалицији, односно у њиховим међусобним односима.

Шешел је, истина, још одмах после првих најава припремања закона о борби против тероризма, изјавио у неком интервјуу на ТВ Палма да такав закон није потребан. Иако је не ретко склон лакрдијашком понашању, овог пута је био сасвим озбиљан, рекавши да у законодавству постоји сасвим довољно инструмената за борбу против тероризма и да никакав нови закон није потребан већ да је проблем у неефикасности не толико судства колико полиције односно репресивног апарата уопште.

На жалост, био је сасвим у праву.

Кажем "на жалост" не зато што је био у праву него зато што такве аргументе не користе када правда сопствено учешће у насиљу које се шири земљом.

Уосталом, док је шиптарски тероризам беснео Косметом никоме на власти није ни падало на памет да се таквим законом позабави а сада, када је Космет, после "величанствене победе над НАТО-ом", отишао под страну окупацију законписци су с пробудили.

УСАГЛАШЕН ИЛИ НЕ

Било како било, да ли само због оваквог Шешелјевог става или због још неких несугласица, закон се неколико седмица после најаве није појавио у процедури иако је најављен од портпарола ЈУЛ-а за колико "сутрапрекосутра".

Чињеница је, такође, да функционери СПС-а нису показивали толики ентузијазам за закон колико су се у одушевљењу истица-

ли Горан Матић и Иван Марковић.

Конечно, пре две седмице је заказана седница савезне скупштине - иако је у првим најавама закон био предвиђен на републичком нивоу - и предлог закона је чак унапред подељен посланицима што је остављало утисак да су несугласице у владајућој коалицији изглађене.

Шешел није нигде јавно протествовао, а његови посланици су на законодавном одбору скупштине чак гласањем подржали предлог закона. Поврх свега, његов савезни министар правде Јојић је јавно образлагао и афирмисао законски предлог!

Када, одједном, као из ведра неба дан уочи седнице савезне скупштине на (редовној) конференцији за штампу Шешел објављује да његова странка неће гласати за закон. На питање новинара: "Зашто?" уследио је сувопаран одговор да закон "није усаглашен". Са чиме или са киме, остало је без одговора.

Иако је деловало да је Шешелјева претња само појачавање позиција пред трговање - и неколико ранијих седница српске скупштине, што је остало прилично незапажено у јавности, почело је са закашњењем пошто су радикали уцењивали коалиционе партнере својим захтевима како би дали сагласност на одређена законска решења - она се сутрадан и остварила. На седници савезне скупштине, која је почела са кашњењем од пар сати, савезна влада је повукла закон.

На даљу дораду, рекао је Кутлешки, потпредседник владе задужен за законодавно-правне послове, "јер је од посланичких група дошао низ предлога за даљи рад на закону".

Политичком чаршијом су одмах кренули трачеви.

СТАЛНО ТРАЖЕ

По једнима, Шешел је тражио значајне функције у репресивном апарату, полицији пре свега, што је мало вероватно јер му је унапред јасно да тако нешто неће добити. По другима је тражио функције у тужилаштву - али језици кажу "за сваки случај" односно ако се деси да и њега спопадну тим законом - што није немогуће али је чудно да у том слу-

чају није постигнут споразум. Трећи додају да је поврх тужилаштва тражио учешће у расподели деканских места на факултетима у Србији али и нова чланства у управним одборима разних предузећа.

Не улазећи у детаље ових чаршијских прича јасно је да су некакви захтеви постојали, пошто је један од високих функционера СПС-а после седнице љутито изјавио: "Радикали стално нешто траже а ми стално дајемо!".

Као да је том изјавом посредно ставио до знања да је "давања" доста.

Подитика је, наравно, суров занат и партнери и противници, а улоге се често мењају и једни постају други и обратно - покушавају да узму "све што није причврштено".

Интересантно је, међутим, да је "лево крило" владајуће коалиције одлучило да "десном" каже "не!" у веома осетљивом тренутку када је на столу био закон у који је уложена велика пропагандна кампања и који је требало, разуме се, не да буде оружје против потенцијалних терориста него против политичких противника. Тачније, скоро ни један закон није пратила таква кампања као овај.

Стога је повлачење закона не мали политички пораз ЈУЛ-СПС групације, шамар који није лако заборавити.

Тим је чудније да је Шешелу речено - да ли историјско? - "не!". Јасно је да је одлуку могао донети само председник Милошевић и јасно је да је морао бити изузетно бесан због радикалских захтева - или пак сталног гмилања разних захтева који су коначно "препунили чашу".

Остаје, наравно, да се види "историчност" тога "не!". Следећи дани ће показати да ли се "усаглашавање" закона успешно завршило односно који ће противуслуге бити учињене радикалима, а које не. Могуће је да ће и једна и друга страна помало попустити, али је могуће чак и да закон буде дефинитивно заборављен.

ИМПЕРАТИВНО РАЗДВАЈАЊЕ

Једно је, међутим, сигурно.

Владајући естаблишмент сада полако по-

стаје свестан колико је одлука из марта 1998. да се радикали узму у власт била кобна. Чак иако се претпостави да је то учинено рачунајући предстојећи ратни конфликт из 1999. за неизбежан - а то се никада са сигурношћу не може предвидети - морало се рачунати са тиме да ће после изопштења из међународне заједнице радикали постати "једина алтернатива".

Јер, док је режим у последјејтонском периоду био у релативно лагодном положају - почео је да обнавља међународне везе, бруто-национални доходак је растао а на унутрашњем плану је увек могао да бира између сарадње са демократском опозицијом или сарадње са радикалима и да једнима прети оним другима и обратно - сада је све то нестало.

На неки начин, ма колико то иронично звучало, левица је постала талац екстремне деснице.

Међутим, не треба се претерано радовати на овој опозиционој страни. Овај конфликт око закона јесте, истовремено, и уводни део предизборне кампање.

Постаје, наиме, сасвим очигледно да је радикалима са једне и ЈУЛ-у и СПС-у са друге стране скоро сасвим немогуће да наступе на заједничким листама на локалним изборима. На савезним је то, разуме се, сасвим непотребно, пошто је систем пропорционалан док је на локалним то скоро неопходно пошто је нови закон предвидео једнокружни већински "нокаут" систем.

Бирачи су, међутим, чудна бића и још избори 1996. и 1997. су јасно показали да ради-

калски бирачи, иако тврди националисти и ксенофоби јесу опозиционо настројени. Тако су у другом кругу локалних избора упорно пунили кутије демократске опозиције на бирачким местима где су радикали испали у првом кругу. И бирачи демократске опозиције су се "реванширали" тако што су 1997. у другом кругу практично омогућили Шешељу да победи Лилића. Такође, не треба заборавити да међу бирачима СПС-а а поготову ЈУЛ-а, има не мало људи старијих генерација емоционалног и идеолошког везаних за традицију Савеза комуниста којима би рука жестоко задрхтала ако би се суочили са обавезом да заокруже радикалског кандидата.

Стога и лева и десна страна владајуће коалиције имају политички императив да се пред изборе да се раздвоје.

Не би било чак чудно да за који месец Шешељ дефинитивно напусти владајућу коалицију изазвавши - једнострану или договорену сасвим је свеједно - кризу владе како би на изборе изишао као "опозиција" управо рачунајући на опозиционе склоности својих бирача.

ДИСЦИПЛИНОВАЊЕ ШЕШЕЉА

У том случају конфликт око "терористичког" закона би се могао инструментализовати и искористити - уз можда још понеки сукоб у српској или савезној скупштини - као "доказ" да радикали јесу опозиција али да су у коалиционој власти учествовали само зато да би земљу бранили од НАТО агресије.

Када изборна кампања прође, НАТО се си-

гурно неће распустити те се радикали опет могу "присетити" да је агресија у току и вратити се у власт.

Ни левој страни владајуће коалиције овај привремен развод брака није штетан. Напротив! Могу се надати да ће повратити поверење својих озбиљнијих бирача који су почели да одвраћају поглед од њих управо због ретроградности коалиционог партнера.

Препрека је, међутим, једнокружни већински систем на локалним изборима који би, у том случају, јединственој листи демократске опозиције драматично повећао изборне шансе у односу на две листе владајуће коалиције.

Није немогуће да се стога изврши промена закона о локалној самоуправи и изборни систем претвори у пропорционални како би "свако добио своје".

Али, није немогуће и да се остави закон таквим какав је како би се локална власт поделила између демократске опозиције и ЈУЛ-а и СПС-а - пошто у том случају радикали као трећа по снази страна немају никакве шансе - и тиме Шешељ мало казни за свој превелики апетит.

Игра, дакле, не само да није завршена него тек почиње.

"Дисциплиновање" Шешеља може бити корисно за политичко здравље земље али може бити и само део маневра у коме ће се он поново представити као опозиција и многе лаковерне превести жедне преко воде.

Терористички пакет-аранжман

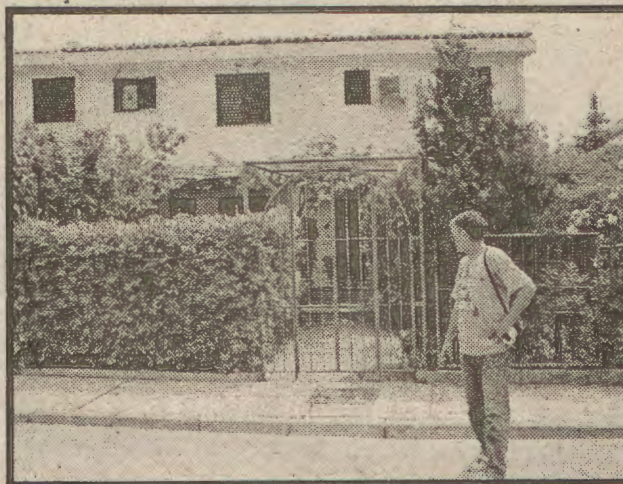
Атентат на лидера Српског покрета обнове Вука Драшковића је и после скоро четири недеље још увек тема за предње стране штампе, па и оних тридесетак посто Будвана које политика не занима расправљају шта би било боље: да ли да Драшковићу оду из града "да не привлаче метке", иако ту имају кућу још од 1984. године, или да остану, јер су "прославили Будву".

Милица ЂОРЂЕВИЋ

Будва се у последњих неколико година убрзано проширила и напунила новим становницима, па не знају сви мештани где се налази Улица пролетерских бригада у насељу Под Дубовицом. Међутим, када се пита за кућу Вука и Данице Драшковић, сви, од забрањене старице до трафиканткиње знају како се до куће стиже и предусретљиво показују пут. "Овдје ти је седамдесет посто народа уз Вука. Ту му је сада најсигурније", тврди гост кафане у којој се пре подне окупљају староседеоци. Од 1991. године Будва је град са највише атентата у Црној Гори. Ипак, ниједан од седам крвавих обрачуна није дуго занимао Будване јер је било очигледно да се у свим случајевима проветравало црногорско подземље. Покушај убиства Вука Драшковића је прва и очигледна намера политичке ликвидације. Уз то је и "отворила сезону" у најпопуларнијем црногорском летовалишту.

МУЧАН УТИСАК

У ноћи између 15. и 16. јуна светске агенције су објавиле вест да су вођу србијанске опозиције покушали да убију непознати нападачи рафалима кроз прозор његове куће, и у својим извештајима поменули име града. Вишине делегације, политичари и дипломате који стижу у званичне посете Подгорици не пропуштају да посете и насеље Под Дубовицом. На плажама и у елитним кафићима данас се чују руски и мађарски језик. И српски, наравно, на коме се гости жале на цене. Овог лета истакнуте су у немачким маркама и готово два пута су више у односу на цене истих услуга и робе у Србији. Мештани се не буне због увођења стране валуте, а заћутали су и пензионери наклоњени политици Слободана Милошевића када су почели да примају 170 немачких марака у просеку и то у новцу који су до тада куповали на улици. Рачуни се могу још увек плаћати и динарима по курсу од 25 за једну немачку марку иако је званично платни промет са Србијом прекинут. Ни у Булатовићевом Херцег Новом нису

гадљиви на непријатељски новац. Патриотизмом се истиче још само дневник "Дан". На њему стоји искључиво цена у динарима, 6 по примерку, мада га у радњама продају за десет динара, исто колико коштају и независне "Вијести" које штампају само цену од 40 пфенига, или провадина "Побједа" на којој стоји и 30 пфенига и 7 динара. У Будви је приватизовано све што се могло, приватна је чак и хотелска амбуланта у туристичком комплексу

"Словенска плажа", Нова, проевропска оријентација Црне Горе показује се и у функционисању градске управе; председници будванске општине смењују се као на покретној траци. Последњем је прекинут мандат пре три и по месеца јер се група грађана пожалила председнику републике да је дозвољавао дивљу градњу због које је град ионако већ тесан. Ако честе смене и нису права демократија јер су председници општина увек из исте партије, барем лепо изгледају. Када је о Будви реч, могу да буду задовољне и присталице

Социјалистичке народне партије Момира Булатовића. Теза коју стално понављају, да је Мило Ђукановић од Црне Горе направио полицијску државу, ових дана се потврђује више него икада. На неколико километара од града постављене су патроле специјалне полиције. Маскирне униформе, дуге цеви и ципови су, заправо, више представе о безбедности него безбедност сама, јер изгледа као да ни црногорска полиција нема прецизна мерила кога да заустави и легитимише.

После атентата у Будви најчешће се заустављају возила са београдском регистрацијом, па је крајем јуна полиција зауставила и аутобус којим су у град стизали представници београдских општина на традиционалне летње игре у којој учествују градови из Србије и Црне Горе. Два полицајца су ушла у возило, разгледали путнике и одабрали неколико мушкараца, иначе људе који годинама раде у општинским службама. Извели су их напоље, легитимисали их и претресли им кофере. Мучан утицак је мало поправљен када

је полицајац послушао молбу једног путника и пажљиво извукао наочаре из кофера пре него што је наставио да претреса. У Будви никог посебно не узбуђују ни повремени вечерње рације по препунијим кафићима, са све шкрипом ципова, легитимисањем (само мушких) гостију, прогањањем криминалаца по граду; али се полицији ипак не може порећи ефикасност. Када је нападнута девојка у комплексу "Словенска плажа" готово изне-

КАД "ПРОРАДИ" САВЕСТ

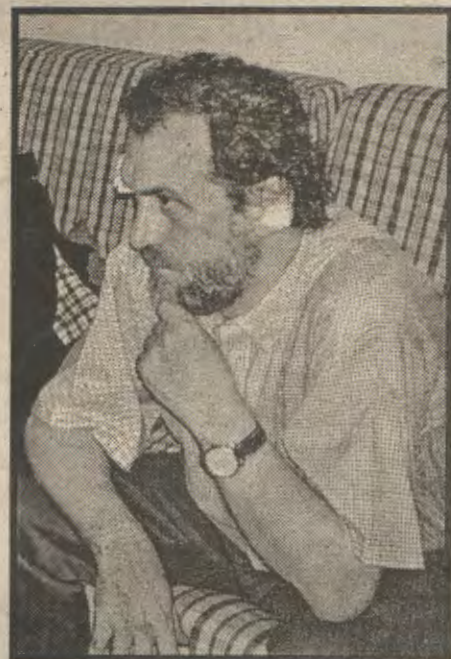
Подгоричка "Победа" је објавила саопштење Зорана Живковића, судије Вишег суда у Подгорици који води истрагу о атентату. Он је демантовао високог функционера МУП Србије Миодрага Гутића који тврди да није добио захтев за хапшење осумњичених Спасојевића и Јовановића, те да зато није одмах ухапсио овог првог. Ово саопштење објашњава и нешто што је изазвало велико чуђење - како се догодило да у мору неразјашњених атентата на крупне личности у Србији, осумњичени за покушај убиства опозиционог првака сам дође у полицију и пријави се. На основу објављених факсимила потерница и захтева за хапшење које су два пута телеграмом послали из МУП-а Црне Горе, и касније из Вишег суда у Подгорици, испоставља се да је потпуковник Гутић формално и технички у праву. Осумњичени Спасојевић је, како је сам рекао, из штампе сазнао да га траже, па је са адвокатом (брже-боље) дошао у СУП Београд 21. јуна, дању. Штампа је претекао МУП ЦГ, а Спасојевић је претекао потерницу која је из Црне Горе дошла истог дана, али тек

Подгорице, са адресом Хотска 14, баш 16. јуна јавио на преглед у Београд, због болова у глави и кардиоваскуларних сметњи. Задржан је у болници где се и сада, наводно, налази. У целом случају упада у очи и то да ни полиција ни Клинички центар Србије нису биле тако предусретљиви и пуни обзира ни према штампи ни према осумњиченом када је почетком маја у КЦ доведен Радојко Луковић из Пожареваца. Новинари не само да нису могли да сазнају у ком се стању Луковић налази, него се дуго није знало ни где је.

"НЕОБОРИВ АЛИБИ"

Независни дневник "Вијести", лист који је признат по томе да прво пуца па онда пита ко је, успео је да се домогне целог исказа који је осумњичени Иван Ловрић из Београда дао на суду у Подгорици. Ловрић је изјавио да није крив, да није припадник било које тајне службе и да му нико, па ни Душан Јовановић "Јапанац" није пришао у ресторану и рекао "хајде, идемо" непосредно пред атентат који је извршен у петнаест минута до поноћи. Исти исказ је сутрадан објавио и промилошевићевски "Дан", како би доказао

да Ловрић имају чврст алиби и да "невини људи чаме иза решетака" у затвору у Спужу. На неким местима лист је исказ негде скратио (тамо где се помињу отац и син Улић из Аустралије који су унајмили Ловрића као обезбеђење) а негде продужио својим коментарима и коментарима случаја из београдске "Политике експрес", за коју је такође говорио адвокат Гломазић. Јовановићев алиби "изгледа необорив" јер је само осам сати после пуцњаве у Београду Јовановић био у Четвртм општинском суду, поновио је Гломазић и додао да је, "будући да су у том периоду Будва и цела Црна Гора били под блокадом, мало вероватно да је Јовановић могао да се докопа авиона а још мање да је аутомобилом био у могућности да се пробије до Србије". Уколико је ова тврдња једини Јовановићев алиби, не пише му се добро, јер све и да је полиција заиста у стању да блокира путне прелазе и аеродром, не би обратила пажњу на Јовановића. За њим у то време још није била расписана потерница, а до Београда је и касно ноћу,

буха се појавила патрола. Шесторица у маскарним униформама су окружили мрачни пролаз, припуцали у ваздух и за трен ока ухватили нападача, кога су одмах почели да испитују, рукама и ногама, пре него што су га убацили у џип. "Специјалаца" има увек и свуда иако се не виде, тако да пада у воду запажање познавалаца прилика око атентата у Будви којима је још увек сумњиво то што се специјална полиција Мила Ђукановића сувише брзо појавила на лицу места, "иако се зна" да су те јединице стациониране углавном у Подгорици.

Истрага око покушаја убиства Вука Драшковића дотакла је најтоплију политичку тему овог лета. Везе између две федералне јединице су покидане и држе се још само на заједничкој фудбалској репрезентацији и на везној војсци, чији хеликоптери сваког дана формацијски прелетју обалу. "То Слобо сам себи доказује да је Југославија цијела", тумачи чувар плаже. Заиста, бусање у југословенске груди, како то све упорније чине неки подгорички политичари са стањом у Београду, ових дана пада већ на првом озбиљнијем испиту. Неколико дана после атентата МУП Црне Горе је објавио да је пронашао осумњичене. Браћа Иван и Милан Ловрић су ухапшени у Подгорици, идентитет друге двојице црногорске полиције још није открила за јавност, али се сумња да су у Београду, док је за Душана Спасојевића и Владимира Јовановића "Јапанац" расписана потерница и прослеђена београдској полицији. Међутим, МУП Србије је одбио да изручи Спасојевића који се сам пријавио београдском СУП-у одмах пошто му је име објављено у новинама, док је "Јапанац" званично био у бекству све до 1. јула и поред тога што је Миодраг Гломазић, заједнички адвокат осумњичених, још 27. јуна преко београдског недељника "Сведок" бранио алиби клијента и при том открио могући пут за истрагу. Наиме, према његовим речима, "Јапанац" је осам сати после атентата виђен у Четвртм општинском суду у Београду. Својим аутомобилом је на суђење довезао кума, иначе телохранитеља Зорана Ђинђића. Од тада нема података да је након текста у "Сведоку" полиција испитивала члана обезбеђења председника Демократске странке, док за то време обезбеђење Вука Драшковића још увек седи у затвору у Падинској скели.

око 22 часа. МУП Србије није објаснио зашто није реаговао ни када је потерницу коначно примио, нити је полиција објаснила како је то код Спасојевића прорадила грађанска дужност, а код њих није службена обавеза.

Уместо полиције одговоре је дала, опет штампа. Београдски "Сведок" је у ексклузивном разговору са Спасојевићем, "из болничке собе", објавио његову тврдњу да има чврст алиби о коме још не жели да говори, као и обећање да ће отићи у Подгорицу чим оздрави. "Извори" листа и поред ексклузивног разговора уместо Спасојевића тврде да је у време атентата био у Београду. Приложена су и два извештаја лекара специјалисте са Клиничког центра у Београду. Из њих се поред опширне анамнезе види да се Спасојевић из

према возном реду, могуће стићи авионом за непун сат. Виши суд у Подгорици је после Ловрићевог исказа које су објавиле "Вијести" забранио свима који имају било какве везе са истрагом да говоре за медије, што је широм отворило врата за спекулације и нагађања.

СВЕДОЦИ СТРАХУЈУ ЗА ЖИВОТ

Међутим, "Српска реч" је из поузданих полицијских извора у Будви и Подгорици сазнала, пре свега, да се искази које су дали браћа Ловрић заиста подударају у свим детаљима, али да их сведоци који се помињу не могу подупрети. Црногорска државна телевизија је већ објавила да су Улићи нестали из земље. Суд, како сазнајемо, неће моћи да чује

ИЗЈАВА ОСУМЊИЧЕНОГ ИВАНА ЛОВРИЋА

"ВИЈЕСТИ", 28. ЈУН 2000.

ни кључне сведоке, брачни пар Божић, који су, наводно, правили друштво старијем Ловрићу управо у време атентата. "Они су одмах побегли у Србију", рекао је наш извор, и додао да је и фризерка Марија Зеџ из Будве такође одбила да сведочи. Заправо, биће тешкоћа да се узму искази правих сведока са било које стране, јер се они који би могли да помогну Ловрићима боје кривоклетства, а људи који су видели "Јапанаца" да прилази Ловрићу у ресторану "Оранж" и чули када му је рекао "хајде, идемо" страхују за живот. Такође је могло да се сазна и да "Јапанац" ово није први посао, и да је оружје за атентат набавио тамо где га "обично" набавља, преко власника кафане "Велика Србија" у Ваљево, кога зову "Ђаво". Владимир Јовановић, зван "Јапанац" или "Влада слон" је Будванин тек непуну годину. Доселио се у стан који се налази близу куће Вука Драшковића 3. августа прошле године, на ту адресу је пријављен. Није тачно ни то да се осумњичени међусобно не познају. Други осумњичени, Душан Спасојевић, има истог адвоката као и Јовановић, кога је Јовановић некако ангажовао иако је званично био у бекству. Спасојевић, тврди наш извор, поседује мобилни телефон за који рачуни стижу на адресу Јовановићевог стана у Будви. Браћа Ловрић су, претпоставља се, жртвовани полицији. Они су у евиденцији београдских општина забележени као "радници", са средњом стручном спремом, а познати су по пословима са "врућим" аутомобилима и власници су пицерије на Бановом брду. Млађи Ловрић, Милан је у Будву дошао 10. јуна и за неколико дана успео да привуче пажњу црногорске полиције кога га је од доласка до хапшења због атентата већ два пута хапсила из других разлога. Након хапшења и изручивања Владимира Јовановића "Јапанац" почетком јула може се лако препознати ко колико вреди наручницама злочина, као и то да је пирамида наручилаца и висока и широка, што значи да ће пут до врха бити тежак. Према фото-роботу који је црногорска полиција направила на основу изјава сведока, последњи пар извршилаца атентата, који се још званично води као неидентификовани, ипак су препознати. Један од њих има плаву косу и "изразито танке ноге", приметили су сви сведоци. На основу тог описа београдско подземље је препознало Милана Јуришића Јурета из Земунa. Другом је надимак "Кум" и блиски је сарадник "Јапанаца".

ТЕРОРИСТИЧКА ФАРСА

Да би ствар била потпуно доведена до апсурда, истрага атентата на Вука Драшковића поклопила се са хитном седницом савезне владе на којој је прво требало да се донесе такозвани антитерористички закон. Закон је привремено повучен из процедуре, али је ипак привукао велику пажњу свих црногорских медија, и позиционих и опозиционих. Лист "Побједа", блиска Ђукановићевој влади је, мимо обичаја, објавила информације из неименованих извора према којима ће закон кочити радикали, јер траже челна места у Служби државне безбедности и у државним медијима, како би се обезбедили да сами не дођу под удар "антитерористичког" закона. "Дан" је, напротив, закон рекламирао. Пренета је изјава Зорана Жижича, високог функционера партије савезног премијера који објашњава зашто су нове антитерористичке мере неопходне не само у Србији него и у мањој федералној јединици. Тако ће се спречити да криминалци из Србије беже у Црну Гору, рекао је Жижич и открио кључ према коме ће

Иван, старији од браће Ловрић, објаснио је да ради у обезбјеђењу Милана Зарубице из Београда, који га је ангажовао прије три мјесеца, да буде лично обезбјеђење Николу Улићу, сину његовог пријатеља Васа из Аустралије. Улићи су, иначе, поријеклом из Подгорице. Иван је даље испричао да је 5. јуна ујутро "јагуаром" који припада Зарубици кренуо из Београда за Подгорицу заједно са Николом Улићем. Са собом, како тврди, није носио оружје, већ само оружани лист за пиштол "ЦЗ". Ловрић је објаснио да му је отац Николу Улића дао на коришћење стан у Будви, власништво извјесног Рада Добриша, који се тренутно налази у Аустралији. Васо Улић му је дао и 500 марака за цепарац. Иван је испричао да је његов брат Милан Ловрић дошао из Београда у Бар возом 10. јуна, где га је сачекао и одвезао у Будву "јагуаром".

На посебно питање истражног судије Живковића, да исприча гдје је и како провео 15. јун, када се и десио атентат на Вука Драшковића, осумњичени Иван Ловрић је изјавио: - Мој брат Милан Ловрић је са Марком Боровњаком, његовим познаником из Београда, Драганом Лаиновић и Данијелом Атанасов, званом Тина, око десет часова пошао за Котор. Ја сам остао на стану у Будви да сачекам породицу Улић, која ме је позвала на ручак са Жељком Божићем и његовом женом Милком. Божић је фудбалски тренер, који је авионом на тиватски аеродром слетио из Београда 12. јуна. Код мене у стан у 11 часова дошли су Васо и Никола Улић, његов брат од тетке Дејан Кољчевић и Васов пријатељ Диме из Македоније. У Старом граду у Котору, у рибељем ресторану "Бастисон" задржали смо се до 18 часова, након чега смо се вратили у Будву. Ја и Васо Улић паркирали смо "јагуар" и "мерцедес 500" испред виле "Корнић" и пошли до отвореног шанка "Грал". Након пола сата, дошао је и мој брат Милан са Маријом Зеџ. Сјели су за други сто. Остали смо до 19.30 часова, након чега Улићи, Кољчевић и пријатељ Диме одлазе за Подгорицу. Остао сам у вили "Корнић" да са Божићем попијем кафу, гдје сам се задржао до 21.30 часова. Затим сам пошао у стан да се спреим, јер је за сат времена требало да са Божићима идем на вечеру у ресторан "Orange". Чим сам ушао у стан

позвао сам Марију Зеџ, којој сам саопштио да пренесе поруку мом брату Милану, да идемо на вечеру са породицом Божић. Када је Милан стигао у стан, пошли смо у ресторан у 22.30

часова, гдје су Божићи већ сједели. На вечеру смо се задржали до 23.20 часова. Кренули смо у шетњу према локалу "Мајама". Када смо дошли у овај локал поздравио сам се са пјевачицом и гитаристом. Отишли смо заједно у Стари град у Будви, гдје су Божићи хтјели да врате изнајмљени фото-апарат у радњи "Кодак". Било је око 23.45 часова. Касније, након петнаестак минута, послје поноћи срео сам Марка Боровњака, који ми је рекао да ме звала Марија Зеџ. Из Старог града, поново смо пошли према локалу "Мајама". Када смо дошли до киоска, близу поште, разишли смо се са Божићима који су отишли у вилу, гдје су били смјештени. Касније, док смо јели палачинке, на мобилни телефон Боровњака звала је Марија Зеџ. Рекла је да се налази у Тивту, те да ће доћи за око пола сата. У један сат иза поноћи, појавила се Марија. Предложила је да пођемо на лиће у "Мајама". Одбио сам, јер сам био љут на њу. Отишли смо у стан у 1.35 часова. Убрзо након тога телефон звала је Марија. Испричала је како је чула да је неко пуцао на Вука Драшковића, али ми није саопштила гдје се то догодило, у Београду или негдје друго. Питао сам је да ли је убијен, али она није знала да ми каже. Када сам завршио разговор, испричао сам брату шта се десило, али је он одговорио да га то не занима, јер хоће да слава - изјавио је Иван Ловрић.

Одговарајући на питање истражног судије, Ловрић је казао, док је са породицом Божић 15. јуна вечерао у ресторану "Orange" да им нико није прилазио, нити их је било која особа са стране позвала "хајде идемо". Он је рекао да овог љета раније није долазио у Будву.

се убудуће развијати односи између две републике - догађаће се управо обрнуто. "Уколико су у Србији заиста заинтересовани да се сузбије терор и тероризам, ево им изванредна прилика", каже Драган Шоћ, министар правосуђа у влади Црне Горе. "Нека људе који су означени, а за које тврде да се налазе у Београду - и не крију то - приведу и предају Вишем суду у Подгорици, да дају своје исказе и да се подвргну поступку, онако како је то суд утврдио". Ловрић, Спасојевић, Јовановић и непозната двојица осумњичени су за тероризам према члану 125. Кривичног закона Југославије, који би био сасвим довољан за борбу против терора када би србијански МУП хтео ажурније да ради свој посао. Међутим, већ према почетку истраге атентата, тиме што се осумњичени шаљу суду на кашичицу, или се уопште нити шаљу нити траже, као и пружањем уточниша кључних сведоштва, борба против правог тероризма је претворена у фарсу. Извори "Српске речи" додају да се због туристичке сезони ћути о томе да је

преко сто криминалаца већ убачено у Црну Гору и да ће почети да подривају републику изнутра, пошто је због претњи са Запада и због јавног мњења већ постало немогуће да се Црна Гора дисциплинује војском. Атентат у Будви је поделио чак и присталице партије Момира Булатовића који савезном председнику и поред велике љубави већ замеру то што се пушкара по улицама Београда а камули по црногорским градовима. Иако се владајуће партије из Србије спредају са атентатом и иду доле да изјављују како је Драшковић пуцао сам у себе, присталице СНП признају макар то, да нема сумње да на вођу СПО је сте извршен атентат. Незадовољне су и присталице једне моћне партије из тројне србијанске коалиције, која је умерено утицајна у Црној Гори. Почели су јавно, по кафанама, да се жале на централу у Београду. Поручују им да би за промену могли да им пошаљу и нешто пара за живот, а не да им шаљу само оружје.

Не верујем да сам то чуо

...Ко ме је одузето обезбеђење, у која се њуца? Само у мене! Ко све има обезбеђење у Србији? Па, Марко Милошевић, мала Марија Милошевић, не говорим о Слободану и о Мирјани, има Драган Томић, Михаљ Кертег, Горан један, Иван Марковић, најнижи функционери режима имају огромно наоружано обезбеђење, чак и са дугим цевима... једино Вук Драшковић не сме да има обезбеђење које може да носи оружје.

... Ко би још, осим Милошевића, могао да има политички или материјални профит на Вашем убиству?

Да профитира из злочина не може нико, јер кад-тад за злочин свако плати. У Библији пише да казна иде до деветога колена. То је од Бога и то је сигурно тако. Међутим, има оних који верују да се и на злочину може профитирати. Наравно да сам ја од 1990. године, заједно са целим Српским покретом обнове, главна мета режима, као најјача опозициона странка која је одувек желела да промени систем, али на изборима и мирним путем. Јер ми, упркос свој својој снази и чињеници да су толики чланови СПО за ових десет година убијени и затворени, никада нисмо дигли оружје нити смо на њихову махниту и дивљу силу одговорили контра силом. Можда се неким јадницима чини да би могли профитирати из слома СПО-а и мога уклањања. А који су то? Они који су нескривено изражавали или откривали неку врсту жалости зашто злочин ове у Будви није успео.

Хоћете да кажете на кога се то, конкретно, односи?

Морам да кажем да сам синоћ са исте ове фотеље гледао изјаву Весне Пешић на црногорској телевизији, која каже да српска опозиција не може ништа да уради зато што СПО разбија опозицију и сарађује са режимом. Па то је дно бешчашћа. Ја када говорим о Слободану Милошевићу говорим о свом политичком противнику "број један" који је кренуо да ми узме главу. Али, када говорим о људима које је СПО на својим леђима, па и својим жртвама и мукама увлачио у Скупштину Србије, чинио их парламентарним странкама, чинио их учесницима власти на локалном нивоу, а они овакве гадости причају о мени, онда ми недостају речи, просто сам шокиран, не могу да схватим. Док сам ја сарањивао Веска, Звонка, Вучка и Гагу та госпођа је ишла на некакво љубавно путовање по Колумбији. Заљубила се! Било време за љубав! А онда је, повративши се у Србију у сред државног тероризма и свакодневних злочина над опозицијом, а пре свега над СПО, у сред полицијске окупације Студија Б, по такозваним независним медијима почела да пише фељтон "Сви моји мушкарци". У том фељтону у свакој другој реченици помиње мене и напада ме иако никад у животу нисам био њен мушкарац. И сада, док још на глави носим трагове куршума Милошевићевих убица, усуђује се да то говори. Не могу да схватим да има иједан медиј од части који може то да пренесе.

Или, погледајте господина Ђинђића, сви медији јављају, и то крупним словима, јада се он да ми се није јавио после атентата у Будви због тога што већ два месеца покушава да ступи у контакт са мном али безуспешно. Па добро, шта је то? Па зар цела Србија не зна да смо пре 15 дана заједно он, Коштуница и ја били у Москви. Зашто то новинари одмах не примете? У реду је, нека пренесе његову изјаву, али нека одмах кажу да то није тачно. То је жалосно и ја немам речи да опишем ту злобу. Много је зла и то је највише зла код оних, не говорим о режиму, јер они и ми смо једни наспрам других, они са камионима пуним песка, са револверима и батинама, а ми са својим срцем, љубављу према Србији и никад од оружја нисмо понели ништа теже ни другачије од крста. Значи, верујем да ћемо победити и сигуран сам да ће ова наша војска ону тамо разбојничку војску да победи. Али када је реч о овима између, овима што се сврставају често иза нас, онда степен мржње зависи од тога колико сте добра неког од њих задужили, а СПО је у опозицији сваког

задужено добрим, а никога злим. Хајде, нека се јави нека странка у опозицији, нека наведе један пример зла који јој је учинио СПО, а увек смо чинили само добро. И што смо више добра према некоме чинили то нам се сада враћа са више зла. Чини ми се да нам је Србија морално изнутра пропала, тешко оболела и да нимало случајно СПО не инсистира на моралној обнови, на хришћанској обнови, као на некаквом услову оних других обнова економских и осталих које треба да уследе у Србији.

Какав је ваш став о изборима о којима се све више говори и како видите будуће односе међу српским опозиционарима?

По мени најтрагичнија одлука која је донета јесте она од 2. јуна ове године, да се мора ићи на било које изборе под било којим условима, упркос договору да не може бити избора под терором, безакоњем и репресијом. Таква одлука је, заправо, порука режиму да појача терор, јер шта год наопако и зло радио то неће поколебати опозицију да изађе на изборе. Хајде, реците како ја могу сутра у Србији да водим изборну кампању? Да идем по трговима, да говорим, без обезбеђења које је у заговору? А коме је одузето обезбеђење, у кога се пуца? Само у мене! Ко

све има обезбеђење у Србији? Па, Марко Милошевић, мала Марија Милошевић, не говорим о Слободану и о Мирјани, има Драган Томић, Михаљ Кертег, Горан један, Иван Марковић, најнижи функционери режима имају огромно наоружано обезбеђење, чак и са дугим цевима. Па Војислав Шешелј нам је упао на сред седнице Градске скупштине са "калашниковима", са "шкорпионима" које нимало нису крили, а једино Вук Драшковић не сме да има обезбеђење које може да носи оружје. Ја сам сигуран да је наша одлука исправна... коначно, избори нису још расписани. Будаласта је да пре него што се зна да ће избор бити и пре него што их режим распише и чујемо услове, донесити одлуку о изласку. Не би ме зачудило да сутра донесе одлуку о састављању републичке владе иако нема никаквих републичких избора нити се зна њихов резултат. Ми ћемо видети, али у овом тренутку услова за било какве изборе нема. Ако се у моменту расписивања избора нешто промени, ако изборни услови буду такви да је могуће изаћи на њих, онда ћемо рећи да излазимо на изборе, али ја не верујем да ће се

изборни услови променити осим у горем случају, још ће бити више крви, још ће у Србији бити више безакоња, још ће бити више злочина. Милошевић је резултате свих избора који буду расписани у Србији ове године објавио унапред пошто је човек на 4. конгресу СПС рекао да опозиција у Србији не постоји и то наредни избори треба да покажу по сваку цену, убиствима, терором, тако што ће полиција бројати гласове.

Неки из опозиције тврде да је лек за то јединствена изборна листа?

Да, кажу да јединствена листа може то да спречи. Будалаштина! Имали смо ми у Србији јединствену листу 1945. године за краља. Имали смо ситуацију да је 95 одсто грађана Србије било за краља. И кад комунисти организоваше изборе 98 одсто људи се изјаснило против монархије а за комунистичку републику. Реприза таквих избора следи. Само зависи од тога који је изборни резултат Милошевић одредио, да ли ће рећи да је "тукао" опозицију са 95:5 или са 85:15, сад само вагају који резултат да саопште. Ако се нешто промени на унутрашњем или међународном плану можда и променимо одлуку, али при овим условима избора нема...

У Будви, 22. јуна 2000.

Иван Рајковић

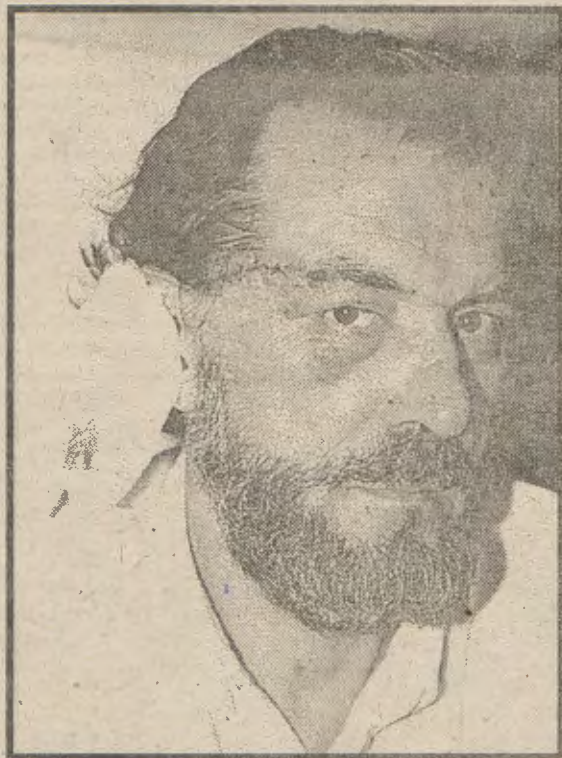
Хтели би да се "није ни догодило"

Београдска полиција ухајсила је у петак, 30. јуна, Владимира Јовановића "Јапанца", осумњиченог за учешће у атентату на лидера СПО Вука Драшковића. Одмах након лишавања слободе београдска полиција је Јовановића предала овлашћеним лицима које је упутио Виши суд у Подгорици, јавила је РТС, емитујући снимак полицајца који на сурчинском аеродрому уводе особу са лицима на рукама у авион "Монтенејро ерлајнс".

Александар ЦВЕТКОВИЋ

Овако гласи агенцијска вест о нечему што би до скоро чинило део рутинске процедуре у сарадњи органа безбедности две југословенске федералне јединице. Дана, у околностима тешко затрованих међусобних односа Београда и Подгорице и отежане или потпуно прекинуте службене комуникације такав догађај је заређивао прворазредни публицитет. Порука коју је објављивањем ове вести требало гласирати била је сасвим недвосмислена. Србија је (п)остала "правна држава" и што је свакако важнији сегмент, узимајући у обзир бројне импликације злочина у Будви, да званични Београд нема никаквог интереса од заташкавања поменутог криминалног догађаја.

Посматрајући, међутим, све елементе који су доспели до домаће јавности, тешко би се могло рећи да су овим "изручењем" (што се све чешће јавља у оптицају као термин уобичајен, иначе, када осумњиченог предаје полиција једне полицији друге суверене државе) сви разлози за такву сумњу отклоњени. У првом реду, за то се побринуо сам МУП Србије, иступањем њеног представника на тим поводом сазваној конференцији за штампу. Наиме, непосредно по објављивању захтева Вишег суда у Подгорици за привођење лица осумњичених за припремање, организовање и извршење атентата на Вука Драшковића који се налазе у Србији, потпуковник МУП Србије Миодраг Гутић је рекао да српска полиција о томе практично није обавештена. На овај неспретан мањевар (а да је и у МУП Србије преовладало такво гледиште потврђује само два дана касније донета одлука да се ипак удовољи црногорском захтеву) оштро је реаговао истражни судија Вишег суда у Подгорици Зоран Живковић који је, нимало дипломатским речником, органе безбедности Србије оптужио да обмањују јавност. Истичући да је још 21. јуна, у складу са овлашћењима које му даје закон, издао наредбу за расписивање централне потернице за Јовановићем и Душаном Спасојевићем (другим осумњиченим који је још увек на слободи), те да је истог дана потерница била достављена МУП Србије, судија Живковић је изразио и своје запрепаштење информацијом да се поменути Спасојевић у пратњи адвоката појавио у просторијама београдске полиције, али упркос наведеном чињеницама, није лишен слободе. (Уместо тога, представници црногорске полиције су до-

били "позив" да са Спасојевићем обаве "информативни разговор" у СУП Београд):

"Имајући у виду све наведено, несхватљиво је да МУП Србије не поступа по налозима правосудних органа, нити по писменом налогу истражног судије, који је достављен МУП Србије, већ своје непрофесионално поступање правда чињеницом да наведени акт истражног судије нијесу добили, што није тачно. Будући да се кривични поступак против окривљених Душана Спасојевића и других, због кривичног дела тероризам, води пред Вишим судом у Подгорици, МУП Црне Горе није имао никаква овлашћења, нити је било потребно да његови представници обављају информативни разговор у просторијама СУП Београд са Спасојевићем - МУП Србије је био у обавези да Спасојевића приведе у Подгорицу, а не да преко саопштења високог функционера МУП Србије, потпуковника Гутића, необјективно информише јавност", нагласио је истражни судија Вишег суда у Подгорици Зоран Живковић.

КО ОБЕЗБЕЂУЈЕ "АЛИБИ"

Да се за сада добро скривени "мозак" организације која планира и већ неколико пута покушава убиство лидера највеће опозиционе странке у Србији неће предати тако лако (а то се по претпостављеном командном нивоу ове злочиначке организације није никако могло ни очекивати) сведоче изјаве осумњиченог Душана Спасојевића, дате редакцијима неких београдских листова.

Невин сам и тешко болестан, тврди Спасојевић, коме је после најављене одлуке да се сам појави пред истражним судијом у Подгорици и разјасни тај "неспоразум", напрасно разболео. Због срчаних сметњи, каже Спасојевићев адвокат Миодраг Гломазић, његов клијент је прво (одмах после "посете" СУП Београд) био хоспитализован у Ургентном центру Клиничког центра Србије (због чега није био у стању да крене на планирани пут у Подгорицу) а затим пребачен на другу клинику из, како додаје Гломазић, "из безбедносних разлога".

Користећи се техником испробаном и у случају атентата на Ибарској магистралу, налогодавци злочина побринули су се за темељно ометање истраге, тако што је одмах обезбеђен и обзнањен "необорив алиби" за све досад осумњичене учеснике. Није необично, наравно, да су на том послу ангажовани поједини медији, како би се објављивањем делова исказа ухапшене браће Ловрић датих пред истражним судијом, за наредну фазу истражног поступка, појединачне приче о њиховој и неумешаности осталих осумњичених ускладили у детаљима са заједничком верзијом. А мајстори у конструисању интрига и дезинформација не би били то што јесу да, између осталог, у јавност нису лансирали и тврдњу недавно ухапшеног "Јапанца": он је, наиме, како сам каже, само осам сати после атентата био у Четвртном општинском суду у Београду, где је својим аутомобилом довезао на суђење, у судницу 133, свог кума, иначе телохранитеља Зорана Ђинђића.

Суочен са овим феноменом, у Србији већ устаљеним кроз праксу да се осумњичени и и

окривљени, пре него што су и предузете преје истражне радње огласе кривим или невиним (према политичкој потреби), председник Вишег суда у Подгорици Милан Радовић издао је саопштење у коме каже: "У дневном листу "Вијести" од 28. јуна 2000. године, објављен је текст у којем се скоро дословце преноси одбрана Ивана Ловрића, једног од окривљених против којег се води истрага због наведеног кривичног дјела, чак цитирањем из исказа окривљеног, садржаних у записнику о првом испитивању пред истражним судијом, а у тексту се не наводи извор дате информације.

Објављена информација прикупљена је злоупотребом што је забрањено по Закону о јавном информисању. Наиме, информација којом располажу органи судске власти доступне су новинарима под једнаким условима, у складу са прописима о раду судова и отвореношћу информација, што јасно прописује Закон о јавном информисању(...) И стручна и лаичка јавност може закључити да се објављивањем одбране једног од окривљених, коју је дао на првом испитивању пред истражним судијом омета истрага у конкретном судском предмету. Ово нарочито због тога што је према окривљенима који су лишени слободе одређен притвор зато што постоје особите околности да ће омести истрагу утицајем на саучеснике који су у бјекству и за њима расписана потјерница, као и утицајем на свједоке које је нужно саслушати. Објављивањем одбране окривљеног који је у притвору, у наведеном дневном листу, информација је учињена доступном саучесницима и свједоцима и тако створена опасност да је на њих остварен утицај, што несумњиво ремети ток истраге", констатује Милан Радовић, председник Вишег суда у Подгорици.

НУЖНОСТ ХИТНОГ ПОСТУПКА

Поред овог медијског деловања на истрагу, несумњиво координисаног из Београда, помагачи унутар Црне Горе омогућили су неким важним сведоцима да напусте територију СРЈ и постану недоступни нашим државним органима. Над том се чињеницом такође треба замислити, сматра пуномоћник Вука Драшковића, адвокат Бранислав Тапушковић.

"Почетком прошле недеље, када смо адвокат Ивана Примовић и ја дошли да присуствујемо испитивању једног броја сведока који су од веома великог значаја за ту истрагу испоставило се да два веома важна сведока, отац и син Улићи, који су дошли из Аустралије неколико месеци пре тога, нису више доступни државним органима Црне Горе. У том моменту, по саопштењу истражног судије Зорана Живковића, они су већ били ван територије Црне Горе, у Италији. (Реч је о Николи - а према објављеном

исказу Иван Ловрић наводи да је у протекла три месеца био његов телохранитељ - и Васу Улићу, настањеним у Аустралији). То је представљало одређену компромитацију у односу на оно обећано, тј. да ће све што је у интересу истраге хитно бити обављено. Ми смо, наравно, морали да упутимо један демарш везан за то, што смо и урадили. Јер, истрага је у том тренутку очигледно била на неки начин стопирана. Ништа се друго није могло урадити него да неколико дана касније Боровије Боровић и ја дођемо у Подгорицу како бисмо извршили енергичну интервенцију, са захтевом да се истрага не води тако што ће сведоци да нестају, након чега смо добили уверавања да ће све кренути једним нормалним током... Према Тапушковићевим речима, пуномоћници оштећеног Вука Драшковића нису могли да присуствују испитивању окривљених јер је то супротно духу закона о кривичном поступку, међутим да им је обећана могућност испитивања браће Ловрић, у врло кратком временском року пошто се окончају законом предвиђене истражне радње. "То је врло важно и сигуран сам да ће нам се то дозволити, а у даљем току поступка да ће нам бити омогућено да све оно што се ради буде ипак под нашом контролом, да будемо присутни у свим радњама које се обављају - јер овај случај ипак има једну димензију коју немају обични кривични поступци. У том смислу, имамо све гаранције државних функционера и правосудних власти, почев од министра правосуђа Црне Горе до председника суда у Подгорици, да ћемо у даљем току поступка моћи да контролишемо све оно што државни и судски

органи буду радили на осветљавању овог случаја.

Тапушковић сматра да ни околност смањењих активности судова у време летњих одмора неће бити није успорити истрагу, с обзиром да "у случајевима где је одређени број људи у притвору, а сад су већ три особе у притвору осумњичене за оно што се догодило Вуку Драшковићу, правосудни органи су дужни да адекватно, дакле хитно поступају. Свака истрага везана за овако нешто ограничена је временом од шест месеци. Ја се надам да ће овде ићи и брже, иако смо већ уочили низ проблема". Подсећајући на неизбежне асоцијације које повезују овај недавни са атентатом извршеним на Ибарској магистралу 9. октобра прошле године и понашање истражних органа и самозваних државних "спикера" у Србији, Тапушковић додаје: "Код оваквих ствари увек има више димензија везаних за проблем. Нисам ни у једној страници, али као пуномоћник Вука Драшковића морам да подсетим каква је тада фама створена, да се оно на Ибарској магистралу безмало није ни догодило, и да Вук није ни био у аутомобилу? Сад се поново на неким местима говори о томе да се ни ово није догодило. Оно што мене интересује јесте да се током овог истражног поступка тачно утврди шта се догодило те кобне ноћи 15. јуна, да је Вук заиста те ноћи био у ситуацији о којој већ постоји толико информација, а о чему је и он сам говорио. Једноставно, да утврдимо све чињенице које указују на то да је те ноћи несумњиво извршен атентат на Вука Драшковића. Мени је у овом моменту, као његовом пуномоћнику, важно да се разјасне и околности које би упућивале на наручиоце. Полиција је те ноћи саопштила да је ухватила извршиоце, али да зна и ко су наручиоци. Међутим, сада се догађају неке ствари које отварају могућност да нећемо моћи тако једноставно да дођемо до одређених чињеница везаних за наручиоце извршења тог чина", оцењује Тапушковић.

ПОНЕШТО БЕЗ ЈАВНОСТИ

Изражавајући генерално позитиван утисак о току истраге, и адвокат Боровије Боровић износи примедбу да неке радње у истражном поступку нису биле на очекиваном професионалном нивоу. "За 4. јул је заказано саслушање Вука Драшковића и других важних сведока у овом кривичном поступку. У међувремену ће бити саслушан и Владимир Јовановић звани Јапанац, кога је привео подгорички СУП. Мислим да је овај поступак ипак могао мало брже да се спроводи, при чему смо имали чак ситуацију да заступник јавне тужбе није присуствовао саслушању неких сведока које је сам предложио... Али, ето, сматраћемо то неком привременом неодговорношћу, јер је по утиску који сам ја стекао црногорско правосуђе заинтересовано да се до краја све осветли, како у догледу починилаца тако и наручилаца овог monstrуозног злочина над шефом једне утицајне политичке партије из Србије".

О тренутним безбедносним условима боравка Вука Драшковића у Будви Боровић каже је лидер Српског покрета обнове обезбеђена подјачана полицијска заштита, "с тим што ми из Српског покрета обнове очигледно морамо и сами предузети неке мере да се заштити човек кога више пута покушавају да убију". Боровије Боровић, и сам високи функционер СПО и народни посланик, у досадашњим јавним реакцијама препознаје још нешто: "Поступак сам може имати значај и за политичке прилике и дешавања у Србији, уколико се до краја осветли овај кривично-правни догађај, а сматрам да хоће, јер поред ових сведока постоје и материјални трагови у смислу пронађеног оружја, чаура,

Контроверзне изјаве и подаци

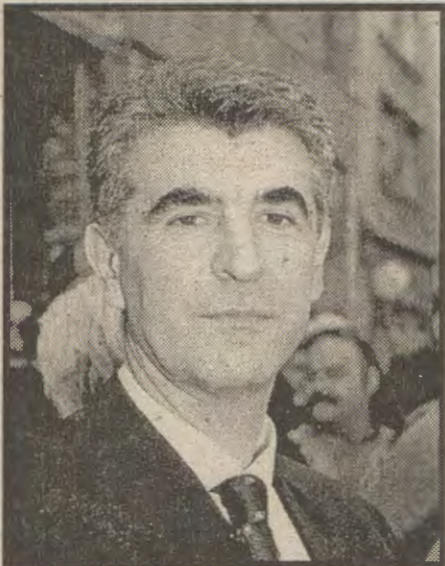
На питање-констатацију новинара једног београдског недељника да сваки осумњичени има право да се брани како хоће, па и да лаже (новинар алудира на исказе браће Ловрић, да те истражном судији, у којима они негирају познанство са његовим клијентима) адвокат осумњичених Душана Спасојевића и Владимира Јовановића Јапанаца изјављује: "Наравно, али је ипак логично да се не знају. Јер и сами знате да се људи у Београду друже по месту боравка - или су из Миријева, или Новог Београда или Земунa. Ловрићи су са Бановог Брда а моји клијенти из Земунa".

Међутим, у централној државној бази података о грађанима Србије, у рубрици "општина становања" за Милана Ловрића, старог 19 година, наводи се Раковица а адреса Омладинског шеталиште 5, насеље Кијево. Његов брат Иван, стар 26 година, пријављен је на општини становања у Новом Београду, Народних хероја бр. 22, док је Владимир Јовановић Јапанац до 3. августа 1999. године (када је као ново место пребивалишта пријавио Будву) становао неколико кућних бројева даље, у Народних хероја бр. 8. Иначе, сва тројица се у статистичкој обради по занимању воде као "радници".

За осумњиченог Душана Спасојевића, успешног бизнисмена, по речима адвоката Г.ломазића, приступ компјутерској евиденцији није могућ због поверљивости података.

С.Р.

рукавица и делова гардеробе, онда би неки односи могли да буду јаснији, тако да не бисмо имали ситуацију да министри информисања и неки други људи који нити су овлашћени нити познају Закон о кривичном поступку дају информације, збуњују јавност и самим тим врше манипулацију са нечим што је постало веома драматично у Србији, а ради се о покушају убиства", упозорава Боровић.

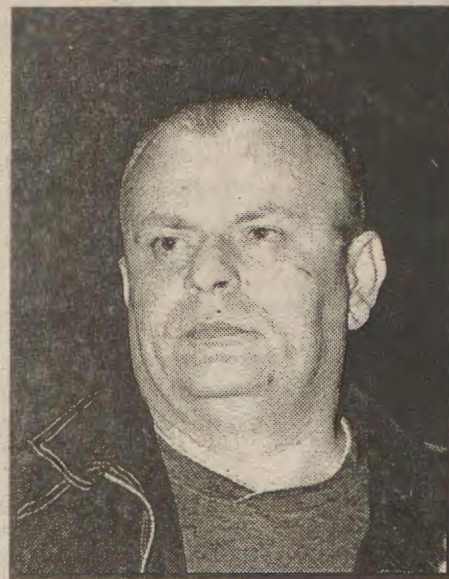
Од раније је познато, оцењује Боровоје Боровић, да се сарадња два републичка министарства унутрашњих послова веома искомпликовала па је, по његовом мишљењу ово једна акција која би требало да покаже "добру вољу" од стране МУП-а Србије, који је испоручио једног од осумњичених, што иде у прилог њиховим тврдњама да формално функционише федерација. "Међутим, у тренутку када су имали у рукама и другог осумњиченог, Спасојевића, они су и давали неозбиљне изјаве да немају званичан захтев суда, иако су већ имали сазнања од МУП-а Црне Горе о ком се почињу ради. Бојим се да то поново може бити нека фарса, али пошто је предмет у рукама МУП-а Црне Горе, пре свега у рукама правосуђа Црне Горе у које, за сада, имамо поверења, мислим да надаље неће бити потребна нека значајнија подршка МУП-а Србије и да ће сами у Црној Гори успети да реше овај предмет. Како ће, ако се дође до судског налога за хапшење наручилаца и неких налогодаваца, поступати у Србији - остаје да видимо". И Боровић скреће пажњу на обавезу коју су прихватили пуномоћници Вука Драшковића, да се са сазнањима до којих буду дошли не излази у јавност. "Пошто су то урадили адвокати окривљених против којих је покренут поступак ми, ако ништа друго оно бар из коректности, не бисмо смели радити, јер нама је у интересу да се до краја на правни начин, без икаквог притиска, осветли овај догађај. Поменуо бих да је Јовановићево привођење мало закаснело, с обзиром да су у медијима објављене до детаља изјаве ова прва два окривљена, што у великој мери утиче на регуларност даљег поступка. Надам се да ће се након овога све мало регуларније одвијати, па ћемо видети шта ће се десити 4. јула, као и осталих дана када суд буде саслушао низ сведока, пошто је одлучио да предмет из Подгорице и физички пренесе у Будву. У сваком случају, без обзира о коме се ради, како се ми као оштећени осећамо, ми желимо да се неспорна кривична одговорност утврди, да се утврде чињенице и да се правосуђе према томе тако и односи", закључује Боровоје Боровић.

ЗАПОЧЕТ ЛАНАЦ ОТКРИЋА

О ширем друштвеном и политичком контексту којим је текућа истрага увелико оптерећена, поготово у светлу приближавања избора у Србији говори и адвокат Градимир Налић, такође један од пуномоћника Вука Драшковића. Прикључујући се осталим повољним утисцима о досадашњим потезима црногорске полиције и правосуђа (што је за српске парњаке постало готово заборављено, годинама уназад) Налић коментарише последњу епизоду са сурчинском примопредајом "Јаланца":

"То је само најновији у низу, чини ми се, под притиском целокупног јавног мњења (и стручног и политичког и међународног) за српску власт изнуђених корака, као што је и пуштање на слободу људи ухапшених у Пожаревцу. То, по мени, представља знак да је режим кренуо у неку врсту тзв. позитивне предизборне политичке кампање. Очигледно је да су неки међу њима схватили да су претерали, у сваком смислу, са репресијом у Србији и са терористичким актима, какав је покушај убиства господина Вука Драшковића. При том, није им прошао посао који су мислили да опосле са својим коалиционим партнером Шешељем, око доношења закона о тероризму, и како је рекао господин Драшковић, коришћење чињенице да је његово убиство покушано у Црној Гори; требало је да послужи као оправдање за хитно усвајање и примену овог закона и у Црној Гори. Све ово показује да апетити режима постали превелики за његову стварну снагу па очекујем да ће сада истрага пред судом у Подгорици о случају покушаја убиства и тешког рањавања господина Драшковића добити заиста нове обрте.

Као један од пуномоћника господина Драшковића верујем да ће црногорско правосуђе одрадити све да спасе образ, практично целокупног југословенског правосуђа. Видећемо ка-

ква ће бити кооперативност органа гоњења у Србији у даљем току поступка, а чини ми се да нисам усамљен у сматрању да је овим случајем само започет један ланац открића везаних за покушаје убиства Драшковића, који уколико се довољно професионално буде пратио, може брзо да покаже ко су главни наручиоци покушаја убиства господина Драшковића. За мене неће бити никакво изненађење уколико се открије да су они у тесној вези или управо и они који су извршили четвороструко убиство на лаваревачком друму, у покушају претходног атентата на Вука Драшковића", каже на крају адвокат Градимир Налић.

Закон о антитероризму апсолутно непотребан

Бранислав Тапушковић, иначе председник Адвокатске коморе Србије, каже: "Оно што се догађа у Црној Гори, везано за истражни поступак око атентата на Вука Драшковића, управо се одвија у оквиру постојећих закона. Дакле, члан 125. Кривичног закона Југославије тачно одређује шта је акт тероризма. Овај случај има сва обележја једног терористичког акта, јер ово што се догодило Вуку не може се другим речима квалификовати. Нема потребе за доношењем било каквих закона ове врсте, иако се сада говори о новом закону, у оквиру актуелног законодавства све то већ постоји. Проблем је, верујте ми у разјашњавању ствари око таквих аката, утврђивање ко је извршилац а ко наручилац таквог нечега. Све друго је периферно. Полиција и суд у Црној Гори, и не само у Црној Гори, настоји да разјасни један терористички акт, а доношење било каквих закона друге врсте апсолутно је непотребно. Хајде, ако овде не будемо утврдили ко је извршилац и ко је наручилац какви закони могу да нам помогну у том погледу, не само у вези са овим догађајем, него уопште. Или ће црногорска полиција бити способна заједно са судом и државним органима Црне Горе да разјасни ову ствар, или неће бити способна, никакав закон им неће помоћи у томе.

Јасно је да је најављени антитерористички закон потпуно непотребан и не може много помоћи кад су у питању овакве ствари - то је пре свега проблем оперативне полиције и ничега другог".

Сличног мишљења је и Боровоје Боровић који, међутим, указује на јасну политичку позадину предлога али и повлачења из процедуре "закона о тероризму" и представља само нови покушај власти да, након свега што се дешавало, додатно заплаши учеснике будућих избора.

"Одредбе овог закона такве су да суспендују чак и Устав, најављују неке драконске казне, као и ситуације да неки нови чворови који би својим радњама могли изазвати панику и страх сасвим окупирају Србију. Тиме би се дезавуирали и изборни и изборни закони али то, с друге стране, намеће потребу да неко ко је вођа демократске опозиције у Србији, а то је Вук Драшковић, од свих у опозицији добије далеко бољи третман него до сад, да се коначно каже да је он једини кандидат за будућег шефа државе". Такође, према Боровићевој оцени, овај закон је и јасан сигнал за Запад који је иницирао и поднео хашке оптужнице против одређених људи на власти у Србији. "Они морају да носе свој део одговорности, предузимајући одређене акције којим ће се ублажити кривично-правни положај људи на хашким листама; уколико би се они одрекли власти: Уколико се то не деси, остају нам нека ванредна стања, непризнавање избора и поновна агонију народа... А мислим да нисмо толико заслужили, да до краја останемо у овој безизлазној позицији".

ВИДОВДАН

СЛАВА СРПСКОГ ПОКРЕТА ОБНОВЕ

Двадесет осмог јуна 2000. прослављена је у Кнез Михаиловој 48 у Београду слава Српског покрета обнове - Видовдан. Домаћин славе ове године био је Спасоје Крунић, председник Градског одбора СПО Београда и председник београдске владе. Служио је и секао колач протојереј Чедомир Вучковић. Видовдан је, први пут у последњих десет година, обележен без председника СПО г. Вука Драшковића, који се опоравља од последица атентата.

Видовдан је обележен и у Цркви светог Георгија на Равној гори обележен је Видовдан. Монаси из новоформираног манастира, заједно са др Невеном Петковић, председником Општинског одбора СПО Горњи Милановац, секли су славски колач.

ОКРУЖНИ СУД У КРАГУЈЕВЦУ СМЕНИО
ПРЕДСЕДНИКА СКУПШТИНЕ ГРАДА
ВЕРОЉУБА СТЕВАНОВИЋА

Социјалистима смешно кад је другима тужно

"Мој једини грех је што сам хтео да уштедим градском буџету свој лични доходак", оценио је поново изласани председник градског парламента Верољуб Стевановић

Окружни суд у Крагујевцу је у правном спору, по тужби крагујевачких социјалиста против Крагујевца, 23. јуна 2000. године донео пресуду којом се поништава решење градског парламента о избору Верољуба Стевановића на место председника Скупштине Крагујевца. У образложењу пресуде коју је у име већа судија потписала Весна Цветковић, Верољубу Стевановићу се оспорава законитост функције зато што је у исто време био на сталном раду и у Народној скупштини Србије као посланик, где је и примао плату. Социјалисти Крагујевца мишљења су да он функцију председавајућег градског парламента не би требало да обавља волонтерски (дакле бесплатно, прим.ур.), јер то није по статуту. Крагујевачке судије су то и потврдиле. На седници Скупштине Крагујевца, сазваној 29. јуна са једном тачком дневног реда - избор председника Скупштине, Верољуб Стевановић је са 39 гласова од 67, значи простом већином поново изабран на ту функцију. У гласању нису учествовали одборници СПС-

а, ЈУЛ-а и Српске радикалне странке. Иначе, Верољуба Стевановића на место првог у градској скупштини народ бира трећи пут. Први, након победе на локалним изборима 1996. године, други, након "лекса специјалиста", и трећи, после пресуде Округног суда у Крагујевцу.

"Овде је учињен покушај да се најгрубље оспори воља народа. Пресуда је политичка и нема везе са законом. Ја сам поштовао закон који ми дозвољава да функцију градоначелника обављам волонтерски, а Статут града је нижи правни акт. Ако су социјалисти за три године, колико вршим ову функцију, као мој једини грех пронашли то што из буџета Крагујевца ни сам узимао плату, онда је то и мој и велики успех ове локалне управе", рекао је опет изабрани Верољуб Стевановић, градоначелник Крагујевца у завршној речи након заседања градског парламента.

СМЕШНИ СУ

Господине Стевановићу, како коментаришете намере СПС-а да уопште покрене ову иницијативу? Да ли су социјалисти овим добили у политичкој игри, с обзиром да су инсистирали на томе да локална управа не поштује законе?

Крагујевац је одувек био кост у грлу режимским странкама које су овде, на своју велику жалост и на срећу народа, у опозицији. Град је социјална бомба са 40 хиљада незапослених, велики бројем сиромашних и 25 хиљада избеглица. Замислите онда њихове функционере како телале улицама Крагујевца, наводно радећи и градећи, дајући мрве овом несрећном народу, а то све претварајући у "обнову и изградњу". Србија би узимањем Крагујевца за њих била освојена јер би тако контролисали највећи социјални и политички народни бунт у земљи. На њихову жалост, то не могу изборима јер их губе, не могу принудном управом јер то Крагујевчани не би дозволили, па покушавају ситним пакостима и бесмисленим потезима, сличним овом да покажу како градска управа не ради у корист грађана. Политичке поене овим нису стекли, а једино што су добили је велика брука, јер их је народ исмејао.

Да ли мислите да је овај потез, ма колико био неозбиљан, део срачунате изборне стратегије социјалиста?

Може бити, мада им је, ако гледамо ову ујдурму, стратегија лоша. Ако им политички потези буду и даље овакви, ми ћемо имати посла само са њиховим поповлуком, док ћемо им политику лако оспорити, а народ ће их се брзо

МЕНТАЛНО СТАЊЕ

На седници Скупштине Крагујевца одборници су усвојили декларацију којом се осуђује покушај убиства председника СПО Вука Драшковића. Док је трајало гласање о избору председника Скупштине, одборници социјалиста и један ЈУЛ-а напустили су седницу, не желећи, како је речено, да учествују у "циркусу".

Каква ли је наша судбина када атентат држава назива смешним, коментарисали су одборници. Да нема то везе са психичким склопом, упитао је један.

ослободити. Овакви поступци их пред народом чине смешним.

Многи пресуду Окружног суда стављају на терет лошег рада правног тима Скупштине Крагујевца. Да ли сте и Ви сличног мишљења?

Ни једна замерка се не може ставити на рад градске правне службе. Мој једини грех је тај што нисам хтео да оптеретим градски буџет својом платом у скупштини, те сам на сталном раду био у републичком парламенту, а функцију градоначелника сам вршио волонтерски. Тиме сам уштедео Крагујевцу 369 хиљада динара. Како то може бити лоше? Тај новац је за буџет Града који је Република осакатила више него битан. Пошто сам поново изабран на дужност председника Скупштине изјаснио сам се за стални радни однос у Скупштини Крагујевца не својом, већ тврдоглавом вољом социјалистичких одборника. Нека им буде, али је питање како ће то грађани протумачити. У корист социјалиста, сигуран сам, не.

УПРАВЉАЊЕ ГРАДОМ А НЕ ПОЛИТИКА

Да ли бисте коментарисали часност крагујевачког судства, када је поступак против Вас у питању?

Председник Окружног суда у Крагујевцу је човек који је учествовао у изборној краћи 1996. године. Председник Општинског суда је такође исте године покрао народну вољу. Даљи коментар је излишан, осим што треба рећи да је жалосна земља у којој постоји сервилност суда према шачици политичких губитника, а не служба народу. Покретањем тужбе, социјалисти су хтели да покажу своју силу и снагу, користећи за то судство. Несрећни су ти људи који заклетву правди дају зарад новца, радних места или дозвољавају да буду уцењени. Пресуда којом се оспорава мој избор на место председника Скупштине Крагујевца је политичка, а донета "у име народа". У име ког народа, морамо се упитати. У име осакатених и изгинулих у Милошевићевим ратовима? У име глудних, или интелектуалаца који шверцују да

ЉУБАВ

Поводом пресуде Окружног суда у Крагујевцу, конференцију за новинаре одржао је и градски одбор социјалиста. Ту је истакнуто да је задовољена правда. На питање новинара да ли ће иста правда доћи до изражаја и када буде покренута иницијатива за смену председника Југославије Слободана Милошевића, који противзаконито врши читав списак функција, шеф крагујевачког СПС-а Мирослав Клачар је у пресудом одговорио: "Ја свог председника волим..."

би преживели? У име стотина хиљада избеглица који су, захваљујући деструкцији ове власти, остали без крова над главом. То је лицемерје, јер је за српско правосуђе у овом тренутку, част изузецима, народ претворен у СПС и његове сателите.

Владина штампа пише о кризи у крагујевачком парламенту. Да ли она постоји?

Свакако не. Демократске снаге врше локалну управу овде од 1996. године и никада није био доведен у питање интерес грађана. Нас је народ изабрао и ми поштено одрађујемо свој посао. Ова власт је у Скупштини Крагујевца ушла са многим проблемима. Затекли смо испразњен буџет, јавна предузећа пред стечајем, комуналну инфраструктуру пред колапсом, а град прљав, ороноу и запуштен. Ми смо оправили та предузећа, а потом смо учинили све што је било у нашој моћи да, упркос великим опструкцијама режима, живот Крагујевчанима учинимо нормалним. Никада нисмо довели у питање интерес грађана и до краја мандата то сигурно нећемо учинити. У градској скупштини не води се политика, већ се управља градом. То је став ове градске управе и тако ће остати. СПО има већину у скупштини, сви знају своје место и своју снагу и то поштују.

Криза у парламенту града је измишљена. Режим стално, преко својих полтрончића који се издају за новинаре, или посредством свог билтена који овде нико неће да купи, иницира некакве политичке сукобе међу нама. На то смо навикли, те нас ни писање режимске штампе не чуди. Они измишљају свакаке глупости, афере, сукобе, разилажења. На жалост, режимски листови нису једини. У корак са њима иде и дописништво "Гласа јавности" у Крагујевцу које, објављивањем дезинформација, под капом некакве ексклузивности наноси штету граду. Да су текстови које овај лист из Крагујевца објављује тачни не бисмо се бунили. Али они су ономад објавили моју биографију, где су тачни само година рођења и стручна спрема. Све остало је или измишљено или веома лаички написано.

НИШТА ОД ЈАГОДА

Да ли сте онда задовољни понашањем одборника и њиховим ставовима, изнетим на седници градског парламента?

Сви одборници знају шта је њихова дужност, јер за сваку своју грешку одговарају грађанима. Они су јединствени и увек наступају поштено и конструктивно, било да је у питању похваља или критика на рачун градске управе. Додуше, што се социјалистичких одборника тиче, они од сваке наше седнице направе шараду. То су људи углавном ниских интелектуалних способности, те им засмејавање грађана иде од руке. Што се ЈУЛ-а тиче, ова странка је са својим једним одборником безначајна, а колико радикалски одборник поштује свој Крагујевца доказује и то што се на седницама ретко појављује. И кад се појави, углавном веома психотично иницира свађу и сукоб.

Да ли се политичке странке које учествују у градској управи припремају за локалне изборе?

Градски одбор СПО да, за остале не знам. Међутим, озбиљна припрема не значи упасти у замку "ћораве кутије" и ићи грлом у јагоде. Треба сачекати да избори буду расписани, уз озбиљно размотрене изборне услове који су сада, када полиција kidнапује грађане на улици и када се пуца на све стране, далеко од тога да буду нормални. Она је најјача странка на овом подручју, има велики углед у народу и својом добром политиком вођења града, већ је успешно одрадила сваку изборну кампању у овом региону.

КРАГУЈЕВАЦ

"Отварачи" затвореног типа

"Поново" отворена зграда нове поште у Крагујевцу, један је од најскупијих и словних објеката у граду, а коштала је седам милиона марака

Недавним пуштањем у рад Нове поште у Крагујевцу грађани ће поштанске услуге моћи од сада да потраже на 21 уместо на два шалтера колико је функционисало у старој згради, а моћи ће и да телефонирају и то из 24 модерне телефонске говорнице, док су се деценијама тискали пред само једном, под условом да је на апарату било слушалице. Са овом луксузом коштао је Крагујевчане седам милиона марака, колика је процењена вредност објекта.

И они доброг памћења ће се присетити када је постављен камен темељац за зграду поште. Архива нам је, међутим, поуздано рекла да је то било давне 1994. године, у време конвертибилног "Аврамовог динара" и општег полета Србије у свет. Темељац су тада положили градоначелник Крагујевца Живорад Нешић и тадашњи директор ПТТ Србије Милорад Јакшић. Рок за изградњу био је једанаест месеци. Рок је, наравно, прошао, а темеље нове поште пунила је само киша. После дванаестог месеца, Крагујевчани су своју будућу лепотицу назвали "Скадар на Бојани" и, наравно, престали да размишљају када ће и да ли ће опште бити пуштена у рад. Међутим, и тај дан дочекасмо. Шести јун 2000. године, тачно шест година од рока - и стотинак за ту прилику превише свечано обучених поштанских службеника, нешто активиста СПС са сликама Слободана Милошевића и "отварачи" Данима се причало да ће пошту отворити нико други до Милан Милутиновић, затим је у тој узлози наступио Иван Марковић, а кафанске опклате трепло је и име Мирка Марјановића. Нумера Крагујевцу спала је ипак на републичког министра за рударство и енергетику Слободана Томовића и директора ПТТ Србије Алексу Јокића.

Захваљујући овој пошти, једној од најсавременијих у Србији, грађани Крагујевца ће добити модерне поштанске услуге, а објекат је европског стандарда и опремљен најсавременијом електроником, рекао је говорећи на отварању Алекса Јокић. Истог мишљења био је и Слободан Томовић, који је, пресецајући врпцу, објекат ослонио на сопствене снаге и назвао га још једним коракном у обнови и изградњи порушене земље.

Пошта је, међутим, у својој дугој историји изградње претрпела велики број проблема, од незадовољства извођача радова те неспособности истог да објекат приведе

крају, до више пута поновљеног пражњења целова грађанима да би им лепотица изгледала што умивеније и, наравно, 1995. године, поплаве подрумских просторија, када је страдала сва већ купљена скапа електроника о којој је с поносом говорио Алекса Јокић. Иначе, само опрема плаћена је преко милион марака. Зградом, тачније темељима и зидинама ограђеним лимом, манипулисало се протеклих година у изборне сврхе толико пута, да би све случајеве отварања било излишно набрајати. Забележићемо, међутим, само један, најинтересантнији. Зоран Лилић, кандидат за председника Србије, већ једном је отворио пошту, тачније телефонску централу смештену у још недовршеном објекту, током своје предизборне кампање 1997. године. Случај је интересантан јер је истог дана био организован социјалистички предизборни митинг Лилића у Крагујевцу, а као одговор организатору избили су велики нереди чије су последице, одјекивале у српској јавности месецима након тога. Тако је Зоран Лилић само симболично отворио поменути централу, а "отварач за јавност" био је опет Слободан Томовић. Његову министарску личност и дело краси преко педесет отварања разних монтажних кућа, виртуелних насеља, телефонских централа и зграда здравствених станица. Да је добро испекао занат професионалног "отварача" и "обећавача" не треба ни наглашавати.

"Скадар на Бојани" није ни прво, нити последње неиспуњено, или скупо испуњено обећање државе грађанима. Неизбежни Слободан Томовић 16. маја отворио је градилиште "Лепеница 2" које ће једног дана прерасти (надамо се) у стамбену зграду за 60 брачних парова припадника војске и полиције. И овде је дат рок изградње. Пре првих новембарских снегова, како је тада рекао министар Томовић, у зграду ће се уселити 180 младих Крагујевчана, а станове, просечне величине 70 квадрата, по цени знатно нижој од тржишне, оређни добитници ће отплаћивати наредних 20 година. И на том отварању Слободан Томовић није пропустио да упозори на петоклонаше, плаћенике, издајнике и остале Србе. Преко тога можемо прећи, јер то иде уз иконографију СПС "отварача", као и преко чињенице да се овај објекат не подиже "ослонцем на социјалистичке снаге", већ новцем истих тих издајника, плаћеника и прозападњака фашистичке оријентације, којима се одбија дневница солидарности (она је у просеку 70 динара). Пренебрећи ћемо и то да режимски "отварачи" никада у својим "лакираним" говорима не спомену где је новац од прикупљених 300 милиона динара месечно, нити колика је стварна вредност монтажно-демонтажних играчка са кратким веком трајања. Ако неко и почне да размишља о томе зашто станови, малопре поменута пошта, Крагујевчанима обећани затворени базен, спортска хала... нису подигнути пре десет година, када земљу нико није рушио, боље да одустане.

Нама је интересантан манир државних функционера да посредством својих професионалних "отварача" обећавају народу све и свашта и од њега, како би Шумадинци рекли, праве "рогату стоку". Још је интересантнији синдром отварања празних градилишта, непостојећих улица, понтонских мостова.

НИСКЕ ПЕНЗИЈЕ УГРОЖАВАЈУ ЖИВОТ, А ИСПЛАТА ПОЛА ПЕНЗИЈЕ МЕСЕЧНО УБИЈА ПЕНЗИОНЕРЕ

Тражи се логичан одговор

Очигледно је да је геноцид над пензионерима средство да се смањи број пензионера и тиме финансијске обавезе државе Србије

Др Милан ЂУРИЋ

Србија је једина земља у свету у којој пензионери излазе на протестне митинге због неисплаћивања пензија за које су уплатили део својих плата у пензиони фонд када су радили. Уплаћена средства у пензиони фонд наменски су потрошена по налогу Владе Србије, а држава Србија је преузела обавезу гарантa средстава за исплату пензија. Данас ову обавезу држава Србија не извршава и пензиони фонд је перманентно у дефициту средстава и плаћа дебеле камате за позајмице приликом исплате пензија.

Одлука да се ниво просечних пензија усклађује са кретањем просечних плата запослених, уместо са кретањем индекса трошкова живота, како би се очувала реална куповна вредност пензија, како је то у свим земљама где се поштују људска права, довела је пензионере да доживљавају судбину запослених, чије плате зависе од пословног успеха и неуспеха организација у којима су запослени. У периоду од 1990. године до данас пензионери доживљавају сталан пад животног стандарда и са просечним месечним пензијама које се крећу око 70 марака боре се да одрже голи живот. Због погубне политике коју воде партије на власти, СПС и ЈУЛ, на челу са председницима ових партија, у време расправе о будућем статусу СФРЈ, федеративни или конфедеративни облик нацидног спречавања појединих република да изађу из састава СФРЈ, неуспелих ратних интервенција и изгона српског народа са његових вековних огњишта, држава Србија доживљава политичку и економску изолацију и санкције које су привреду довеле до тоталног пропадања. Биланс пословања привреде је катастрофалан, друштвени производ по становнику од 3.240 у 1989. години пао је на 1.232 долара у 1999. години, производња у привреди опала за преко 50%, више стотина хиљада радника и службеника остало је без посла, просечне плате и зараде од 1000 ДЕМ у 1989. години опале су на 80 ДЕМ, а пензије од 720 ДЕМ на 70 ДЕМ. Данас 718.000 лица тражи посао преко бирора рада, а од тога 49% чека више од 3 године. Инфлација цена из дана у дан постаје све већа, у периоду мај 1999 - мај 2000. го-

дине цене на мало су порасле према статистици за 61,5%, а према барометру Економског института у Београду за 90,8%. Према процени стручњака инфлација цена у 2000. години прећи ће у троцифрен број. Ово је наша стварност док су на власти они који су одговорни за ово стање беде и сиромаштва.

Због економског пропадања привреде и пада плата пензионерима је у периоду 1990-

1999. године мање исплаћено 79,8 месечних пензија у укупном износу од 57.432 марке у просеку по кориснику пензија. Поред тога, Влада Србије данас дугује 3 месечне пензије из 1994. и 1995. године, чији је законски рок исплате истекао 4.8.1997. године и три пензије за мај, јун и јул 1999. године пензионерима који нису узели потврде за плаћање рачуна за струју и касни са исплатом 1,5 месечне пензије. У погледу извршења обавеза према пензионерима држава Србија је на последњем месту међу бившим републикама СФРЈ у висини пензија и ажурности исплате.

Одлука Владе Србије да се у јуну исплати само пола пензије, и то прва половина за април 2000. године, за сваку је осуду, јер она директно убија пензионере. Ово није први пут да Влада Србије доноси такве одлуке, треба истаћи да су пензионери примили по пола пензије у јануару 1998, 1999. и 2000. године и у јуну 1998. и 1999. Због грубог кршења законских прописа о пензијама и непоштовања личних права, пензионери су у току 1997, 1998, 1999. и у овој години одржали 39 протестних митинга и достављали јавне захтеве, петиције и протестна писма, на које Влада Србије није одговарала. Очигледно је да је геноцид над пензионерима средство да се смањи број пензионера и тиме финансијске обавезе државе Србије. Влада Србије не прихвата ни ситне олакшице, као што су захтев за укидање плаћања дневница солидарности за обнову

земље, која је уведена на захтев председника Савеза пензионера Србије и Управног одбора фонда ПИО; искључење из рачуна за струју плаћања ТВ таксе на електрична бројила, пореза за железнице и допринос за јамске руднике. Зашто се влада неодговорно понаша у време када долазе нови избори и очекује гласове пензионера, логичног одговора немамо.

**ЛЕСКОВАЦ: БОЈАНА РИСТИЋ,
ЧЛАН ПРЕДСЕДНИШТВА СПО**

Кад "песница" руши Устав

- Док режим покушава да физички елиминира лидера највеће опозиционе странке у Србији, Вука Драшковића, функционерчићи неких других (опозиционих) странака покушавају да куне чланове СПО. - О хапшењу Владимира Стојковића, активисте "Отпора", о отимању електричног кабла од полиције, батинама на стеништу МУП-а Лесковац и неопходности демократских избора на свим нивоима. - "Грађани би требало да се питају зашто сада на изборе желе они који су 1997. године бојкотовали за промене једино важне - републичке и председничке изборе?"

Госпођо Ристић, као и прошлог лета, тако и сада Лесковац постаје град политичке репресије. Какве сте активности предузели у случају хапшења активисте "Отпора" Владимира Стојковића?

Српски покрет обнове у Лесковцу је, заједно са "Отпором" и другим опозиционим странкама, организовао у последње време неколико заједничких акција. Углавном није било проблема, али када је активиста "Отпора" Владимир Стојковић једне ноћи сам покушао да на згради МУП исцрта песницу, полиција је интервенисала веома грубо - ухапсили су га и после пет дана подигли оптужницу за покушај рушења уставног система земље. Сви заједно желели смо да помогнемо Владимиру Стојковићу - најпре смо покушали да интервенишемо у МУП-у да га пусте из притвора, али како то није помогло, договорили смо се и организовали протест. На дан протеста, 24. јуна, одржали смо заједничку конференцију за новинаре и након тога дељењем летака и "лајавцем" помогли "Отпору", који је био званични организатор протеста, да се позове што већи број грађана. Протест је био заказан за 19.30 часова, а већ око 18 часова, чистав Трг у Лесковцу био је испуњен полицијима, који су запосели место где сви који одржавају протесте у овом граду, постављају озвучење. Активисти "Отпора" су ме позвали и замолили да им помогнем у постављању озвучења, што смо покушали заједно да урадимо, да најпре поставимо кабл. Али, било је проблема, јер на Тргу нико од оних који имају приватне или друштвене радње није смео да дозволи да се кабл прикључи на електричну енергију. Једино је то дозволила лесковачка црква, као и прошле године. Када смо требали електрични кабл да поставимо на место озвучења, дошло је до интервенције полиције. Братислав Стаменковић, председник Народне парламентарне, невладине организације (један од ухапшених на протестима прошле године, који је месец дана провео у затвору), и ја покушали смо да поставимо кабл. Њему су отели кабл, па сам ја морала, буквално као конопца, да натезем кабл са једним од полицајаца и успела сам да га поставим на одговарајуће место. Тада је полиција почела да приводи поједине активисте "Отпора". Привели су и Братислава Стаменковића, двојицу чланова Покрета за демократску Србију, са којима се солидарисао председник њиховог општинског одбора и кренуо у "марицу"... Грађане је полиција растеривала са трга речима: "Шта тражиш овде?", "Губи се!", "Покажи ми личну карту"... Након тога су неке од грађана и одвели у полицију, њих десетак...

СТРАХ СЕ ШИРИ ЛЕСКОВЦИЕМ

Да ли је и Вама полиција претила те вечери, шта су Вам рекли док сте од полицајца отимали електрични кабл?

У моменту док смо се натезали око електричног кабла, полиција ми је претила да ће ме привести, на шта сам ја рекла: "Приведите ме!" Пошто нисам хтела добровољно да пођем, они се нису усудили да примене надамном силу. Заплењен је мегафон. Како нико од активиста "Отпора" није смео да постави озвучење, да га не би запленили, били смо без озвучења. Полиција је опколила Трг, веома велики број полицијских аутомобила и такозваних "марица" био је паркиран око Трга и

то је, наравно, изазвало страх у грађанима. Велики страх постоји међу грађанима и то наравно није случај само у Лесковцу, то се показало и у другим градовима. Одлучили смо да се само мајка ухапшеног активисте "Отпора" Владимира Стојковића обрати грађанима. Она је без икаквог озвучења објаснила људима о чему се ради. Разишли смо се чекајући сутрашњи дан, када је истицао рок од 72 сата притвора у истражном затвору и када је Владимир Стојковић требало да буде пуштен. После неколико сати, активисти "Отпора" су ме позвали да одемо до МУП-а, јер нико од ухапшених грађана није био пуштен. Полиција је била веома груба - нису нам дозволили ни да уђемо у зграду МУП-

а и након грубих вербалних реакција, грађани, активисти опозиционих странака су се разишли. Ја сам са мајком Владимира Стојковића остала на степеништу зграде МУП. Одбијале смо да одемо док не чујемо зашто су ухапсили грађане који апсолутно ништа нису урадили, осим што су дошли на митинг и када ће бити пуштени. Одбијали су да нам дају било какве информације, а ми смо одбијале да одемо док нам не кажу када ће притворене људе пустити... Нас две смо се држале заједно. Владимирова мајка, која је оперисана од карцинома, заврнули су руку, и грубо нас гурајући, изгурали су нас са степеништа зграде МУП-а и преко улице. Тако смо задобиле модрице... Но, ту смо остале да чекамо ухапшене и они су после поноћи почели да излазе из зграде МУП-а. У зору је пуштен и последњи ухапшени грађанин, активиста "Отпора", опозиционих странака и невладиних организација из Лесковца, Ниша и Крушевца. Договорили смо се да се окупимо сутра, кад је Владимир Стојковић требало да буде пуштен из притвора. Али, њему је продужен притвор за још 24 сата и тек је у понедељак (26. јун) одржано саслушање у Окружном суду у Лесковцу. Стојковић је пуштен из оптужнице којом се терети за покушај нарушавања уставног поретка земље. Оптужница је стварно смешна и невероватна, јер је он само покушавао да исцрта песницу на зиду зграде МУП-а. Ништа друго није урадио, није употребио никакву силу и као сви активисти "Отпора", опозиционих странака и невладиних организација покушава да на миран начин изрази свој протест против режима Слободана Милошевића, против начина живота којим живимо.

КУПОВИНА ЧЛАНСТВА

У време док разговарамо (30. јун) у току су припреме за одржавање протеста 5. јула. Ко организује овај протест?

Тим митингом ће бити обележена годишњица летовних протеста у Лесковцу. Договорили смо се да Народни парламент пријави полицији тај скуп, да сви из редова опозиције учествујемо у припремама. Међутим, у међувремену, иако се најпре сложила, Демократска странка је иступила са другачијим ставом, тражећи да сама или да Савез за промене, организује тај митинг. Не знам шта ће се на крају догодити, не занима нас да се свађамо са било којом опозиционом странком. Са чекаћемо да се они договоре, а ми ћемо помоћи колико то буде у нашој моћи да се грађани окупе и да се подсетимо на оно што се догодило прошле године. Иначе, у току је поступак суђења председнику Општинског одбора СПО Власотинце Николи Поповићу, због недавно организованог митинга. Оно

што су доживели активисти СПО јесте да их јури полиција док растурају летке и лепе плакате, као што је нечувен и скандал који се догадио кад је одржан последњи митинг у Београду - када је велики број Лесковчана кренуо ноћним возом. Петорица младића, чланова СПО, приведени су у МУП и пуштени су тек када су отишли сви возови. Морам да кажем да полиција ипак респектује снагу СПО и поготово тамо где се ја појавим, обично не реагују грубо. Ово последњи пут је био неки изузетак. Они респектују чињеницу да сам народни посланик и одборник и мислим да велики број полицајаца јесу симпатизери СПО.

Незванично до Београда стижу информације да је у Лесковачком крају отворена сезона "куповине" чланова СПО за 1500-2000 динара. Све то звучи срамно и дешава се у средини у којој је просечна плата 200-400 динара, Ви сте координатор СПО за Јабланички округ, имате "под контролом" седам општинских одбора, а само у општини Лесковац постоји око 150 села. Каква су Ваша сазнања о покушају куповине чланства СПО?

Били смо запањени појавом да повереник Демократске странке Милорад Марјановић обилази лесковачка села и нуди новац за чланску карту СПО. Једном нашем члану из села Драшковац дао је 2000 динара да би се тај човек и чланови његове породице учланили у ДС. Тај наш сада већ бивши члан странке је сам дошао и то нам рекао, јер се колебао шта да уради. У међувремену, делио је наш пропагандни материјал. Али, тај човек је врло сиромашан - није запослен, има две одрасле кћери које школује, болестан је и не може да се бави пољопривредом. Једнаставно, он је подлегао новцу, што га, наравно, не оправдава. Скандалозно је то што повереник ДС обилази наше председнике месних одбора и покушава да их убеди да пређу у ДС, али до сада није имао никаквог успеха у томе. Ако се и деси неки појединачни случај, нама ће бити драго што смо открили слабе карике у ланцу СПО, на овом или неком другом подручју. Јер, нама не требају људи који ће се продати за 1500-2000 динара, јер ће се ти исти људи сутра продати СПС, ЈУЛ-у или радикалима можда за 2500 динара. Добро је да дође до чишћења у нашим редовима. Иначе, скандалозно је то да иако смо покушали да успоставимо коректне односе са свим опозиционим странкама и Лесковцу и имамо их углавном са свима, нажалост, то нисмо успели са ДС. Јер, после две неуспешне изборне скупштине, ове и прошле године, у Лесковцу је распуштен општински одбор ДС. После последње одржане скупштине, изборни резултати нису били признати због фалсификата. Они који су фалсификовали изборе, а то је случај и са Милорадом Марјановићем, тадашњим судијом Општинског суда, сада на прљав начин покушавају да купују чланове СПО. У селима где је јак СПО, Марјановић покушава да отвори клубове ДС. То је и урадио у селу Липовица, где ми традиционално побеђујемо. Међутим, то је пропало и према нашим информацијама у том клубу се окупља још само неколико наркомана. Покушао је и у неким другим селима, али је све то било безуспешно. У току зиме, ДС је покушала да растури наше општинске одборе Вучице и Грделица, али нису успели. Одржали су веома мали број трибина, у два села су говорили против СПО, Вука Драшковића и мене, све саме измишљотине и лажи. Међутим, за сада нема

неких озбиљнијих померања што се тиче СПО, мада ДС агресивно обилази наше чланове и у Лесковцу и у свим другим местима. Рекли су ми да је тако било и у Власотинцу - тамо су говорили да је чланство СПО наводно незадовољно политиком странке, те као због тога прелазе у ДС. Покушавају да скупе, заправо купе што већи број наших чланских карата, како би касније на конференцијама за новинаре махали њима... У овако сиромашној средини новац је врло моћан. Надам се да се наши чланови неће продавати, да неће продавати своју странку, ни своју идеју за 2000 динара или 100 немачких марака, колико ДС нуди за формирање месног одбора.

СЛЕДЕ МОНТИРАНИ ПРОЦЕСИ

Локална телевизија у Лесковцу је под контролом СПС, нема независних медија. Како успевате да информисете чланство СПО о догађајима и ставовима странке?

У Јабланичком округу влада тотални медијски мрак. Међутим, одржали смо велики број трибина од новембра до марта месеца и све те трибине су биле изузетно посећене. То нас је вукло да непрестано, из дана у дан, одлазимо на скупове који су били веома добро посећени. Чак и у малим селима окупљало се по 150-200 људи, што друге странке не могу да забележе ни у градовима. Недавно је ДС, на пример, покушала да организује трибину у Власотинцу, дошли су и неки гости из Београда. Ниједан једини грађанин из Власотинца није присуствовао тој трибини...

Колика је опасност за демократски оријентисане људе у Србији, за сада само пролонгирано, доношење Закона против тероризма?

То је потпуно непотребан закон - он није потребан земљи у којој не постоје терористичке организације. Можда га је требало донети у време дивљања терориста на Косову, у време када је наша држава могла да интервенише против терористичких организација. Тада нико није покушао да растури терористичке организације. Сада, ето, власт измишља терористе међу Србима и ја се плашим да ће неке луде главе злоупотребити тај Закон, као што су многи закони у овој земљи злоупотребљени. Мислим да ће се закон обити о главу управо онима који су најмање криви и сигурно не правим терористима. Режим Слободана Милошевића ће искористити овај законски акт да се обрачуна са својим неистомисљеницима, те мислим да ћемо бити сведоци многих монтираних процеса, многих измишљених оптужница, појавиће се можда и неке измишљене терористичке организације да би се, између осталог, народ држао у страху како не би дошло до реаговања због начина живота којим живе грађани Србије. Морам да кажем да већина грађана у Лесковцу гладује, да се живи веома тешко, да грађани немају више шта ни да продају да би школовали своју децу и питање је докле ће то све моћи да трпе... Дакле, незадовољне грађане режим је одлучио да држи у послушности таквим претећим законима какав је Закон против тероризма. Ситуација се у Србији мења катастрофално у правцу онемогућавања деловања политичких организација. Чини ми се да ће бити врло тешко бавити се политичким радом након усвајања тог Закона. Многи невини људи ће бити оптужени за нека измишљена дела и због тога, наравно, мислим да га никако не би требало усвојити.

Неким грађанима још увек није јасно зашто СПО толико инсистира на демократским и фер изборима, али на свим нивоима, а остатак опозиције наговештава да ће изаћи на било какве изборе?

Морамо бити свесни да праве промене система у Србији можемо очекивати тек с променама на републичким и председничким изборима и зато је неопходно да се и ови избори одрже у току ове године, због тога СПО тражи изборе на свим нивоима. Уколико републички и председнички избори не буду одржани ове године, на промене ћемо чекати до 2002. године. Питам све грађане Србије - да ли могу толико дуго да чекају? Чињеница је да је сада скоро сва власт концентрисана у рукама републичке власти - од полиције, преко судства, до РТС, великог броја моћних медија, просвете, информисања, фондова здравства, пензионог и социјалног осигурања... Због тога инсистирамо на изборима на свим нивоима. У претходне четири године, када је опозиција вршила власт у 40-ак општина и градова у Србији, укључујући и Београд, видело се да промене не можемо очекивати само победом на локалним изборима и некакве приче о позитивном психолошком ефекту су трагикомичне, јер га ми имамо од 1996. године. Али, са њим ништа нисмо постигли, јер је локална власт у суштини комунална власт, коју република ограничава у сваком погледу. Чули смо да Мило Ђукановић најављује бојкот савезних избора и уколико се они спроведу, то ће значити распад Југославије, отцепљење Црне Горе, а самим тим и губитак Косова. Да ли српски народ жели такву Србију? Да ли српски народ жели Србију која ће бити подељена на седам кантона и која ће можда добити нови назив Југославија и која ће наравно имати нови устав, по којем ће Слободан Милошевић, како се најављује, моћи да има четири мандата и да практично следећих 20 година буде председник? Практично, одустајање од захтева који смо потписали 10. јануара представља одобрење и дозволу Слободану Милошевићу да остане на власти бар до 2002. године, када истиче мандат председнику Србије Милану Милутиновићу. Многе чињенице и правне заврзламе крију се од грађана и због тога они не могу схватити зашто је потребно да се одрже избори на свим нивоима. Али, ти исти грађани требало би да се питају зашто сада желе на изборе они који су 1997. године бојкотовали изборе? Зашто желе да изађу на готово неважне локалне изборе они који су бојкотовали изборе за победу, за промене једино важне - републичке и председничке изборе? Ти избори су били велика шанса за промене у Србији. У медијима се ствара погрешна слика да су сви за излазак на било какве изборе, под било каквим условима, а да само СПО тражи изборе на свим нивоима? Сигурна сам да кад би грађани имали прилику да чују детаљно образложење СПО и да нас чешће чују, онолико колико често чују представнике других опозиционих странака, да би наши ставови били потпуно подржани. Уосталом, показало се у многим приликама до сада, као и 1997. године, када смо изашли на изборе, да смо били у праву, а да нису били у праву они који су их бојкотовали. Показало се и у многим другим приликама да смо били у праву. И сада смо у праву! Јер, ми смо једини део опозиције који не жели да одустане од шансе за промене!

ЗАШТО ЈЕ ЂУКАНОВИЋ "ЖАЛИО" ПРЕД МЕСИЋЕМ

Милошевић и Туђман су жалили

Ко је схватио суштину својевремене поруке српској патријарха Павла хрватском народу а поводом јеноцида у Јасеновцу: "Прагмамо, а ми не заборављамо" - разумеће и недавни "израз жаљења" који је Мило Ђукановић употребио де лутог истога народа поводом грађанског рата на подручју Дубровника и Конавала. Неспорно би требало да буде да је ирнојорски председник, следствено својој функцији, претходно размислио о свом истују и моћним последицама. И да је то што је учинио, учинио у најбољој намери за свој народ и државу, а не да би их понизио и бацао на колена. Ипак, његов погез изазвао је бурне реакције.

Александар ТАСИЋ

Према досадашњим реаговањима, речи председника Црне Горе током сусрета са хрватским председником Стипом Месићем највише претресају, изврћу и okreћу

политички следбеници оног ко је поставио такву савезну министарку вера која, логично - према идеолошким, јудовским поставкама своје политичке опције и партије - према религији има однос као према "опијуму за народ". Дакле, људи, који не разумеју, или неће

да разумеју, шта је то уопште вера. Који су, можда, намерно или случајно погрешно схватили Ђукановићеве речи, или су се, пак, евентуално, забринули за себе у околности-ма које неминовно наилазе.

ЖАЉЕЊЕ ИЛИ ИЗВИЊЕЊЕ

На позив хрватског председника Месића, Ђукановић је 24. јуна отпутовао у Цавтат где је одржан њихов званичан састанак. Пошто је рекао да су "ратни сукоби почетком деведесетих година тамна мрља у нашој заједничкој историји и да нико не бежи од одговорности за те догађаје у којима је учествовао и део грађана Црне Горе, изманипулисан од београдског режима наводном борбом за југословенство и одбрану отаџбине", Ђукановић је изрекао и спорну изјаву. "Желео бих да ову прилику искористим да у своје име, и у име грађана Црне Горе, посебно оних који деле моја морална и шира политичка уверења, упутим искрено жаљење свом грађанима Републике Хрватске, посебно грађанима Конавала и грађанима Дубровника, грађанима Неретвљанске жупаније, за сав бол и сва страдања и за све материјалне губитке које им је нанео било који представник Црне Горе у саставу ЈНА током тих трагичних догађаја", рекао је Ђукановић. Он је, такође, истакао да ће "за злочине почињене на дубровачком ратишту одговорати кривци. Желимо да индивидуализујемо кривицу, јер треба да престане колективна оптужба и нико не може бити талац, а посебно не један народ", уз додатак да га "не интересује како ће реаговати Београд на његов сусрет с Месићем и на такве изјаве".

Два су дела његовог излагања битна. Прво да се није децидирано извињено већ је изразио жаљење и друго да је то учинио, истина као председник, али у своје име и у име оних Црногораца који деле његова морална и политичка уверења. То што Месић није узвратио истом или сличном мером, што и он није зажалио за хрватским злочинима на том делу ратишта, а у минулом грађанском рату сигурно је било свега на обе стране, ствар је хрватског председника, његовог схватања морала, политичке одговорности па и културе. Неумесно је, исто тако, прозивати Ђукановића, што је такође учинио део режимске штампе у Србији, јер се после његовог геста Месић није извињено Србима и Црногорцима а поготово стотинама хиљада Крајишника на силу протераних из Хрватске. Па није мерило вредности центларског политичког потеза једног човека реакција супарника. Нити би било паметно евентуално спуштање на ниво политичког поступања друге стране.

РЕЛАТИВНИ ПАТРИОТИЗАМ

Ту је, исто тако, и питање, правнички речено, активне и пасивне легитимације. Месић је председник једне државе, а Ђукановић још председник дела једне државе, односно формално једне федералне јединице савезне државе. Кад је тако, све и да је хтео, Ђукановић није могао да "изражава жаљење" због поступака ЈНА у опсади Вуковара, на пример, или на другим деловима српско хрватског ратишта. А Месић није могао њему, ако је и желео, да се извињава за поступке хрватских војника у акцијама "Бљесак" и "Олуја" у којима су протерани Срби из Хрватске или због других постојања које су у време рата чиниле усташе. За такву комуникацију потребан је сусрет председника две државе - Ми-

лошевића и Месића. Земаља, које, није на одмет узгред подсетити, имају дипломатске односе.

Кад је већ о Милошевићу реч, како то да се разни патриотски савези и удружења бораца, који су реаговали на Ђукановићев поступак (Патриотски савез Југославије, Патриотски савез Југославије за Цетиње) нису осврнули на "ситницу" која је у Хрватској потврђена више пута, а југословенски председник је никада није коментаришао, било да је потврди или демантује: да су Слободан Милошевић и покојни хрватски председник Туђман били у свакодневној телефонској вези за време рата у БиХ. Месић је чак, кад је преузео дужност председника, пронашао и телефон у Туђмановим одајама преко којег је била успостављена директна веза са Београдом. Можда су се у тим разговорима - а наводно су се (по сведочењу генерала у бившој ЈНА а после у хрватској војсци) с Алијом Изетбеговићем договорили и око поделе БиХ - Туђман и Милошевић извињавали један другом. Или изражавали жаљење због неких својих политичких или војних потеза и последица. Ко зна. Њихов је умро, а наш ћути као да је мртав.

Не оглашавају се регистроване патриоте ни да нам кажу да ли је то тачно и ако јесте да ли су, с патриотске стране, ти тајни разговори били исправни или неисправни онолико колико је по њиховој оцени јавни потез Мила Ђукановића у Цавтату.

Изгледа да је патриотизам релативна ствар. Наводи на такав закључак и првостепена пресуда Општинског суда у Нишу породици војника Александра Вуковића (20) из Краљева, погинулог 13. јуна прошле године за време агресије НАТО у Киселој бањи на Косову. На име нематеријалне штете, за бол и патњу због настрадаог сина, родитељи, пошто су претходно одбили да приме одликовање које је постхумно њиховом детету доделио Слободан Милошевић, тужили су државу и тражили од Војске Југославије да исплати пет милиона динара. Александар је погинуо у униформи ВЈ за време служења редовног војног рока. Суд је досудио милион динара, али је симптоматичан грчевит отпор наше војске да пред судом докаже како није дужна да надокнади штету јер је "наступила услед више силе и проузрокована је за време ратног стања". Судија Биљана Миладиновић је, међутим, то одбацила и констатовала да "рат није виша сила, с обзиром на то да се може предвидети и избећи". Управо тако.

И сад, шта је патриотски? То што војска одбија да обештети породицу погинулог војника. То што друг председник није предвидео рат, а могао је и морао. Што га није спречио, или све то није желео да уради из њему (а и већини грађана) знаних разлога. А ако није могао то да антиципира и сагледа могуће последице рата, не само да не може бити председник него мора и да одговара због своје неспособности. Али је зато великодушно донео указ о одликовању погинулог војника. Можда би било патриотски да су родитељи лепо примили тај комад метала, да су због тога били захвални и да нису у овој тешкој економској ситуацији обнове и изградње земље тражили новац из своје државе и војске и тако, посредно, указали на њихове пропусте.

ЛИЧНА ОДГОВОРНОСТ

"Изражавањем жаљења" и најаве утврђивања појединачне личне одговорности, на проверу је себе ставио и сам Ђукановић. Као премијер Црне Горе он је 91. године говорио:

"...Усташке формације најдиректније угрожавају Црну Гору и животе њених грађана... Хрватска је хтела рат и има га... увек ћемо бити у стању да се вратимо оној опцији која у крајњој варијанти остаје, а то је ратна опција за Превлаку..."

Три дана после састанка са Месићем, он је на Цетињу рекао: "Ако неко мисли да је недоследно то што кажем данас у односу на оно што сам рекао 1991, а казао сам да је време да се разграничимо са Хрватском, тај се вара. Нисмо ми одлучили да се разграничимо са Хрватском, већ је то одлучила хрватска и ми смо испоштовали ту њихову вољу... Сваки одговоран председник мора да отвара перспективу добрих односа са суседима а не да подржава политику која ће нас и даље држати у кавезу".

Ђукановић је направио и корак више изјавивши у интервјуу загревачком "Националу" да је ова република спремна да сноси све последице због догађаја из ратних година према међународним правилима која вреде за све. Ако се утврди, биће плаћена и ратна штета Хрватској, "Исто важи", рекао је он, "и за све оне за које се покаже да су починили ратне злочине. Кривицу треба персонализовати и на том путу пружићемо сву могућу помоћ међународном суду". Манипулацију из Београда објаснио је жељом да се "Црногорцима суседи (Хрватска и Албанија) прикажу као велика опасност, али он (Ђукановић, прим. А.Т.) тада није препознао ту намеру". За Милошевића је рекао да није "ни националиста ни комуниста, већ диктатор чији је једини циљ да што дуже влада".

Пре девет година међу најекспониранијим личностима у Црној Гори када је о грађанском рату реч, били су и тадашњи републички председник Момир Булатовић (сада савезни премијер по предлогу Слободана Милошевића иако представник партије која је изгубила на локалним црногорским изборима), др Новак Килибарда, тада председник Народне странке, и митрополит СПЦ црногорско-приморски Амфилохије. Ту су, свакако, и поједини новинари који су текстовима хушкали јавно мњење на рат. До закључења овог текста није се огласио ни Булатовић ни Килибарда. Проговорио је само митрополит Амфилохије.

"Не може се после Јасеновца и Јадовна тражити извињење и примати целатова кривица као своја. Не може се крвнику праштати ако се он не каје, нити се може крвнику кривица праштати као своја", рекао је Амфилохије на видовданској духовној академији у Никшићу.

Мило Ђукановић, колико се то из његових речи у Цавтату види, није праштао већ "изражавао жаљење" због штете и жртава, који - а то је сад коначно свима очевидно - нису биле потребне ни на једној ни на другој страни. У покушају да на овај начин афирмише мирољубиве односе суседних држава и људи, он није авангарда. Напротив, Поступио је као и неки, мање више познати људи, пре њега. Али, његов потез није и не може бити идентификован са делом Вилија Бранта који се као немачки канцелар поклонио јеврејским жртвама нацизма, јер једноставно то није ни налик на то. Као што ниједан од досадашњих гестова помирења није идентичан. Идентичан је само циљ: мир и миран живот, за који наш савезни председник воли да понавља како "нема алтернативу". Кад то каже, ваљда зна зашто смо толико ратовали у последњих девет година, шта смо тим ратовањем постигли и докле смо дошли.

Јесте успех пласман наше фудбалске репрезентације у четвртфинале Европског првенства, али зар није савезни селектор Вујадин Бошков, све време у улози Нервозног Поштара (не само због понашања него и због, сигурно не-тачних и злонамерних гласина да тим није баш самостално састављао) пред полазак на шампионат, на питање шта очекује одговорио да "идемо да победимо". Јер, ако немамо такве амбиције зашто уопште да ћутујемо. И победили смо на једној утакмици (против Норвешке са 1:0), једном играли нерешено (са Словенијом 3:3, пошто су Словенци водили са 3:0) и два пута изгубили (поражени смо од Шпаније са 3:4 и од Холандије чак са 1:6). Екипа се вратила, руководство и део играча који је био расположен за коментаре били су једногласни да "није све тако црно као што изгледа". Финансијски и није. Пласман у четвртфинале донео је 9,36 милиона немачких марака (минус 144.000 колико је кажњена репрезентација због понашања навијача на утакмици с Норвешком). Црно је то шта се све и како догађало око репрезентације и како је тим играо. То је била наша слика ко смо, какви смо и одакле долазимо.

ЗЕМЉА ЧУДА

Југославија је земља фудбалских чуда. Али већ дуго не оних позитивних. Наша прволигашко такмичење без премца је у Европи. У савезним лигама прошле сезоне учествовало је чак 76 клубова. Од 22 прволигаша само их је из Београда било - 10! У највишем рангу такмичења формално је била и "Приштина", иако су сви у фудбалској организацији знали да тај клуб фактички не постоји после свега што се догодило око и на Космету. Ипак, на почетку је лансирана и идеја да се и "Приштина" равноправно такмичи, јер неки фудбалери су избегли с Косова, неке би дали друти тимови (!), неки клубови би обезбедили и опрему а нашао би се и домаћин који би уступио стадион где би "Приштина" била домаћин. Било би - као да је све у реду! Као што, уосталом, приштински универзитет ради нормално у Крушевцу, приштински војни су у Нишу, а редовни у Врању. У нашем стилу: зајмуриш и нико те не види. Овај фудбалски предлог није, међутим, заживео. Да ли зато што је био претерано оптимистички или није било довољно времена од идеје до реализације, тек "Приштина" је само фигурирала на табели, а такмичио се 21 клуб.

Ове године је најављено да ће прва лига бити с мање клубова. Но, опет је на помолу иновација. Сада се "Београд" с Карабурма који се пласирао у прву лигу, сетио да нема довољно могућности да се такмичи у овом рангу па је понудио да уступи место смедеревском "Сартиду" (знак распознавања: Душко Матковић, функционер СПС) који је ове године испао из прве лиге! Није познато још како ће то бити завршено. Помиње се фузија два клуба, а за месец и кусур дан кад почне такмичење видећемо какво је решење смислило мудро фудбалско руководство.

Што је овде могуће на другим местима је тешко замисливо. На пример, "Рома" се у Италији пласира у прву лигу, победи све, има најбоље играче жељне доказивања у највишем рангу, јер како рече нервозни поштар: зашто се игра ако се не жели победа, али кад то постигне - одустане. Штавише, понуди градском ривалу "Лацију" који је, у међувремену испао из прве лиге, да се замене тако

Европа - Југославија 0:9,36 милиона ДЕМ

Каква нам је држава, такав нам је и фудбал. Видело се то и на ујравно завршеном првенству Европе у Холандији и Белији. Без обзира што су у репрезентацији играли већином фудбалери који хлеб зарађују у иностранству. Још једном је, такође, потврђена и изрека да риба смрди од главе, а чисти се од реи. Да све потиче од Фудбалској савеза Југославије, а да цех и лаћају играчи. И навијачи који све то иледају и трие.

што ће свако одустати од својих rezultata! И то понуди баш одређеном клубу, не обавести фудбалску федерацију да не жели у виши ранг такмичења па да организација одреди ко ће и како заузети упражњено место.

МИЉАНИЋ И БОШКОВ

Само код нас су савезни фудбалски стручњаци вечни и временски, оставке и смене су изузеци и кад се догоде обично су резултат неких других околности а не рада с репрезентацијом. У "младе кадрове" спадају и они који су превалили педесету па им се, уколико и добију неку формалну аутономију у раду, поставља тотор. Председник ФСЈ Миљан Миљанић и Нервозни Поштар су старији људи. Први као доказани демагог, упркос многим пропустима око државног тима, огромног раскорака између квалитетних играча које је имао и бедних резултата које је постигао, није био ни смењен нити укорен. Увек је напредовао, све до челника фудбалске организације. Други је, као тренер, своју професионалну и материјалну сатисфакцију остварио радећи годинама у иностранству. Селектор је био од априла 1971. до 1973. године када је због неостварене победе над Шпанијом дао оставку. Почео је затим тренерски пут по Европи да би се, истовремено, вратио у ФСЈ као члан Извршног одбора задужен за "А" репрезентацију. Селектор је тада био Слободан Сантрач. Дувао је Бошков Сантрачу у врат за време прошлог светског првенства у Француској (где смр, такође, неславно проšli). Растали су се тако што је Сантрач рекао да се Бошкову забрани приступ играчима и да не жели више да га види, док је овај други рекао да је погођен, повређен и увређен.

Потом је на селекторско место постављен Милан Живадиновић (по политичком опредељењу симпатизер или члан ЈУЛ; тако се бар својевремено декларисао). Нервозни Поштар је и даље био члан ИО ФСЈ. Тиква је пукла због Живадиновићевог потписивања уговора са репрезентацијом Саудијске Арабије па је у завршници квалификација "Еуро 2000" на челу репрезентације поново дошао Бошков. Живадиновић је отпуштен иако је уговорио да са репрезентацијом заврши квалификације па тек потом почне да ради. Није помогло ни искрено објашњење да му се пружила добра прилика да нешто заради. Бошкову је, међутим, дозвољено да живи и ради у иностранству и да у Југославију долази само повремено, због послова с репрезентацијом! Недоследност је очигледна и код ангажмана селектора младе репрезентације Ђорића који је потписао уговор у Кини, такође да би нешто зарадио, отишао да ради, а овде долази само да би повео тим. Са селектором који није запослен у ФСЈ и не ради за плату прошли смо квалификације. У Београду са Хрватском 0:0, у Даблину пораз од Ирске 1:2, две победе над Македонијом и нерешено у Загребу са Хрватском 2:2.

НЕРВОЗНИ ПОШТАР

Од почетка свог најновијег селекторовања Нервозни Поштар је у контакту са новинарима био осоран, безобразан чак до неваспитаности. С њим су сви били на "ви", он са свима на "ти". Манир му је био да - уколико "се не слаже с питањем", што се често догађало - или грубо одбруси или се окупи на новинара и једноставно не одговори, односно каже нешто што нема везе с оним што су га питали.

У круговима око репрезентације прича се да није баш познавао све наше фудбалере нити из којих клубова ко долази, па се дога-

ђало да помеша имена. То можда и није тачно, али је сигурно да се као селектор толико добро припремио за одлучујућу утакмицу против Норвежана да је на конференцији за штампу уочи сусрета изјавио да је у противничком тиму "најопаснији тај центарфор, тај високи фудбалер, кажу да је храбар и да апсолутно доминира у скоку". Није знао оно што су знали и клинци који су скупљали сличне фудбалера: да је то најбољи играч и стрелац норвешке репрезентације и да се зове Торе Андре Фло.

О тактици и саставу тима требало би да се изјасне стручњаци. Оно што је свима јасно то је да многи играчи нису играли на местима на којима иначе играју па је екипа изгледала претумбано и неорганизовано. Свака утакмица била је мучење и за фудбалере и за гледаоце. Или смо јурили предност као против Словеније, или смо се чупали на живот и смер да не изгубимо, као против Норвешке или се грчевито мучили до изнемоглости као против Шпаније. Мука је било и против Холанђана све до 0:2. Онда је дефинитивно постало јасно да немамо ни појма ни шансе, па смо остатак до 1:6 могли да посматрамо растеређено као весело вече.

Селектор није демонстрирао оно што би и по функцији и по искуству морао да покаже. Тим је, рецимо, састављао тако што је капитену Стојковићу поручио да сам одлучи да ли ће почети утакмицу или не. Када је искључен Михајловић против Словенаца за следећи одлучујући сусрет са Норвешком рекао је да ће центархалфу Ђукићу предустити да сам одлучи с ким ће играти у задњем реду, па ће тог играча ставити у тим. Кежмана, најмлађег, најперспективнијег, вероватно у најбољој форми судећи по последњим утакмицама у домаћем првенству и на припремама, остављао је за десетак и мање минута пред крај утакмице. А и ланцима је јасно да момак пун снаге и жеље тешко за то време може да се исказа, посебно у околностима грчевите борбе, у каквим су игране све наше утакмице. Зато је и зарадио искључење против Норвешке. Јокановића није мењао у току игре, када је било јасно да као "фластер" не може успешно да заустави противничког играча осим фаулом. Није му изменио задатак, било да га изведе из игре па је и он због два жута картона искључен против Шпаније.

Да ништа није било како треба потврдио је, неколико дана по повратку из Холандије, када су се страсти мало смириле, и капитен Драган Стојковић Пикси. Није хтео, каже, да "пали фитил јер би све експлодирало" па се определио за компромисно понашање.

рекао је и да су Нервозном Поштару сметали чак и Пиксијева супруга и деца! Е да би сада вук био сит и козе на броју, ако је нешто тако у овој ситуацији уопште могуће без радикалног реза у фудбалској организацији за које се већ годинама залаже освесодочени ас Веллибор Васковић, Пикси је наводно претентан на два места у Савезу. Незванично, могао би да постане савезни капитен и тако оживи умртвљену функцију коју је до пензионисања и преласка на место председника ФСЈ обављао Миљан Миљанић. Друго је место савезног селектора које би заузео уместо Нервозног Поштара, а за које му је супарник, тренер "Партизана" Тумбаковић.

За сада Бошков не помиње оставку и повлачење. Није познато ни да ли ће и када поднети званичан извештај о учинку на првенству Европе. Како то, кроз призму наших схватања, нестварно изгледа када селектор Холандије Рајнхард поднесе оставку јер није задовољан резултатом свог тима на ЕШ. А

изгубили су на пенале против Италије у полуфиналу пошто су све време сусрета били бољи. Код нас, међутим, "није све тако црно".

ПОЛИТИКА У СПОРТУ

Није, нажалост, ни без политике. Лепо је покојни др Аца Обрадовић објаснио како то код нас политичари гурају спорт (или се гурају у спорт, прим. А.Т.) на примеру фудбалског клуба "Црвена звезда" коју је својевремено претежирао Слободан Пенезић Крчун. Сетимо се само како је експресно, мимо процедуре, смењен Небојша Човић с места председника Кошаркашког савеза Југославије, пошто је изашао из коалиције СПС-ЈУЛ-СРС и постао опозиција. Па онда како је, 21. маја ове године Атлетски савез Србије сменио Светозара Крстића (Нова демократија) са места председника Атлетског савеза Југославије и на његово место поставио др Милована Бојића (ЈУЛ). Успротивио се с неополитичким разлогом генерални секретар АСЈ, бивши атлетичар и репрезентативац Ивица Матијевић. Председнику престаје мандат пре рока, а Крстић је смењен пре истека мандата, само кад поднесе оставку или га разреши Скупштина Атлетског савеза Југославије. Републички атлетски савези могу само да поднесу захтев за смену али га не могу сменити. Ипак, тај глас је био усамљен и ЈУЛ је ушао у атлетику уместо Нове демократије мимо правила. Матијевић остаје или да се с тим помири, или да сам оде или да буде и он смењен јер се "држи правила као пијан плота".

Где год режим уведе политику, чега год се дотакне у спорту - упропасти. Владлајућа коалиција је довела и спортисте у такву ситуацију да са њима у Европи па и мало шире нико неће да се такмичи, ако не мора. Фудбалска репрезентација није могла да нађе спаринг партнера у Европи уочи "Еуро 2000". Фудбалски савез Турске желео је да игра пријатељску утакмицу али турска влада није дала. Тако су наши "плави" морали да тотално промашу кратку турнеју по братској Кини и околини, која их је додатно изморила. Што због климе, што због временске разлике, и изнервирала јер спаринг партнери никако не играју фудбал налик овоме у Европи. Ни суђење није исто. Све је било супротно од овога на првенству у Холандији и Белгији за које смо се припремали. Али, Кина је Кина, а познато је ко се овде залаже за братство са овом, због тога недужном, и великом земљом.

(О)ПОЗИЦИЈА ЦЕНТАРХАЛФА

Уочи поласка у Кину, пред утакмицу са новинарском селекцијом, Синоша Михајловић рекао је за овај сусрет улазнице у просторијама Клуба младих социјалиста Савског венца. Затим је саопштено на РТС да је Михајловић том приликом потписао приступницу и постао члан СПС. Високи и увек озбиљни функционер СПС Никола Шаиновић, човек који зна само за истину, оценио је 27. априла ово као "једноставно леп догађај". На редовној конференцији за штампу он није могао да каже да ли ће Синоша Михајловић добити и неку функцију у партији са образложењем да се "тек учланио". Огласио се, међутим, и познати фудбалски ас демантијем да је постао "друг члан". Италијанској агенцији АНСА изјавио је: "Нисам приступио партији југословенског председника Слободана Милошевића. Браним своју земљу, нисам ни за Милошевића ни за друге. У Југославији треба што пре да се разјасни да нисам учлањен у СПС. У супротном нећу учествовати на Европском првенству и више нећу играти за репрезента-

КОЛИПИТА

ЦЕЛА НАЦИЈА СЛАВИ ТРИЈУМФ НАД ХОЛАНЋАНИМА Резултат меча покварио весеље!

Роштердам, 24.6.

Утакмица је имала два различита полувреме-на. Наши репрезентативци су у првом делу меча играли слабо, док су у наставку попустили.

Холанђани су користили сваку прилику да улуте шут према нашем голу. При томе су се изапињали из све снаге што показује да су спремни на све само да би победили.

"Курец би нас они победили да је Клајверт играо за нас" Сумња се и на превару јер откуд онолики црнци у репрезентацији земље која важи као изразито блонд?

СТРУЧНОМ ШТАБУ ОРДЕН - ФУДБАЛЕРИМА ОБЕЛИКС!

Према најновијим информацијама у Скупштини се по хитном поступку разматра предлог да се наши репрезентативци награде за јуначко држање пред бројчано надмоћнијим противницима. Планира се да у њихову част испред ЦК буде подигнут спомен Обеликс, а можда и Астерикс!

НА ПОМОЛУ СКАНДАЛ: ОВЕРМАРС ИГРАО СА ДВОЈНОМ РЕГИСТРАЦИЈОМ

Из Министарства стиже информација да је непобитно утврђено како је Марк Овермарс играо за Холандију иако је још на почетку сезоне регистрован за "Арсенал". Лично министар тврди да је гледао меч "Арсенал"- "Галатасарај", на коме је наступио Овермарс и да ће о томе сведочити, макар и у Хагу.

МИЛОШЕВИЋ НАЈБОЉИ У ЕВРОПИ!

Иако у овом часу Саво Милошевић и Патрик Клајверт имају једнак број постигнутих голова, титула најбољег стрелца ЕП смеши се нашем голу

у минута

и пре ни

цију". Савезном министру спорта Велизару Ђерићу дар је три дана да утврди истину јер ће у супротном "исцелати пасош амбасадора спорта и заувек напустити репрезентацију". Дан касније је изјавио да је то рекао у афекту, али да није члан СПС већ да му је речено да је кандидат за добијање дипломатског пасоша. Зато је унео податке и потписао папире који су му у СПС Савског венца понуђени, али је његова грешка што није проверио садржај јер је сматрао да "нема потребе да сумња у то што му је рекао један министар". "Можда су ми подметнули папир, јер је било доста листова. С обзиром на то да се приближавају избори, могуће је да хоће да искористе моје име. Ја то не желим", пренео је Михајловићеве речи београдски дневник "Блиц". Нервозни Поштар је рекао да "не верује да се Михајловић учланио у било коју партију, а нарочито да је изјавио да у случају демантија СПС неће играти за репрезентацију". Велизар Ђерић је реаговао са задршком и неуверљиво. Дао је изјаву Полицији "поводом учесталих написа у неким опозиционим јавним гласилима у којима се неосновано информише, манипулише и спекулише посетом Синише Михајловића ОО СПС Савског венца, а пошто је са Синишом Михајловићем, који није ни у једној партији, разјашњен неспоразум". Даље следи текст о неспорним патриотским активностима центархалфа југословенске репрезентације. Познато је како се, у праву, зове таква врста неспоразума.

Ма каква политика у спорту, Боже сачувај! Ипак, за време првенства Европе холандски часопис "Фудбал интернационал" објавио је интервју са Нервозним Поштаром. На питање да ли је репрезентација експонент политике Слободана Милошевића, Бошков је одговорио: "Ми се не бавимо политиком, него играмо фудбал и репрезентујемо југословенски фудбал. Лично, никад нисам имао контакте са председником Милошевићем, али знам да је врло интелигентан човек и mudar државник". На питање (новинара очигледно неупућеног у спортске афинитете председника СРЈ) да ли се Милошевић мешао у рад репрезентације, уследио је одговор: "Наравно да није, а и зашто би? Кад би то учинио направио би грешку, а рекао сам Вам да је он паметан човек који се бави политиком". Нервозни Поштар је, иначе, на провокативна питања страних новинара (домаће није зарезивао, а нису му ни постављали политички обојена питања) који су инсистирали на томе да "наша репрезентација не подржава руководство", одговарао да је "њихов главни задатак да постигну што бољи успех како би обрадовали југословенски народ".

Видели смо да је тај успех улазак у четврт-финале "Еуро 2000" и да југословенски народ није толико обрадован оваквим успехом колико је разочаран поставком тактике, саставом тима и игром. Једини конкретан резултат нашег учешћа на минулом првенству Европе је оних 9,39 милиона ДЕМ. Ако је примарна била ова зарада, онда смо успели. Нервозни Поштар је и у Београду пред полазак на шампионат потврдио да финансијски ефекат преласка у други круг такмичења па и даље, нимало није безначајан. Тај новац, због изолације СРЈ и непостојања платног промета с иностранством вероватно неће бити унет у земљу. Могао би да буде депонован у некој банци, па надлежнима у фудбалској организацији (и шире јер сума није мала, посебно у ово тешко време обнове и изградње земље) остаје да пронађу неког ко је способан и није на црној листи за излазак из земље да - ако може - оде и подигне и донесе, пребади на неки нама доступнији рачун или уложи у нешто коју од ових марака.

ДА ДЛИВЕ

ПРВИ

Шеф Унмика Бернар Кушнер и председник Српског националног већа Косова и Метохије владика Артемије потписали су у Приштини Споразум о учешћу представника СНВ КиМ у административним телима на Косову и формирању специјалних снага реда за заштиту Срба у покрајини. Овај споразум је први писмени документ којим се Унмик писмено и јавно обавезује да ће Србима побољшати услове за живот на Косову.

ИСКЉУЧЕЊЕ

Савет безбедности УН искључио је југословенског представника у УН из дебате о Балкану, с образложењем да би "било неприкладно дозволити представнику владе под оптужицом Хашког трибунала да користи овај Савет за разговор о Косову".

ПЛАН

Шеф мисије УН на Косову Бернар Кушнер планира да потпише уредбу о оснивању суда под међународном управом који ће судити за ратне и етничке злочине почињене у покрајини, тврди Њујорк тајмс. "Суд ће имати мандат да покрива ратне злочине које су починили Срби у сукобу на Косову, али ће такође судити Албанцима одговорним за киднаповање и убиства Срба, као и других мањина током и после рата". Суд ће предводити међународне судије и тужиоци и биће допуњен једнаким бројем албанских, српских и судија других етничких припадности.

АЛИБИ

Члан 5 Предлога закона против тероризма гласи: "Није кривично дело... које неко лице учини у намери да се други учинилац при покушају дела открије и ухвати".

КРЕДИТ

"Приликом недавне посете Москви, у мају ове године, савезни министар одбране Драгољуб Ђиданић добио је одобрење за 106 милиона марака кредита", пише у последњем јунском броју угледни немачки економски недељник "Виртшафтс вохе" не наводећи изворе ове информације.

ИНФЛАЦИЈА

Овогодишњи раст цена није 14,7 одсто, како је приказала званична статистика, већ 30 одсто. То значи да је за протеклих 12 месеци инфлација била 90,8 одсто, а све указује на то да ће цене у јуну бити веће за пет процената у односу на мај, процене је стручњака Економског института.

ПРОПАСТ

Изградња понтоноског моста у Новом Саду коштала је 2,2 милиона долара, док ће трошкови његовог одржавања градску власт годишње коштати исто толико.

БЕЖАЊЕ

"Главни тужилац Хашког трибунала Карла дел Понте побегла са семинара на Правном факултету у Женеви пошто правницима није могла да објасни зашто је одбацила захтев за покретање оптужнице против НАТО-а и лидера Америке и Европе који су протекле године организовали напад на Југославију", гласи поднаслов текста у "угледној" "Политици", а наслов је "Куда бежи Карла дел Понте".

КАДАР

Окружни суд у Београду потврдио је првостепену пресуду којом се избор актуелног министра пољопривреде Јована Бабовића, иначе агронома по струци, за редовног професора Ветеринарског факултета проглашава незаконитим. Декан Ветеринарског факултета Данило Вицковић ипак сматра да је читав проблем само "процедуралне природе" и објашњава да ће Бабовић радити на

факултету и бити задужен за део који се тиче менаџмента, рада на рачунарима и осавремењавања наставе, јер "таквих кадрова до сада није било".

УБИЈАЊЕ

"Код нас је један пораз претворен у победу и ко год тврди да је то пораз мора да се ујутка. То је склоност ауторитарних режима, чак и из старогрчких драма видимо да су се гласници који су доносили вести о поразу убијали", рекао је Војин Димитријевић, професор међународног права.

ВОДА

На парцели православног гробља у Липљану почела је да се гради фабрика киселе воде. Изградња се врши под надзором цивилног администратора за Липљан Енглеза Хенрија Болтона.

ЗЛАТО

Народна банка разматра могућност да се штедишама које нису желеле да подигну динаре за измирење овогодишње обавезе по основу девизне штедне понуде и златници. Реч је о укупном контингенту од 200.000 златника од којих је сваки комад вредан 150 марака.

ОСМЕХ

Савезни министар за информисање Горан Матић, говорећи о агентурама ЦИА на тлу СРЈ, рекао је да је "НИН на првој страни имао и слике насмејаног Веслија Кларка и Мадлен Олбрајт и Тачија и свих убица српског народа и грађана СРЈ".

ЛИКВИДНОСТ

Лондонски Фајненшел Тајмс објавио је вест о одлуци Централне банке Кипра да наложи затварање представништва Београдске банке у тој земљи због тога што су ревизори у Никозији "изразили сумњу у погледу њене ликвидности".

САНКЦИЈЕ

Портпарол Тужилаштва Међународног кривичног трибунала Пол Ризли изјавио је у Приштини да ће бити уведене санкције свакој држави која понуду уточиште Слободану Милошевићу.

САРАДЊА

Савезна влада је југословенском парламенту доставила Предлог закона о потврђивању Споразума о културној и просветној сарадњи између владе СРЈ и владе Републике Гвинеје, којим ће се, у складу са важећим прописима обе земље, подстицати унапређење сарадње у култури и просвети у правцу омогућавања бољег међусобног разумевања и ближих веза између народа две земље.

ЗАРАЗА

Епидемије од разних инфекција прете Београду уколико се хитно не нађе решење за уклањање 400 лешева животиња, који су, од када је онеспособљена крематоријумска пећ у 300 хигијени у Овчи, легло заразе.

БУЏЕТ

На примедбу Грегора Рисла, директора представништва Конрад Аденауер из Сарајева, да су медији у Србији делимично криви зато што је Слободан Милошевић још на власти, реаговали су многи новинари, одговарајући да је није њихов посао да смењују власт. Рисл је казао да су многи инострани донатори у дилеми да ли треба финансијски помагати медијима из Србије, јер они, како је рекао, плаћају високе новчане казне које се сливају у државни буџет.

КАЗНЕ

Невладини медији у Србији у мају су укупно казниени по Закону о информисању са 2.230.000 динара.

ПЛАЋЕНИЦИ

Иван Марковић је на конференцији за новинаре у Бујановцу питао: "Да ли овде има оних плаћеника из "Блица"?"

БРЗО

Лондонски "Сандеј телеграф" под насловом "Операција туризам" пише како је Црна Гора, која се месецима налази на ивици грађанског рата, започела једну нову офанзиву - покушај обнове свог туризма. Црногорске власти решиле су да потенцијалну ратну зону представе као туристичку дестинацију и позвале групу новинара на обилазак њених природних и културних лепота, преноси Радио Би-Би-Си писање лондонског листа. После описа главних црногорских туристичких атракција, лист закључује да ова република поседује све предуслове за успешан туризам, осим једног - политичку стабилност. Стога, поручује "Сандеј телеграф", посетите Црну Гору, али што пре.

ДАН

Међународна прежа помоћи - ИАН - организовала је 26. јуна прво обележавање међународног Дана подршке жртвама тортуре у Југославији.

ПШЕНИЦА

Председник Независног синдиката земљорадника Србије Ђорђе Гарабандић оценио је да земљорадници неће продавати пшеницу држави већ ће је склонити у амбаре или на таване.

КРИВЦИ

"На лошије приносе суша је утицала са свега 40 одсто", изјавио је Милутин Ђировић, директор Института за ратарство.

ОРУЖЈЕ

Снаге Кфора су уништиле оружје нађено приликом претраживања бившег упушта тзв. ОВК - подручје Дренице. Реч је о више од шест тона илегалног оружја, између осталог 30-50 комада аутоматског оружја, 100 кутија муниције, 10 минобацача и 10 ручних бацача.

НЕВЕРОВАТНО

Председник Културно-просветне заједнице и песник Милисав Миленковић посетио је Скуп мира на Дивчибарима, југословенски пројекат за светски мир чiji су носиоци Југословенски комитет за кохеренцију духа и непобедивост, Југословенска и Српска лига за мир, Културно-просветна заједница Србије и савези за трансценденталну медитацију Србије и Југославије. Песник Миленковић је поздравио, заједно са учесницима, долазак лета.

ПАСИВНОСТ

Горан Матић, југословенски министар за информисање, изјавио је телевизији "ЈУ инфо" да у овом тренутку постоји "мала пасивност у нашем правосудном систему".

КОНТИНУИТЕТ

У саопштењу ЈУЛ каже се: историјски континуитет Земуна и југословенство Новог Београда, услов су за рад одбора и чланова ЈУЛ у овим општинама.

ФУДБАЛ

Председник Коалиције Војводина Драган Веселинов рекао је да уколико опозиција ове године не изађе на изборе уједињена, на следећем светском фудбалском првенству Војводина ће изаћи са сопственом репрезентацијом.

СТЕЧАЈЕВИ

У Привредни суд у Београду је од почетка године пристигло 5.425 предлога за покретање стечаја и 185 предлога за отварање ликвидационог поступка. Тако овај суд ради на 9.055 стечајева и 675 ликвидација, јер је од прошле године пренето

РУЈЕТЕ Д

неокончаних 3.630 стечајава и 490 ликвидација. Интересантно је да је чак 4.814 предлога за покретање стечаја одбачено, јер предлагачи нису уплатили трошкове за вођење поступка.

ПРОЦЕНА

Од 75 предузећа која ће се по одлуци владе Србије трансформисати по посебном програму, 45 је до сада завршило процену вредности капиталала.

ДОНАТОР

Директор Пиротске гимназије за неопходно ре-новирање електроинсталација у згради одбио је донацију Савезне агенције за техничку помоћ из Немачке у износу од 75.000 ДЕМ уз образложење да се "Школски одбор уместо за страног одлучио за домаћег донатора - Електропривреду Србије".

ДРОГА

У Србији је 11% ученика од 11 до 15 година пробало дрогу.

ОВЦЕ

На недавно одржаном 67. пољопривредном сајму у Новом Саду велику златну медаљу за колекцију оваца добио је Милош Милојевић, професор електротехнике у техничкој школи "Милета Николић" у Аранђеловцу.

ПРИЈАТЕЉИ

Селекција, коју су сачињавали асови са подручја бивше СФРЈ, у мечу против репрезентације Италије, који је у знак сећања на покојног Крешимира Ћосића одигран 24. јуна у Болоњи, изгледала је овако: Владе Дивац, Дино Рађа, Жељко Ребрача, Тони Кукуч, Теоман Алибеговић, Дејан Бодирога, Предраг Даниловић, Аријан Комазец, Александар Ђорђевић, Јуриј Здовц и Петар Наумоски. Екипа је наступила под именом "Телеба-скет.цом. Ћосићеви пријатељи", а сав приход од меча упућен је породици легендарног центра.

УНИШТАВАЊЕ

Природни феномен, пловећа језера на Власинском језеру уништава људска рука. До сада је 30 острваца "самлевено" и претворено у вештачко љубриво, а у животу су само још четири. Стручњаци тврде да је за њихово стварање природи било потребно око 5.000 година. Тој уништавању заштићене природне баштине "кумовала" је фабрика за прераду тресета и производњу вештачког љубрива, иначе у саставу "Симпове" фарме на Власинском језеру. Тренутно је на удару и највеће пловеће острво "Моби Дик" обарањем нивоа воде насукано је и делимично оштећено.

АУТОМОБИЛИ

Баточинска Фабрика производа од гуме "Застава-Крагуј" извешће у Египат пет тона резервних делова за аутомобиле. Фабрика "Ел Наско" у Каиру монтира аутомобиле "застава 128" које су најпопуларније возило у Египту.

ИЗЛИВ

Виши привредни суд у Београду потврдио је одлуку Привредног суда у Зајечару, којом је Рудник бакра у Мајданпеку задужен да Рибарском газдинству у Кладову, на јиме накнаде штете због изливања јаловине у Шашки поток, исплати 1.093.800 динара. Одлука суда је коначна, али је тешко рећи када ће бити реализована.

ФАКУЛТЕТИ

Ове године најмање интересовање било је за упис на Факултет за физичку хемију - свега 20, иако има 180 места, док је на Физичком факултету конкурисало 49 средњошколаца за 490 места. На трећем месту по непопуларности је Рударско-геолошки факултет, где је на 530 места за студирање о трошку државе, суфинансирајуће и самофин-

нансирајуће студенте; конкурисало свега - 50 кандидата. Највеће интересовање средњошколаца било је за Медицину, где се за 500 места "борило" њих 1293. Затим, за Стоматологију где је од пријављених 986 само 230 кандидата имало среће и на Фармацеутском факултету, јер је на 300 места конкурисало 729 средњошколаца.

СРАТКО

Неуобичајено велики број доскорашњих основаца из Кикинде, међу којима је доста одликаша, па чак и њуковаца, конкурисао је за упис на трогодишње школовање за занимање послатичар и произвођач прехранбених производа.

ПЕЦАЊЕ

Специјални резерват природе "Засавица" који је пре неколико година основала Влада Републике Србије, заказао је Први ивањдански куп у пецању удицом на пловак, а за победника је обезбедила награда од 1.000 марака.

СВАДБА

Пре неколико дана цело село Раброво било је пред телевизором јер је локална телевизија емитовала тросатну репортажу са свадбе Голубовића у Ст. Галену у Швајцарској.

ТЕШКО

У Трговачкој школи у Београду за четворогодишње занимање трговински техничар, на 96 места конкурисала су 102 ученика, а места ће, ипак, остати јер од 102 кандидата, који су полагали ква-

лификационе испите из српског језика и математике, оба теста је положило само 10 ђака. Што се тиче аранжера, пријемни је положио само један пријављени.

СИГУРНОСТ

У новосадској продавници "Звезда", у излогу је истакнуто упозорење да су кутије од страних пића - празне.

ВОЗАЧИ

Више од 20 зајечарских полицајаца остало је без возачких дозвола за Ц, Е и Д категорију, после провере њиховог знања из тих области коју је наредио начелник зајечарске полиције.

ПРИТВОР

У полицијском притвору у Суботици налази се, због злоупотребе положаја, готово комплетно руководство Хемијске индустрије "Зорка" и "Зорка-Клотилд 1904", као и шеф суботичког огранка завода за обрачун и плаћање.

ПОЖАР

У месту Доње поље, на имању пољопривредног предузећа "Тител" изгорело је 30 хектара жита. До пожара је дошло тако што је дошло до варничења жица далековода које је покидао олујни ветар.

БОМБА

Специјалне јединице МУП Србије пронашли су испред улаза у зграду Општинског суда у Преше-ву темпирану бомбу са сатним механизмом, тешку осам килограма и демонтирале је. Бомба албанске производње пронађена је током истраге о експлозији која се догодила на истом месту ујутро, а била је темпирана да експлодира у 11.40. На срећу, сатни механизам се зауставио у 8.40 због повремене батерије.

ОСУДЕ

Четири британска припадника Кфора оптужени су да су покрали албанске цивиле на контролном пункту код Приштине на Косову, саопштило је британско Министарство одбране. Албански цивили тврде да су им ови војници одузели мобилне телефоне, камере, и новац у вредности од 15.000 марака.

НЕЗГОДА

На своском гробљу Старо Градско у атару општине Липљан погинуо је један Албанац приликом покушаја да минира то гробље.

ТАЛИЧАН

Рамо Лукац (46), таксиста из Бијелог Прља, повређен је на паркингу испред улаза у бјелопольску болницу, када је на његово возило, док је чекао муштерије, пала топола пречника око два и висока скоро 30 метара. Из смрканог возила њега су извукли уз употребу тестера и ровокопача.

КРАЂА

Бојнички комбинат "Пуста река" поднео је пријаве судији за прекршаје против петнаестак мештана који су под окриљем ноћи брали вишње у вишњацима овог комбината. Како је утврђено, украли су око 15.000 килограма вишања које су по цени од 24 динара за килограм предали овдашњој хладњачи "Манек Улпин".

ДРОГА

Миленко Бајић (23) из Београда, полицајац у МУП-у Србије, налази се у притвору, а на терет му је стављено кривично дело неовлашћене производње и стављања у промет 24 килограма марихуане.

СЛИКЕ

Из просторија Апатинске пиваре ловопи су однели 10 слика чија је вредност својевремено процењена на 100.000 марака. Ловопи су знали шта траже јер су однели три слике Милана Коњовића, Саве Стојковића и Петра Лубарде. Интересантно је да су крађу обавили а да их није регистровало ни обезбеђење, ни алармни уређаји.

ЛОПОВИ

Пошта у насељу Пети пук у Ваљево, која се налази у веома густо насељеном крају, за протеклих девет месеци три пута је опљачкана, а чак два пута за 15 дана и сва три пута ловопи су однели знатну суму новца.

КАТАСТРОФЕ

"Присутно је стално стварање ванредног стања. Сада су ту озонске рупе, стално су присутне неке катастрофе, враћање на библијска времена. Стално се најављују неке катаклизме. Све ово има везе са поремећеним вредностима у нашем друштву. Непрекидно се народ држи у стању страха. Не знам да ли то неко ради свесно или не, али изазива панику и ствара перманентни страх. Теорија планетарне завере проширила се и на природу. Само чекам да се појаве и људи који су се на улицама у средњем веку у време епидемије куге бичевали због грехова свих. Сада се поред међународне заједнице и природа уротила против нас, рекао је психолог Жарко Кораћ.

Прљава "антитерористичке" игре

"Када сам прочитао Предлог закона против тероризма, остао сам зранут. Прво ми се поставило питање: да ли је могуће да постоје правници који су били спремни да оволику количину параноје преточе у правне норме. Идеја будуће закона је стравична и застрашујућа. Та идеја потиче из исте кухиње у којој су припремљени Закони о универзитету и јавном информисању, измене Закона о прекршајима и несудјени закон о функционерским привилегијама. Заједно са њима, овај закон несумњиво улази у област законодавне психијатрије," каже проф. др Момчило Грубач, професор кривичног процесног права на Новосадском универзитету.

Светлана ЂОКИЋ

Господине Грубач, својим коментаром о Предлогу Закона против тероризма "увели" сте нови појам у законодавство - "област законодавне психијатрије"...

Да, јер закони који су мотивисани ирационалним разлозима, у првом реду страхом, заиста су ближи психијатрији него праву. Из Закона против тероризма види се да се ради о нечем ирационалном - толика количина параноје је згуснута у тих двадесетак чланова, да то напосто избија из самог текста! Очигледно да су састављачи Закона и њихови налогодавци били притиснути неким емоцијама. То је веома опасно, јер човек притиснут емоцијама не сме да приступи писању закона. Њих треба доносити хладне главе, и само под утицајем разума. Већ више од две године примећује се тенденција ванредног законодавства у нашем праву - доносе се ванредни закони, који се, по Уставу, могу доносити, али само уз претходно проглашено ванредно стање или у случају ратног стања. Код нас је постао обичај да се и без проглашавања ванредног стања доносе ванредни закони. То је кренуло доношењем Закона о Универзитету, ширило се са Законом о јавном информисању и још неким. Овај закон, који треба да буде усвојен, припада породици таквих - ванредних закона. Они су врло опасни и нормална држава не би смела да их има. Ти закони одступају од сопственог Устава и од онога што је стандардно у међународним документима, нарочито у области људских права. То постоји и у овом случају - готово свака реченица, не само свака одредба Закона против тероризма, у колизији је са Уставом и са међународним правним актима, који СР Југославији и у овој ситуацији, у којој се данас налази, ипак обавезују, јер их је својевремено ратификовала и преузела обавезе које из њих

проистичу.

Члан 5. Закона против тероризма успоставља институцију агента-провокаatora, потказивача. Колико је то опасно, с обзиром на чињеницу да подсећа на најстрашнија времена овог века - на доба комуно-фашизма?

У СЛУЖБИ ПРОВОКАТОРА

Такозвани агент-провокаator, којег сте споменули и којег предвиђа одредба члана 5. будућег Закона против тероризма, једна је таква установа. Најпре, она је веома опасна и регулисана онако како не би требало да буде. Наиме, у одредби става 1. тог члана предвиђено је да

онај који изврши кривично дело тероризма, дакле, дело које има сва законска обележја тога тешког кривичног дела, у циљу да испровоцира неког другог на вршење тог кривичног дела - није кривично одговоран, тј. његово дело се не третира као кривично. То је незамислива одредба. Најпре, она омогућује свакоме, не само ономе ко је у служби полиције, већ и приватним лицима, грађанима, да се баве том провокативном делатношћу, из некаквих својих рачуна, интереса или напросто због патолошке стране своје личности, да би се забавили. Та врло деликатна и опасна полицијска установа, осим том одредбом, није ничим ограничена, контролисана и детаљно правно уређена. Нека инострана права имају као категорију агента-провокаatora, али је у њиховим законима, за разлику од овога што се нама спрема, тачно прописано: да само полиција може употребити ту особу, и само у криминалном окружењу, и само под тачно законом прописаним условима. Све то је из нашег будућег Закона - изостављено. Управо зато ће то произвести веома опасну и нездраву друштвену климу - свако ће свакога шпијунирати, провоцирати. Провоцирање је могуће и од стране приватних лица, и на радном месту, и у приватном стану, без икаквих услова, без икакве контроле... Истина, у ставу 2. тог члана каже се да ће савезни министар дати упутство за делатности и радње тих агената. Законодавац мисли да ће то бити људи само под контролом полиције, али кад читате став 1. тог члана, онда је јасно да то могу радити и људи који немају никакве везе са полицијом. Дакле, шта ће се из тога изродити и каква ће клима у друштву завладати - није тешко претпоставити. Јер, агент-провокаator, да би упропастео другога, тј. изазвао га на вршење кривичног дела, може да предузме најстрашније радње - да подметне експлозију, да подметне пожар, чак и да убије једно или више лица... У свим тим његовим радњама, ако је имао намеру да провоцира другога, нема кривичног дела и он не подлеже одговорности и казни. То је управо - страшно!

Евидентно је да је Закон против тероризма уперен против политичких неистомисљеника: опозиционих странака, Отпора, невладиних организација... Нису ретка размисљања да он заправо треба да продужи владавину режима Слободана Милошевића. Постоје ли правила или бар нешто што оставља наду да ће се они који буду на удару овог Закона, изборити за опстанак и наставак својих активности, ако се примени овај (не)законски акт?

Ја ипак мислим да овај Закон неће баш бити примењиван масовно и то је опет карактеристика прописа који се у последње време код нас доносе - примењују се селективно. Дакле, када се оцени да је то, из неких политичких разлога, целисходно, и према коме се то показује као неопходно. Обично се закони примењују егземпларно, дакле, примера ради, према малим, анонимним људима, а не према политичким лидерима или људима који нешто значе. То има сврху застрашивања и то је најопаснија ствар у примени права - кад оно не важи за све, већ са-

мо за оног на којег власт упери прст. Мислим да циљ Закона против тероризма и није да доведе до суђења у кривичном поступку и до осуде за кривично дело тероризма. Основни мотив за доношење овог Закона је полицијски притвор, који се одређује веома комотно, без икаквих услова, без икакве контроле, од стране високог функционера државе - председника Савезног суда, на "миг" савезног министра полиције. Дакле, све у уском и затвореном кругу. То је полицијски притвор, који се одређује пре кривичног поступка и после кога није обавезно вођење било каквог поступка. Предвиђено је да притвор траје 30 дана, са могућношћу да после истека тог рока и пуштања грађанина на слободу, буде поново наређен, већ после неколико сати или неколико дана и тако "ад инфинити", до у бесконачно. Човек може у таквом полицијском притвору, са таквим ситним прекидима, остати и доживотно и то је оно што се хтело да се они непоћудни могу ухапсити и држати у полицијском притвору, кад се оцени да је то потребно и колико пута је потребно. То је основни мотив и основни циљ овог Закона и, заправо, најопаснија одредба. До сада је постојао такозвани полицијски притвор, али у трајању најдуже до 3 дана. Та одредба је, почев од 1992. године, од доношења савезног Устава, постала директно супротна Уставу, у којем пише да притвор може одредити само суд. Не само да није укључен полицијски притвор, него је проширен и много опасније постављен и регулисан, него што је то био случај до сада. Јер, до сада је за одређивање тог кратког, тродневног полицијског притвора, било потребно испунити неке услове. Сада се он, без икаквих услова предвиђених законом, већ по томе што се некоме само чини да је неко извршио кривично дело, може одредити притвор. То је прави правни скандал и то разоткрива намере законодавца. Није законодавац забринут због тероризма, неће он осуде, пресуде и судске поступке, већ хоће да има ефикасан инструмент за застрашивање, хапшење, заправо - лако хапшење људи и држање у покорности.

БЕЗ ПРАВА НА ЖАЛБУ

Како коментаришете одредбу Закона по којој бранилац лица за које се сумња да је учинио терористичко дело, када се упозна са садржајем оптужнице, мора то третирати као државну тајну? Значи ли то да бранилац може у оптужници имати само празне листове хартије и руководити се само политичком инструкцијом "одозго" да та, за режим опасна личност, мора бити или остати у притвору?

То су чудне одредбе, необичајене и у нашем праву, до сада их нисмо имали. Овај Закон, заправо, и не предвиђа никаква права ни окривљеном. Заправо, суспендује и она права, која окривљени има по Уставу. Окривљени се може ухапсити, ставити у притвор, држати у притвору и испитивати без присуства свој браниоца. О правима окривљеног, у предлогу овог Закона, уопште се не говори; многа права су искључена, зато што нису предвиђена, као, на пример, право на жалбу. То је нонсенс, груба повреда Устава - ставите човека у притвор 30 дана и против одлуке о одређивању тог притвора он нема право жалбе. То не постоји нигде у свету! Уз то, да би све било сигурније, намеће се тајна свима онима који долазе у додир са тим поступком - чувања државне тајне. До сада смо имали могућност да истражни судија, али у току истраге, а никако не пре почетка кривичног поступка, одреди да се чува истражна тајна, заправо, тајна поступка. Сада је, ето, стигла државна тајна. Они хоће да јаче "звечи", да се ствар учини крупнијом, озбиљнијом, иако за тако нешто стварне потребе нема, осим што је за одавање државне тајне предвиђена строжа казна од оне која је сада била предвиђена за одавање истражне тајне. То су несхватљиве ствари - не-

Уцена или шта захтевају радикали?

Одлуку да се Предлог Закона против тероризма да на дораду и одложи његово усвајање проф. др Момчило Грубач коментарише:

"Није јасно зашто је та одлука донета. Оно што је речено, очигледно није истинито. У сваком случају, Влада се тешко обрукала - најпре је инсистирала на ванредном сазивању Скупштине, која се не окупља ни редовно, а онда је та иста влада тражила одлагање. Ја бих волео да је до тога дошло услед отржења предлагача, који је увидео да је претерао, али то је изгледа мало вероватно. Вероватније је оно што тврде упућенији - да је посреди трговина између коалиционих партнера, то јест да радикали уцењују остале partnere и да за своје гласове траже један број директорских места у јавним предузећима и деканских функција на Универзитету. Ако је то тачно, то ће ући у историју права као пример једног од најпрљавијих поступака у коме је донет један закон. Све то треба имати у виду при оцени степена нелегитимности правних прописа који ова власт доноси у последње време. Прописи са оваквом садржином, донети у оваквом поступку, нису никакво право и ми, грађани којима су они намењени, имамо право да их не прихватимо и не поштујемо!"

схватљиво је што сви потпадају под ту дужност, чак и окривљени, не само његов бранилац. Они не могу да јавно пледирају за своју одбрану и то значајно ограничава право одбране.

Колико је неуставна и скандалозна одредба члана 6. која предвиђа могућност притварања грађана на основу одлуке председника Савезног суда, а на предлог Савезног тужиоца или министра полиције?

Одредба је неуставна, јер притвор може наредити поступајући судија и то само на предлог тужиоца, а не председник суда. У Предлогу закона против тероризма помиње се председник Савезног суда, да би могао донети одлуку о овом монструозном притвору, а Устав каже да се грађанин може притворити само одлуком суда. Дакле, такву одлуку може донети судија који поступа у предмету, истражни судија општинског или Округног суда, а не председник суда. Они су очигледно ишли на председника суда, јер је тако ствар сигурнија да ће притвор бити одређен. Председник суда је један, члан је естаблишмента, а међу оних 500 истражних судија, кад би они одређивали притворе, што би било нормално, може се наћи и независних и храбрих људи, који не би пристали на слепо послушност. Зато се законодавац определио за политичког функционера, председника Савезног суда, што је опет - противуствано. Јер, кад Устав прописује да једну одлуку доноси суд, не мисли се на председника суда, него на поступајућег судију. Председник суда није судија, он је функционер, део извршне судске власти, заправо управне власти и на неки начин и у одређеним ситуацијама - потчињен је влади. Он нема заштиту судске независности, какву ужива судија судија. Зато је то смицалица, замка, најгрубље изигравање Устава. У поменутом Закону се, иначе, други судија не спомиње, па тако ни тужилац и то је знак да се овде не ради о кривичном поступку. Зато се не спомињу учесници кривичног поступка - процесни субјекти: суд и тужилац, већ је јасно да се ради о полицијском притвору и да само то интересује предлагача Закона. Пре кривичног поступка, у предкривичном полицијском поступку, нема ни судије, ни тужиоца.

ВЛАСТ ЖЕЛИ ДА ПОСЕЈЕ СТРАХ

Зашто мислите да ће се Закон против тероризма обрушити на мале људе, а да неће имати за циљ - да се обрачуна са релевантним политичким неистомишљеницима, лидерима најмоћнијих странака, невладиним организацијама?

У првом реду, није искључено да ће на удару овог Закона бити и неки лидер опозиције, неки човек који превише говори, а јака је личност... Не искључујем такву могућност. Суштина моје тврдње да је примена овог Закона селективна, да неће бити масовна, јесте у томе да власт не интересује поступак и пресуда, него почетак, осумњичење и држање бар 30 дана и више у полицијском притвору. То ће се користити према коме треба, на кога буде указано на месту којем треба, али мислим да то неће бити масовно и да ће у првом реду, као аргумент за застрашивање, бити према обичним људима.

У крајње заоштреним односима између Србије и Црне Горе, колико би Закон против тероризма испровео нове проблеме, с обзиром на чињеницу да је црногорски премијер, господин Филип Бујановић, изјавио да Црна Гора неће примењивати овај Закон?

Сасвим је сигурно да ће Закон против тероризма донети нове проблеме. Такви потези и таква акта, уместо да поправљају стање, они још више растурају и оно мало што је остало, бар на формалном плану, од заједничке државе. Друга чланица федерације, Црна Гора, очигледно то неће трпети, неће то примењивати. Србија нема инструменте, а ни савезна влада, која иначе нема сврху да постоји у оваквим условима, да је натера на примену оваквих закона, нарочито у ситуацији кад онај што неће да слуша, има аргументе за то и кад му се, с аспекта легитимности, потурају потпуно сумњиви прописи. То ће довести до још већег раскола између две власти, две чланице федерације. Има и биће и даљих озбиљних проблема, који проистичу из оваквог стања: уводи се принцип неравноправности грађана, заправо, крши се уставни принцип равноправности грађана - једни ће пасти под удар овог Закона, други неће. Дакле, биће реперкусија у иначе великом problemu који постоји у односима две државе.

Реално, да ли постоји могућност и каква да, ако овај Закон буде донет и примењиван, Србија некако изађе из тог страшног периода репресије у чију је завршницу ући применом Закона против тероризма? Постоји ли, наиме, некаква могућност да овај Закон буде кратко примењиван, повучен? Шта говоре историјска искуства?

То није правно, већ политичко питање. Овакви закони који се доносе и који су без икакве везе са правом и који у суштини нису право, не служе циљу којем праву треба да служи, већ другим, ванправним, заправо ирационалним политичким циљевима. Они трају онолико колико траје политичко стање које их захтева. Трају, док не дође до промена, до реаговања прогресивнијих политичких снага, које ће увести и изнети друштвене реформе, међу њима и реформу права и правног система. Када до тих политичких снага и до такве реформе дође, онда неће бити могућности да се доносе овакви правни акти. Тада ће право бити покорно само својој правном циљу и ничем изван тога. Када ће до тога доћи, зависи од политичких чинилаца, од политичких снага које треба да се јаве на политичкој сцени. Овај Закон може, као што су и његови претходници то показали, трајати врло дуго. Закон о Универзитету, иако је у почетку било прогноза да неће дуго трајати, примењује се већ више од две године. Исти је случај и са Законом о јавном информисању. Дакле, не смемо се заваравати да се ово доноси само шале ради, да се неће примењивати и да неће дуго трајати. Може то да буде примењивано врло оштро и врло дуго.

Ко оптужи "истакнуте чланове јула"?!

"Уледао сам дечака од отирилице десет година који је у руци држао новине и замолио сам га да ми дода новине да их прочитам. Када је мајка тог детета дошла рекла је "гај чики новине". Ја сам их узео и прочитао сам да смо ми оптужени за покушај убиства. Верујте ми, тада сам се страшно осећао. Пребијени без разлога а онда још и оптужени за убиство. Поред оних повреда које сам имао још ми је то требало".

Александар ЦВЕТКОВИЋ

Пошто су заменици окружног јавног тужиоца у Пожаревцу Драган Петровић и Димитар Крстев подигли оптужнице против чланова "Отпора" Момчила Вељковића и Радојка Луковића, правника Небојше Соколовића, и радника предузећа "Мадона", Саше и Милана Лазића, Ванрасправно веће Окружног суда у Пожаревцу донело је решење да се Вељковић и Луковић, после пуна два месеца проведена у притвору, 30. јуна пусти на слободу. Истовремено, тужиоци су сматрали да нема елемената за кривично гоњење Зорана Ивановића званог "Ролекс" (власника кафеа "Пасаж", где се све одиграло 2. маја ове године, и према неким сведочењима у истражном поступку главни виновник тешког повређивања Луковића) и друге двојице радника "Мадоне", Милана Бајића и Бојана Тадића. Према оптужници, осим Вељковића који се терети за кривично дело убиства у покушају, остала четворица оптужена су за учешће у тучи. Овакав (привремени) епилог резултат је, како се може чути из поузданих извора у овдашњем правосудју, прилично натегнутог компромиса. Наиме, на колегијуму Окружног јавног тужилаштва у Пожаревцу, само који дан раније, заузет је став да се сва наведена лица оптуже за учешће у тучи, али после брифинга код републичког јавног тужиоца у Београду, схваћено је да то значи неприхватљиво благонаклон однос суда према претученим "отпорашима". Такође, сметнуто је с ума (такорећи, сумануто) колико је утицајним појединцима требало какво-такво формално покриће за скандал који, ево, већ трећи месец потреса јавност у Пожаревцу, а чије су политичке импликације већ увелико превазишле локалне оквире.

НИ ИЗЈАВУ НИЈЕ УЗЕО

Испред калије пожаревачког затвора Вељковића и Луковића су сачekali пријатељи и суграђани са којима су, иако упадљиво смршали и испрпљени, њих двојица поделили радост свог изласка на слободу.

Питамо Момчила Вељковића, активисту "Отпора" и члана Српског покрета обнове, о збивањима непосредно после физичког насртаја на њега, Луковића и Соколовића у центру Пожаревца 2. маја, као и о двомесечном боравку иза решетака,

о чему до сада из објективних разлога није био у прилици да говори.

"После физичког насртаја на Луковића, Срколовића и мене сви смо превезени у пожаревачку болницу, укључујући и старијег Лазића, који је симулирао да је тешко повређен. Док смо чекали да нас прегледају, дошао је инспектор, мислим да се презива Спасић, само је погледао шта се дешава, никакве изјаве није узео, а затим је ушао у ординацију гинеколога да напише кривичну пријаву, где сам ја осумњичен за покушај убиства, а Луковић, који је био ужасно претучен, за помагање. Сачekali су да се развије гуљва да би ме полицијска кола одвезла, не да дам изјаву него директно у истражни затвор. Мој брат Миле је пошао, знао је да се нешто дешава. Милиционери у пратњи, којима је било веома непријатно, извињавали су нам се, говорећи да су добили такво наређење.

Дежурни шеф смене у истражном затвору није хтео да ме прими док не добијем инјекцију против тетануса, а медицинска документација ми је остала у болници. Тамо, у затвору сам био тотално изолован, неколико дана нисам знао шта се дешава. После сам чуо да се спрема неки митинг наших из опозиције. Сутрадан су ми дошли инспектори МУП-а из Београда, где је био и тај Спасић, који је својим сугестијама хтео да каже да сам ја имао намеру да их нападнем. Ја сам се, наравно, држао истине. Онда су почели унакрсно да ме испитују, али нисам попуштао. На крају сам био на детектору лажи и доказано је да говорим истину. Касније сам сазнао да ме заступа 12 адвоката. У затвору нисам могао да читам ни једне новине осим затворске "Политике" и тамо сам видео да је то изашло на велико, јер шта све тамо није писало о мени - и да сам наркоман, и хомосексуалац, и психопата. То што су причали Иван Марковић и Шаиновић, ја само могу да им се захвалим, јер бих се забринуо да су причали лепо о мени.

Други пут када су ме привели почели су са психичком тортуром, већ на граници физичке, али морам да нагласим да ме обични стражари који су схватили о чему се ради нису дирали, чак су ми и доста помогли. Борио сам се изнутра колико сам могао, и да захвалим Богу, психички сам био врло стабилан. Тада сам схватио да сам учинио велику ствар, да сам помогао да се скине лјага са нашег града", поносан је Момчило Вељковић.

ДР РОНЧЕВИЋ ИНСИСТИРАО

Како доживљава оптужницу за покушај убиства (истакнутих, према тврдњама Ивана Марковића, чланова ЈУЛ-а, браће Лазић) питамо даље Вељковића?

"Као велику истину, али у обрнутом смеру. Јесте било убиство у покушају, али са њихове стране. Како је могуће да смо ми покушали убиство а њима није ништа? Лазићима није ништа, док сам ја задобио лакше а Радојко Луковић теже телесне повреде. То је, по мени, обична конструкција комунистичко-сталинистичког типа и ја сам био спреман за то.

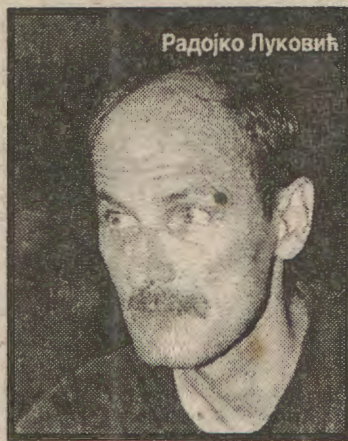
Ови који су ми нанели зло, и мени и мојој породици, ја им као човек и хришћанин опраштам, али као човек од одговорности за будућа времена не могу да им опростим кривична дела која су починили. За разлику од нас, међутим, они могу да се надају праведном суђењу. Биће једном и код нас независног судства, има и сад часних судија који нису подлегли притисцима иако су знали да ће одмах бити суспендовани. За разлику од таквих, жалим оне судије које су подлегле дражима ситних привилегија или су можда уцењени. Њима", додаје Вељковић, "поручујем да поступају по савести - никад није касно да спасу душу и будућност своје деце".

Радојко Луковић се сећа да се све одиграло великом брзином и, након што га је Милан Лазић сеплео на улици и оборио на земљу, да је већи број радника "Мадоне" пришао и шутирао га по телу и глави.

"Покушао сам да устанем, тога се још увек сећам, али у једном моменту сам осетио страховит ударац ногом у главу који ме је онесвестио, тако да се више ништа не сећам. Дошао сам себи тек у болници у Пожаревцу, где су нас, како сам касније чуо, превезла кола Хитне помоћи. Био сам изненађен кад сам тамо видео и мог пријатеља из странке (Луковић је члан Народне радикалне странке) Небојше Соколовића који је изгледао страшно. После урађених лекарских прегледа приметно сам у холу болнице посланике СПО-а Нешу Лекића и Живадина Јотића, председника Окружног одбора Равногорског покрета чика Бо-

Руџица Лекић

Радојко Луковић

Момчила Вељковић

ограду, на интерно одељење болнице.

На медицинску негу и особља болнице у Централном затвору не могу да се појалим, били су сасвим коректни.

На крају бих хтео да се захвалим и другим људима из Српског покрета обнове који су углавном водили највише бриге о нама, првенствено нашим правним заступницима. Људи из Београда - знам да се пуно залагали адвокати Градимир Налић, Игор Олујић и Ивана Примовић, као и Боривоје Борковић. Што се тиче правног заступања у Пожаревцу и уопште, за наш случај је најзаслужнија адвокат Руџица Лекић, иначе суфруга посланика СПО Ненада Лекића.

Поред адвоката и остали људи из СПО-а су бринули за нас, питали, стално смо добијали подршку. Чуо сам да је и градоначелник Београда Војислав Михаиловић хтео да нас обиђе али му

жу Петровића и брата Момчила Вељковића, Милета, новинара из Пожаревца. Сећам се само да је Јотић инсистирао да се хитно пребацим у Ургентни центар у Београд, да ми је живот у опасности. Нормално, они то нису хтели, него су хтели да

центру приметио једног дечака који је лежао на кревету поред мог и non-stop гледао у мене. Мени је десна рука била везана за кревет а у леву сам примао инфузију. Вртело ми се у глави, осећао сам мучнину, а и плашио сам се

за своје здравље, све-стан да унутрашње повреде могу касније оставити озбиљне последице. Значи, угледао сам тог дечака од отприлике десет година који је у руци држао новине и замолио сам га да ми дода новине да их прочитам. Када је мајка тог детета дошла рекла је "Дај чики новине", ја сам их узео и прочитао сам да смо ми оптужени за покушај убиства. Верујте ми, тада сам се страшно осећао. Пребијени без разлога а онда још и оптужени за убиство. Поред оних повреда које сам имао још ми је то требало.

Касније, после нашег првог пуштања из притвора, од стране истражног судије Бошка Паповића, сазнао сам да је доктор Радмило Рончевић инсистирао да ме он лично прегледа и да изврши потребне интервенције. Међутим, мој утисак је да су ме крили од њега тако што су ме склањали из Ургентног центра на максилософацијалну хирургију, па одатле на оториноларингологију и ја сам се тамо укупно задржао два дана, након чега су ме пребацили у Централни затвор у Бе-

ме ставе у притвор овде у Пожаревцу. Он је ипак успео у тим захтевима да се мени укаже адекватна лекарска помоћ и ја сам пребачен у Ургентни центар у Београд. У Ургентном центру су ми снимили главу и носну кост и констатовали фрактуру носне кости, прелом орбиталне кости и лакши потрес мозга. Међутим, не знам шта је са тим налазима, да ли су они стигли или нису и да ли су комплетни.

Био сам изненађен када сам у Ургентном

РУЖИЦА ЛЕКИЋ, АДВОКАТ

Оптужница "пада" на главном претресу

Оптужницу подигнуту од стране окружног јавног тужилаштва подписали су двојица заменика окружног јавног тужиоца у Пожаревцу: Драган Петровић, који је директно водио овај предмет, и Димитар Крстев, иначе сада в.д. окружног јавног тужиоца - после оставке Јована Станојевића, дотадашњег тужиоца. Руџица Лекић, адвокат из Пожаревца сматра да је ова оптужница правно неодржива.

"Наиме, у њој нема основане сумње да је оптужени Вељковић (односно још увек окривљени, пошто оптужница није ступила на снагу) починио кривично дело које му се ставља на терет, а то је убиство у покушају, нити има основане сумње за Радојку Луковића и Небојшу Соколовића да су починили кривично дело учествовања у тучи. Међутим, сматрам такође да је ова оптужница у одређеној мери једно компромисно решење, с обзиром да из саме оптужнице на неки начин има наговештаја да ће вероватно на самом главном претресу доћи, што се тиче Момчила Вељковића, до преквалификације, тј. да ће и он бити оптужен за кривично дело учествовања у тучи. Али, сматрам да је у овој фази поступка, како је већ од самог почетка ово био један правни апсурд, морало да се уради овако да би се задржала надлежност Окружног суда".

Према оцени Руџице Лекић наше правосудје у целини, а поготово у Пожаревцу, није независно, тако да за ток и исход поступка нема значаја да ли је надлежност Општинског или Окружног суда.

Међутим, управо због одређеног притвора и због квалификације која је од самог почетка постојала у кривичној пријави и захтеву са спровођење кривичне истраге против Луковића, Соколовића и Вељковића; значи убиство у покушају и помагање, управо из тих разлога оваква оптужница је наставак те кривичне пријаве и захтева за спровођење истраге. Наиме, као што у кривичној пријави никаквих елемената није било за њено подношење, као што у захтеву за спровођење истраге тако и у оптужници нема никакве основане сумње да је Момчила Вељковић учинио кривично дело убиства у покушају а Луковић и Соколовић учествовања у тучи. Сматрам да управо пуштање Вељковића на слободу и укидање притвора од стране Већа општинског суда поткрепљује ову моју тврдњу, али и да илустрије стање у домаћем правосудју, где нема судија и тужилаца са довољно моралног и професионалног кредибилитета да се одупру политичком притиску. И утолико је сада значајније то што је урадио истражни судија Бошко Паповић, који је на самом почетку и фактички пре званичног покретања истраге својим неслагањем са захтевом за спровођење истраге јасно показао свој професионални став када је овај случај у питању. Знате, може неко да ради професионално и часно цео свој живот, али ако на оваквом једном случају не одоли политичком притиску онда му ништа не вреди. Ако у оваквом случају не одоли политичком притиску онда ту нема ни људске етике ни поштења", каже адвокат Руџица Лекић.

нису дали да уђе у Централни затвор зато што није у сродству с нама а није ни наш правни заступник.

Ја се стварно захваљујем Српском покрету обнове за пажњу коју су нам посветили и што су бринули све време за нас", завршава исповест о својој двомесечној голготи Радојко Луковић.

Више ни јогурта нема за бацање

*У периоду од јула до октобра 1988. године на простору северне покрајине одржана су укупно 33 митинга солидарности са Србима и Црногорцима са Косова, на којима је учествовало 600 хиљада људи. Тако кажу организатори, мада независни посматрачи ту цифру смањују на пола...
Колико год да их је било, мислили су да су променили ток историји света.*

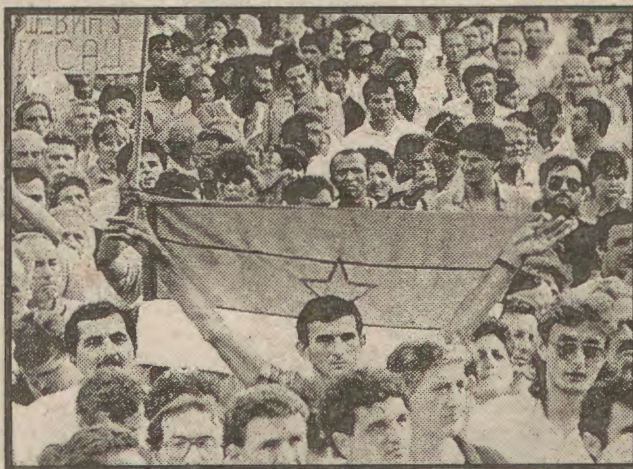
Мирјана КАЛИНИЋ

Када су, пре дванаест година "спонтано" кренули масовни протести грађана широм Војводине, многим се тада чинило да настаје покрет за људска права и грађанске слободе. Веровало се тада да ће "народни" покрет не само срушити комунизам, већ демократизовати и Србију и Југославију. По тумачењу званичне историографије то је био ни мање ни више него - "увод у рушење комунизма у источној Европи." Та подвала требала је у ствари да замагли бујање популизма националистичког типа. Јер, тада је било много пожељније да се поверује да је "догађање народа" део историјског процеса "катаклизме комунизма" у Европи, него да се прозре истина да је у питању само пуки обрачун домаћих партијских олигархија у којем су "широке народне масе" безочно изманипулисани и стављени у функцију тог обрачуна. Житељи северне покрајине нису поверовали у будалаштину да су митинзи солидарности са косовско-метохијским Србима и Црногорцима изазвали рушење Берлинског зида. Они су Милошевићеву популистичку фарсу посрдно назвали "јогурт револуцијом". Инспирацију за давање тог имена дали су учесници популистичке револуције, који су у ноћи између 5. и 6. октобра 1988. године засипали зграду Покрајинског комитета јогуртом у тетрапаку и тако изнудили оставку војвођанског партијског руководства.

У ПЛИЊАКУ РЕВОЛУЦИЈЕ!

Све је почело због Косова и завршило се на Косову. У ствари, косовска прича је прича са тужним крајем. Јер, уведен је међународни протекторат, број Срба, Црногораца и осталог неалбанског живља сваким даном је све мањи, песимисти тврде да уколико се нешто не предузме бројаће се и на прсте, а Слободан Милошевић је још увек на власти. Све упућује на то да је истинита она народна пословица да "велика револуција завршава у плићак револуције". После свега Момчило Трајковић, председник Српског покрета отпора, признаје: "Искоришћени/смо зарад личне власти". Када сам га једном приликом питала шта ми-

сли о спекулацијама у јавности да је Косово продато још у Дејтону овако је одговорио: "Понашање режима говори да је то можда и тачно. Нудили смо режиму да поделимо одговорност за излазак из катастрофе, режим то није прихватио, онда се ради о издаји. Разумем да неко не жели да подели власт, али не разумем да неко не жели да подели одговорност.

Ако не жели да подели одговорност, онда значи да је тај проблем решио." Косовари су још пре Рамбујеа и Париза покушавали да заинтересују овдашњу јавност за своје проблеме. Најављивали су масовни долазак у Београд, али су се ограђивали у стилу да "акцију треба добро припремити и испланирати." Нису били сигурни како ствари стоје по питању патриоти-

зма, односно да ли још увек важи правило "живот дамо, Косово не дамо". У испитивању терена помагала им је Српска народна обнова из Нове Пазове (ново-стари савезници) и Отачествени покрет "Образ" из Београда (јавности потпуно непознати). Они су пре мировне конференције о Косову организовали трибине попут "Ратне игре око Косова", затим "Јуче Крајина, данас Косово... а сутра", "Како одбранили и сачувати стару Србију". Све то требало је да послужи да се "патриотизам" дигне на виши ниво, а онда зна се следе спискови добровољаца, па редом. Али, резултати су били мршави, па се од тога одустало... Косовски Срби и њихови следбеници у Војводини, који су се својевремено јавно хвалили како је баш захваљујући њима Слободан Милошевић дошао на власт, сада би да оперу руке од свега у стилу "ни лук јели, ни лук мирисали". Некадашњи председник Одбора за ор-

ганизацију протестних скупова Срба и Црногораца Мирослав Шолевић овако је то објаснио: "Покрет је морао да настане, јер да није одавно би Косово било у северној Албанији. Друга је прича, што смо као нус-производ створили вођу. Није истина да је захваљујући нама дошао на власт. Он је већ био партијски вођа, ми смо од њега направили само националног вођу". Пада у очи да би данас сви да заборава некадашњу причу "док не буде добро на Косову, ником у овој земљи добро бити неће." Не воле баш ни да се присећају како су на митинзима солидарности са косовско-метохијским Србима и Црногорцима узвикивали: "Одјекните високи Дечани, јер су дошли црни дани", "Решите ово у миру, ми нећемо овако моћи", "Одмотајте клупку издаје да га народ не одмота", "Руководство савезно и покрајинско, ако нисте способни да спречите фашизам, способни сте да дате оставке", "Једна власт за целу Србију", "Губитак Космета - распад Југославије". На митинзима се и певало: "Иде Тито преко равнор Срема, а за њиме ко памети нема" или "Комунисти, је л вам као раста-нак се примакао"... Да је чуо и знаменити Вилхелм Рајх би вероватно те песме препоручио као спасоносну формулу за олакшавање фрустрираних маса.

Дволичан човек

"У време када су Срби и Црногорци најављивали преко штампе долазак у Нови Сад, Милошевић нас је убеђивао да примимо њихову делегацију. Рекао нам је да ће у делегацији бити 20-30 људи. Питао сам га тада, каква је то делегација у којој има 30 људи, није ми одговорио. Он је био дволичан човек, нас је убеђивао да примимо делегацију, а за то време све су припремили: транспаренте, паролe, ко ће да говори, ко ће их дочекати" каже један од бивших војвођанских функционера присећајући се тих дана. На моје питање зашто су тако слабо реаговали, зашто се нису бранили, овако је одговорио: "Нико од нас није имао осећај опасности, сем да је то штетно. Руководство није размишљало о томе да је настао покрет који се ширио. Говорили смо тада, па добро људи имају право... али... Једном речју, нисмо озбиљно мислили о игри која се заиграла".

МИТИНГ У НОВОЈ ПАЗОВИ

У периоду од јула до октобра 1988. године на простору северне покрајине одржана су укупно 33 митинга солидарности са Србима и Црногорцима са Косова, на којима је наводно учествовало око 600 хиљада људи. Тако кажу организатори, мада независни посматрачи ту цифру смањују на пола. Рецимо, на "поправном митингу из гостопримства" који је одржан 25. септембра 1988. године у Новом Саду, због тога "што су се Новосађани показали као лоши домаћини, па су гостима из јужне покрајине ускратили воду и струју", цифре о броју присутних нису се слагале. Наиме, продорљива "Политика" писала је тада да је било присутно сто хиљада људи, а страни извештачи су слали информације које су почињале са "присутно педесет хиљада људи". Слично је било и са осталим митинзима по Војводини.

Од свих митинга који су одржавани у периоду јул-октобар 1988. године најинтересантнији је онај који је одржан у Новој Пазови. Тај митинг је био специфичан по томе што је тада у јавности постала препознатљива група момака из овога места, који су касније организовано ишли на све митинге широм Војводине. Ширећи "патриотизам" с једног краја Војводине на други, пазовачки професионални митингаши свуда су носили са собом слике Његоша, Карађорђа, Светог Саве, Вука Караџића... и транспаренте на којима је писало: "Не тражимо ништа ново, само царство Душаново". "Доста нам је црног мрака што донесе петокрака" ... Митинг је такође био специфичан и по томе што га је организовао Социјалистички савез; народ, дакле, није самоиницијативно демонстрирао. Али и по неким најблаже речено нежељеним тоновима и појавама, које су тада имале све карактеристике експреса. Наиме, тада је први пут нападнут до тада неприкосновени Јосип Броз Тито. Мада су организатори спречили Милоша Васића из Батајнице, који је заступао такве тезе, да заврши свој говор, његове речи су наишле на подршку присутних, мада не свих. Пазовчани још увек памте иступање једног пензионисаног заставника који је на сав глас викао "не дирајте Тита". Пошто је био у првим редовима, до саме бине, све су то лепо забележиле камере новосадске телевизије. Врло брзо, након што су "југурташи" преузели власт касете на којима је снимљен пазовачки митинг, али и остали у којима доминирају сцене где се виде, како се тада товорило "четници-почетници", стерилизно су нестале. Да ли ће се једнога дана појавити, остаје да се види. Иначе, на скупу у Новој Пазови први пут је говорио и Мирко Јовић, до тада непознат широј јавности, који је окупљенима

Шолевић

Јовић

рекао: "Наше колониистичке породице прошле су три-четири републике и то нам даје право да говоримо. Због капа и слика Вука и Његоша које носимо, називају нас српским националистима. Ми их носимо да војвођанском руководству покажемо да су наше капе исте као и капе људи са Косова". Касније, када је постао лидер СНО објашњавао је неупућеним новинарима да те капе погрешно називају црногорским, да су то заправо косовске капе, које се носе због жалости за изгубљеним Косовом. Можда момцима из Нове Пазове треба веровати када је у питању српска хералдика и традиционална одећа, јер су се они непосредно и на правом месту упознали са богатством националних костима, застава и грбова. Било је то на снимању филма Здравка Шотре "Бој на Косову", у којем су били статисти. И тако глумели једног лета Србе, заиста су и следећег лета и постали Срби... и то професионалним Срби.

О ЈОВИЋУ И КОСТИЋУ!

Како је Мирко Јовић постао лидер тј, како су се "статисти небеске Србије" и "српски Обилићи", како су их некада звали патриотски оријентисани новинари, укључили у пројекат у јавности познатији као "Ој Србијо из три дела ускоро ћеш бити цела", постоје различите верзије. Прва верзија гласи овако: СДБ-

момци су пре Јовића посао око организовања митинга и "утеривања српства" понудили једном другом Пазовчанину, али им се он захвалио у стилу "једном радиш за СДБ, увек радиш за СДБ". Наводно, каже се даље у овој причи,

Оаза фашизма

Шта је Нова Пазова добила што је у овом месту одржан чувени митинг солидарности са косовско-метохијским Србима и Црногорцима? На то питање овде ће вам одговорити: "Ништа, осим етикете да је "оаза фашизма".

"Некада је овде био центар мале привреде, били смо богати и напредни. Материјално смо уништени, сада покушавају и духовно да нас убију. Убачено је много дроге. Некада овде није било било наркомана и дилера. На руководећа места бирају се најнеспособнији људи, како би све држали под контролом. Није случајно што је Пазова прва општина у Србији у којој је уведена принудна управа", каже један од разочараних следбеника пројекта "јединствене Србије".

човек је био кажњен, нигде није могао годинама да се запосли. Само, проблем је у томе што нико овде не зна ко је тај човек. Друга верзија је патетична, све је почело у кафићу "Холивуд" у центру Нове Пазове, култном месту где су се окупљали национално оријентисани момци. И данас воле да кажу да им је пао мрак на очи када су видели извештај ТВ Нови Сад о доласку Срба и Црногораца у овај град. Пукли су, како кажу, када су на телевизији видели руке људи које се пробијају између полицајаца, како би браћи са Косова дотурили тетрапак са соковима, пошто наводно воде није било. Међутим, добро упућени кажу да се за пазовачку групу знало годину дана пре "догађања народа", пре него што су почели да митингују. У полицији су били регистровани као националисти, организатори су им касније само поделили задатке. За све то, сазнајемо од добро обавештених, био је задужен Петар Грачанин, тадашњи министар унутрашњих послова.

Иначе, на челу општинског руководства у то време био је Југослав Костић, који у почетку није знао о чему се ради па је осудио митинг у Пазови, чак је захтевао и затварање свих говорника. Као заступник власти у једној мањој средини, прогањао је оне који су носили шајкаче, пишући ћирилицом и певају песму "Ој, војводи Синђелићу", бар тако су јавно говорили Јовићеви следбеници, а Костић их није демантовао. Било како било Костић је врло брзо напредовао. Прво је постао председник Председништва Војводине, да би одатле стигао и до Председништва СФРЈ. Клацкалица је у томе, што са оном политиком са којом је стигао на плез, није и остао. Да ли је у питању стицај околности, промена званичног става, грижа савести или пробужени национални осећај, тек Костићева каријера поприма други ток. Та каријера се ставља у службу борбе за јуџска и национална права Срба, али у Хрватској. Борио се Костић за неотуђиво право хрватских Срба да носе капе које хоће, да пишу ћирилицом и да слободно пребројавају по бирцима колико је турских глава посекао војвода Синђелић. Једина жртва "догађања народа" је Петар Радиојевић, бивши директор и главни уредник "Радио Старе Пазове". Страдао је само зато што је учеснике пазовачког збора назвао "булументом, која ничему не служи осим да митингује". За њега је то био "неприличан улични збор у којем се месно руководство играло демократије". Смењен је по хитном поступку, убрзо је и умро од срчаног удара. Да је жив, данас би могао мирне душе да каже како је био у праву.

Од најбољег најбољима

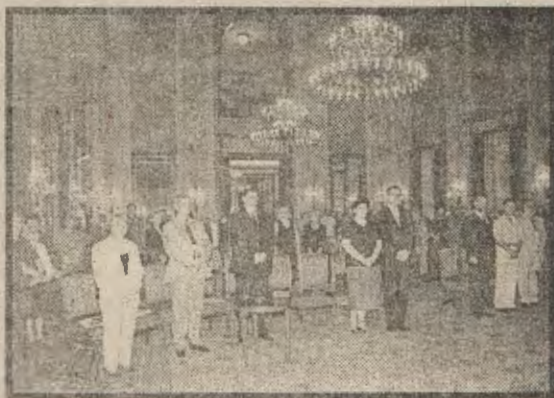
Ове године, по седми пут, у Свечаној сали Скупштинине зграда додељена су признања "Драгиша Кашиковић" у области новинарства, публицистике, драмског текста, афористике и, по први пут, матурског рада. Чланови жирија били су: Александар Чотрић, мр Радован Калабић, Миор Бојовић, Александар Баљак, а председавала је Љиљана Шој.

Дарина ДОСТАНИЋ

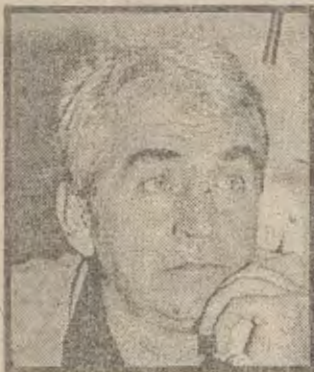
НОВИНАРСТВО

Једногласно је одлучено да из области новинарства награде добију Жељко Копанџа из Бањалуке и Богољуб Пејчић из Београда. Образлажући одлуку жирија, госпођа Шој је између осталог рекла:

"Новинарску каријеру Жељко Копанџа је започео као дописник бањалучког "Гласа" и блиско је сарађивао се београдском медијском кућом "Телеграф" и НТВ Студио Б. Постао је својеврсна парадигма успешног посленика јавне речи. По завршетку рата и након Дејтонског споразума, Жељко Копанџа постаје један од првих гласника нових демографских токова у Републици Српској и БиХ. Све своје новинарске и организаторске способности ставља у службу беспопштене критике стања које је

довело до рата на овим просторима и криминализације која је опасно претила да угуши РС. Глас разума емитује прво на таласима "Нес радија", а затим покреће дневне и недељне "Независне новине". Резултат његове искрене јавне речи је и атентат коме је био изложен 22. октобра прошле године. Остао је без обе ноге, преживео клиничку смрт, али је и из болесничког кревета наставио још жешћу борбу за слободну реч. Крајем лета, захваљујући протезама, Жељко ће проћи без штака. Нада се да ће у целом свету преовладати гесло његових новина "Љубав побеђује мржњу, а живот смрт".

НИКАДА НЕ ТРЕБА ОДУСТАТИ

"Надам се да ће до године господин Жељко Копанџа моћи да лично дође и присуствује свечаној додели награде "Драгиша Кашиковић". Овог пута ме је замолио да пренесем његове речи захвалности и да поручим да уз сваку цену и бројна искушења, треба издржати, зарад боље будућности. Исти они злотвори који су 3. октобра 1999. године послали камион са песком на Ибарску магистралу, а 15. јуна ове године убице у Будву, су исте особе које су подметнуле бомбу испод Жељковог "голфа" и тако учиниле да остане доживотни инвалид. Међутим, то ниједног тренутка није био разлог да се посустане или одустане од најсветлије борбе чији смо сви судионици", истакао је Драган Вучићевић, који је у име одсутног Копанџа примио награду.

О другом лауреату из области новинарства, Богољубу Пејчићу, главном и одговорном уреднику "Српске речи" председавајућа жирија је рекла:

"Десет година његови уводници у "Српској речи" региструју све овадашње потресе, грешке и грехове власти и наравно заблуде и пропусти опозиције. Деценија анализе логичних процена и упозорења бескомпромисних критичких судова и беспопштених година стања у коме се налазимо, десет година храброг и доследног расецања мрака и магле, лажи и полуистина, учинило је да Пејчићеве текстови постану својеврсно хронолошко сведочанство о времену у коме живимо и људима који су криви и заслужни што смо ту где јесмо. Његов новинарски ангажман одликују бриткост и јасноћа, документованост и аргументација, као и доследност у борби за здрав разум, истину, демократске промене и недвосмислен отпор актуелном режиму. Богољуб Пејчић је одабрао публицистичко гесло "Пером као скалпелом" и таквим пером често правиво

и прави пометњу у редовима оних који би да владају терором, лажима и манипулацијом народа. Његови текстови су отрежњавајући, лековити, памтљиви, изазовни, продорни и увек погађају мету коју он не измишља, нити је са напором проналази, већ се она на просто, истурује сама".

ИСТОРИОГРАФИЈА

Награду за историографију "Драгиша Кашиковић" по други пут добио је др Коста Николић, добро познат нашој јавности, као аутор тротомног дела "Равногорска историја" које је објављено у издању "Српске речи".

"Књига је пре свега иновација у методолошком приступу, теоријском моделу, сагледавању прошлости, као и у свеобухватном и исцрпном представљању историје Равногорског покрета. Истраживање је фокусирано на неколико доминантних историјских процеса: рат (ослободилачки и грађански), идеологију покрета и односе са западним савезницима. У делу се прецизно и документовано пише о настанку покрета, војној организацији, стратегији, тактици, устанку 1941. године и свима антиосовинским акцијама до краја рата, са тенденцијом да се догађај што више приближи свакодневици и јавности. Књига "Историја Равногорског покрета" није црно-бела слика и никако некритичко величање оних о којима се пише. У питању је научно фундирана, теоријски заснована и методолошки ваљана написана студија, а то што њени резултати иду у прилог једној страни, није ствар унапред задате хипотезе, већ резултат објективног историјског процеса", рекао је Радован Калабић, члан жирија.

МАТУРСКИ РАД

Куриозитет овогодишње доделе награда "Драгиша Кашиковић" је да је по први пут установљено признање и за матурски рад. Срећни лауреат је Михајло Бабин, свршени матурант новосадске гимназије "Светозар Марковић", који је испит зрелости одбранио на тему "Дража Михаиловић и изгледничка југословенска влада у Лондону".

"До пре само неколико година, било би не-

ДРАГИША КАШИКОВИЋ

Име Драгише Кашиковића није непознато у свету српске књижевности али ни ван граница отаџбине. Води порекло из угледне херцеговачке породице интелектуалаца, чији је деда, Никола Кашиковић, био власник и уредник познатог листа "Босанска вила", у коме је сарађивао и поета Јован Дучић.

Потомак Драгиша рођен је у Хаџићима 1932. године и непосредно након ослобођења тзв. Титове Југославије пожелио је да се отисне ван граница земље у којој није било довољно слободе. Циљ му је био амерички континент, али пут до реализације био је доста трновит. Први покушај преласка преко Дубровника завршио се неславно и млади Кашиковић је осуђен на шест месеци затвора, као "лице које изван законских оквира покушава да напусти границу земље радника, сељака и поштене интелигенције". Ипак, то га није обесхрабрило и у другом покушају, успех је био загарантован. Преко Аустрије (где је провео две године) отиснуо се у седиште српског емигрантског живота, тачније другу српску престоницу - Чикаго. По доласку, овај врски интелектуалац не мирује, већ уређује најзначајнији лист српских емиграната "Слободу" који постаје званично гласило српске народне одбране за Америку. Уједно се бави и публицистиком и пише књигу "Поручник Каваја" (о познатом Николи Каваји), затим роман "Дупљаци" и крону његовог рада, коју чини збирка афоризама "Партија те тужи, партија ти суди". Поред тога Драгиша Кашиковић преводи и на стотине страница текстова за Српску православу цркву и постаје, због свог ангажованог рада, најопаснији политички емигрант против Брозовог режима. Нажалост, осветничка рука његових непријатеља га сусетије и он 19. јуна 1977. године, заједно са деветогодишњом поћерком Иванком, бива убијен.

У знак сећања на једног од првака и витезова српске политичке емиграције, издавачка кућа "Српска реч", штампала је његова дела "Дупљаци" и "Партија те тужи, партија ти суди", а установила је и награду која носи име овог великана писане речи, која симболизује слободну критичку мисао у свету књижевности.

замисливо, чак фасцинантно, да се у нашим педагошким установама бране радови који за тему имају десатанизацију Равногорског покрета и његовог вође ђенерала Драже Михаиловића. Прижељкујем да то постане традиција која је започела са Бојаном Димитријевићем, који је свој дипломски рад, пре саме одбране, предао на увид нашем градоначелнику Војиславу Михаиловићу и консултовао се са њим. Рад је одбрањен и објавио га је сам аутор. Наставило се и са докторским радовима на ту тему, а међу њима се нашао и овогодишњи лауреат др Коста Николић. Хвала Богу,

наставило се и са матурским радовима, као што је случај са младим Бабином. Веома је фасцинантно да човек у тим годинама разабере истину у мору лажи које су до сада публиковане, а сама литература коју је користио матурант, показује да нису бесплодни радови и достигнућа претходних лауреата награде "Драгиша Кашиковић", истакао је господин Калабић.

ДРАМА

У области драме, жири није имао много проблема. Ове године добитник вредног признања за драмски текст је Стеван Копривица.

"Цела овогодишња драмска продукција била је у знаку овог плодног уметника, који нам је очигледно у напону своје стваралачке зрелости понудио неколико драма, адаптација и драматизација: "Три мускетара", "Заувијек твој" и "Бокељшки Д-мол". Жири је имао само дилему који од ових текстова посебно да издвоји: Одлучили смо се за "Бокељшки Д-мол", не само зато што је ова драма већ овећана Стерицином наградом, већ из разлога што је текст, захваљујући свом сатирично-ироничном преиспитивању стварности и времена у коме живимо најближи основним одредницама које карактеришу пројекат Драгише Кашиковића. Тема Копривичине драме (опсада Пераста) умногоме подсећа на агресију НАТО-а и нашу недавну несрећу. Љубавна прича у "Бокељшом Д-молу" послужила је писцу за онај други значајнији и битнији ниво комада у коме се кроз жестоко идеализовану слику менталитета, гогољевски поставља питање "коме се смеје?" и нажалост: добија одговор "себи самима" - истакао је Игор Бојовић, члан жирија.

ИСТИНА УВЕК ТРИЈУМФУЈЕ

Изван протокола, награду за најбољи матурски рад Михајлу Бабину уручио је градоначелник Београда, Војислав Михаиловић, унук ђенерала Драже Михаиловића. Видно узбуђен, млади матурант је рекао:

"Посебно ми је драго што ми ово признање долази из руку потомка славног ђенерала. Захваљујем председнику и члановима жирија и поручујем да ова награда није само моја, већ и моје породице која је током педесет година комунистичке тортуре чувала у својим срцима и главама идеју слободе. Све време је та мисао постојала у Србији, чак и када се чинило да је потпуно угашена. Надам се да ће српски народ мит о Дражи Михаиловићу и четничком покрету моћи обелоданити много пре него што је то учинио са совјетским митом, као и да ће не само истина о ђенералу, већ и многе друге прикривене истине, коначно испливати на површину и заузети место које им припада у историји овог народа".

У немогућности да својим присуством увелича овај свечани чин доделе награда, Стеван Копривица (који се тренутно налази на Которском фестивалу) послао је телеграм којим се срдечно захваљује на ukazаној почаст. Посебно му је драго што је ово признање добио за текст "Бокељшки Д-мол", који третира питања индивидуалне слободе спрам сурове историје и осигује политике онога што је и данас изван позоришта итекао присутно.

АФОРИЗМИ

Награду "Драгиша Кашиковић" у области афористике, добио је Драган Рајчић за књи-

ВРЕМЕНСКА ВРЕДНОСТ ДЕЛА

"Признајем да сам помало збуњен. До сада сам био само затворски кажњаван, што условно, што безусловно, новчано, али сада је други случај. Захваљујем се у име осталих добитника и у своје лично име издавачкој кући "Српска реч", главном уреднику Љиљани Шоп и уважајеном жирију. Драгиша Кашиковић је био велики српски мученик и један од најугледнијих Срба у изгнанству, па је вероватно због тога прогањан и на крају и убијен. Његово књижевно дело није само било побуна против режима Јосипа Броза Тита, већ је била и побуна против свога народа који је пристао да живи, како уважени професор Ратко Божовић каже, "у сатанским оквирима живота". Кашиковићеве сјајне афоризми, као рецимо "Перспективе наше омладине су сјајне али - у иностранству", доказ су да вредност његовог дела није била само у служби једног времена: Он је са тако мало речи писао своја ремек-дела од срца, са тугом за нас и зато је бити власник овог признања велика обавеза, јер је садржана у његовом имену", на крају свечаности је у име лауреата захвалио Богољуб Пејчић.

гу афоризама "Свој на својем", коју је објавила "Тутенбергова галаксија".

"Господин Рајчић је на нашој афористичкој сцени присутан већ деценију. Захваљујући њему и Крагујевцу, поред Београда, Ужича и Новог Сада, постао афористички центар. Са каквом озбиљношћу је он приступио овом мукотрпном послу говори и податак да је тек сада, у својој четрдесетој години, одлучио да објави прву афористичку књигу. Драган Рајчић је беспштедни критичар актуелне стварности у којој је постојање доведено до апсурда. Овај писац збиља шале управо са онима са којима шале нема и тако руглу извргава руглу. Сваком реченицом пркоси ишчекивању и

вероватноћи. Кратким репликама и духовитим упадницама, често прекида историјски говор и са мало речи супротставља се онима који не престају да говоре. Оцртавајући мрачну страну менталитета нашег народа, Рајчићева слика управо оно што више не жели да ради. Његове афоризме карактеришу појачани политички ангажмани и необична бриткост, као да се у њих преселио и трајно настанио онај лепи Домановићев дух", нагласила је госпођа Љиљана Шоп.

Уз доделу награда (плакета и комплета књига продукције Скупштине града), изведен је и пригодан уметнички програм, а затим је уследио коктел и дружење лауреата са многобројним званицама.

Недоклана Аника

Не умире се без Божијеј позива. Хрватска "Олуја" је и Анику и њеној сусуди Милу протјерала у Србију. Скрасили су се у избјежичком центру. Њихов живот се претворио у доручак, ручак и вечеру. Ноћу је каже једино сретна, када у снови ма милује своју кућу, Николу, Јовку и Бакија. Изиђе она понекад у шетњу, да би укоченим ногама зурила у недостижне даљине. Појурила се ња се и хоризонти скраћују. Ко зна колики су и шта види у њима. Да ли су то стварна виђења или слике из рођене и незаборављене Крајине?

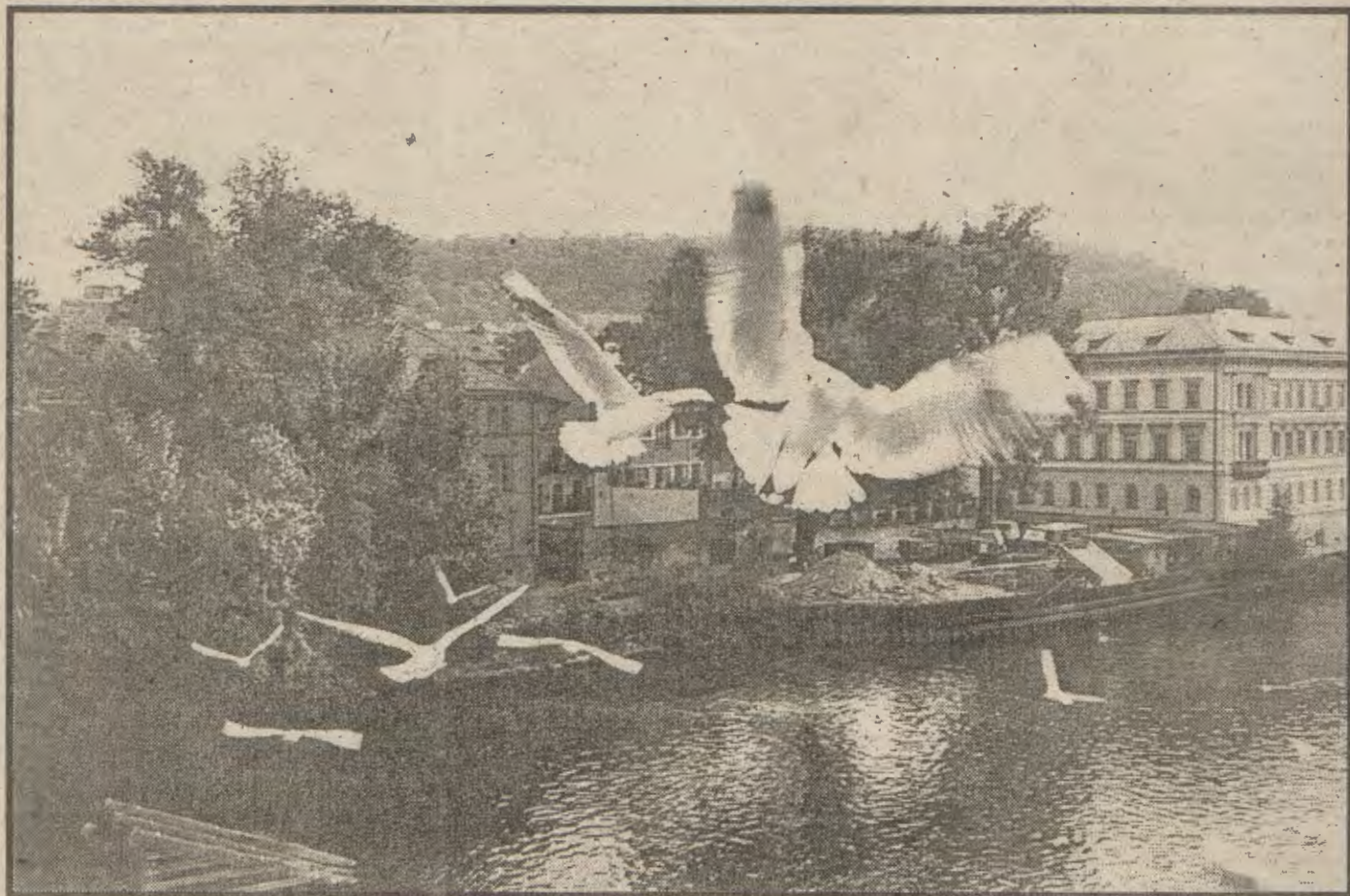
Миле ДАКИЋ

Блатвава цеста завија и благо понире у десно између кућа Кнежића и Јеремија. Ни најстарији у селу не знају зашто Кнежиће зову и Узелцима. Низводно два километра је Војнић. Легенде кажу да су кнезови Војновићи у давни војевали на овом питомам побрду против Турака, па да су топоними баш такви. У овом засеоку 400 година нико није живио осим Срба. Десно, од Богла низбрдице су груписани посједи Шкарића, а уз цесту, на лијевој страни се нижу куће и добра: Ђане Шикана, Кате Шкарић, Кнежића млин, Јове и покојног Шо-

ле Кнежића. Ту су из Бегова Брда досељени Пекеци, па опет Владо, на посједу покојног Ситара, Мирко и Мишан Кнежић. С десне стране је Раде Перић, досељен из села Кљуцара. До њега је Шкерин, па посједи и куће: Илије, Ђанова, Николе, Милете и Неимара, па Богдана и његова брата Николе Јеремије, који су се послје другог рата саселили на разријеђене посједи покланих и спаљених Кнежића, из брда и природне дивљине села Криваје. Испреплићу се куће и њиве Југова, Кљуковница, па опет Кнежевића, Трбојевића, Лисића, Цвијановића, Хајдина и Кресојевића.

Јутро послје кишовите ноћи. На ливадама уз поток говедари и коњушари. Сунце се издигло изнад Биљега. Пригријава куће, земљу и травулаке око потока из којег допире жабље кретање. Народ каже да кишу дозивају. Десетак поратних година нису знатније ублажиле ране овог накланог народа. Босонога дјечица са испуцаним табанима и глежњевима. Јутарња роса гризе; заједа и прави болне ранице између прстију. И поодрасли Јовка се умијешао међу деране из свога села. Његов десетогодишњи брат Баки, буцмаст, широких рамена, у платненој кошуљици батрља око краве Лисаве. Никако се је укољенчи и примири, јер ако је обадови заштркљају нико је неће смагати у шталу. Дјевојчице се увукле у себе. Набрале су младе стабљике бујади, па се титрају. Дјечаци се јуначе. Наизмјенично играју ногомет или се котлају. Забију криве у глиде и не дозвољавају ономе који шудли да утјера камен или дрвену лоптицу у котлић ископан између глида. Шудлер се мијења, ако прије некога забодје своју криву у слободну глиду, јер се овај забавио бранећи котлић у који лоптица не смије ући. Понекад би и ногомет задјенули, али како до лопте доћи. Данима би тражили старе чарапе и убацивали платнене или суклене крнице, али те проклете крпењаче брзо се деру и нестају. Таман кад се разиграш, она се расцвјета и распане.

Данас је мали Баки испод стојине Миће Миркоње дошутирао гљудску лобању. Округла је, лагана и мало претврда за босу ногу, али је далеко боља од крпењаче. Јеремије су сишли са брда. Јаки су, силовни и умишљени у своју памет и моћ. Они диктирају правила игре и пресућују. Јест да су ударци у лобању болни и да раскрваре ноге и носеве малишана, али баш ови досељеници са брда диктирају темпо. Кажу: "Или ћеш бити мушко или се титрај са цурама!"

Вријеме је за доручак, па се Аника, мама Николе, Јовке и Бакија упутила са здјелицом удробљеног крува у варенику према разиграним дјечама. Угледала је чудновату лопту и застала:

ГРОБ ДО ГРОБА

"Дјецо, Бог вас шундрао, шта то радите? Ко вам је дао ове мошти?". Дјечаци су застали. Јовка је скупио даха: "Па, то је наш Баки неће ишчепркао". Аника се прибрала и презнојена сјела на трножац: "Јадна вам мајка била. Бог вас у шуму окрено. Несте ви криви. Ми који памтимо свега и свашта, кријемо зло од вас. Е, моји сиротани... Погледајте ожилке испод повезаче, на моме врату. Ето, зато ме зову наклана Аника. Бар си ти Јовка већи и сјећаш се свега. Погледајте дјецо бразготине на његовом врату. Нас двоје смо остали под гомилом закланих. А ти Баки, несрећо мамина. Ово је лобања некога од убијених и спаљених Кнежића..." Аника је сјела на омиљени трножац, привукла Бакија у крило, прекрстила се и у небо погледала: "Дан је био мајски и као данашњи, сунчан и спаран послије кише. Цијелу ноћ је жарило и падило по Петровој гори. Партизани су пробили усташки обруч и оставили народ. Злочинима никада краја... Јадна дјечича, мајко моја... Истога дана, поподне, ево усташа у наше село. Баки, сине, несрећо моја. Врати ову лобању тамо где си је нашао. Нека почива у миру... Послије тога ћу наставити причу о несрећама у нашем селу..." Баки је вратио лобању и поново се завукао мами у крило. Аника се опет прекрстила, позвала Бога у помоћ и наставила: "Овде, где су Мркоње кућу направили текала је наша крв. Ту је било стање Станка Шикана. Јовку и мене су клали, горе изнад цсте, 14. маја, а овде су дјеца пиштала и јаукала. Свезали су дјечицу и народ око стојине сијена и запалили. О, Боже грдније мука. Овде су кости Кнежића и Шкарића. Ту су жена и дјеца покојног Ситара, два брата Драгана Кнежића, шестеро дјеце породице Бреборац, дјеца и жена Бујадова, жена и дјеца Буре Кнежића. За вријеме злочина, његове кћери Деса и Златка су отишле у Војнић да купе соли. Задржале су се код Мике Лисић. Е, та јадна Златка је похитала кући, рекла је да ће се мама љутити. И њу су гурнули у горуће коло око стојине. Деса је дорпјећа у усташки логор Стара Градишка. Остала је жива. Удала се за Мркоњу који је купио посјед њених покојника... Овдје су убијени: жена и шестеро дјеце Станка Шикана, мати и фамилија Мишана Кнежића и да не набрајам... Ви, Јеремије и Мркоње сте доселили на њихова пушта опњишта. Имајте душу и срце. Не заборавите. Овде је текала наша крв. Памтите то, Бог вам дава срећу и здравље. Наш комшија Станко Шикан је имао пет дјевојчица. Три године прије рата родио му се син Ненад. За крштење је испекао вола. Село је било сито и пјано... Дјечиче моја, можда је ово лобања, коју ви котрљате, неке од његових лабудиха, његове жене Јеке или трогодишњег сина Ненада, којег су усташе 14. маја 1942. скували у котлу воде. Не дајте, мили моји, да вас било ко смути. Кажу да се све мора заборавити. Будите јаки. Чувајте ово у својој души и ради њих и ради себe. Тако вам Бог помогао... Станко је био у њемачком заробљеништву. Побјегао је из логора због чудних снова. Нешто је јадан предосјећао. Пјешачио је и сналазио се, полупржмен и без знања туђих језика у зараћеним државама, преко ријека и планина с циљем да угледа своју нејач и сина јединца, којег је дуго чекао, као озебао сунце. И дошао је неколико дана послије светог Јове 1943. годи-

не, баш у данима свеколике српске несреће, када су Кордуном харали цича зима, глад, тифус и 4. њемачко-усташка офанзива. Била су то зла времена, када се овде могла чути само једна пјесма: "На Кордуну гроб до гроба". Имао је Станко што чути и видети. Несреће наша... Пилићи моји. Сазнао је све јаде, споте и чемере. Потуцао се од куће до куће. И оженио се поново, али старе ране није преболио. Умро је од туге неколико година касније. На овом нумеру, где су плитко зачепране кости наших из села, Мркоње су саградиле кућу. Бог им дао среће и здравља, али кости је требало поводити и уз појање наше цркве и по светим обичајима саранити. Нашу су то заборавили, а дошли су и други без великог знања и осјећаја. Неко је убио Бога у нама. Истога дана побише и Новаковиће. Знате Јелену без руке. Све су њезине побили, па и сина јединца. Њој су шмајсером руку одрубиле. Онако, без руке, крвава и слабашна успјева спасити своју цурицу Мићу, рањену и онесвијешћену.... Ово моје исповиједање пред Богом и вама заборавите за друге. Послушајте ме, Бог вам дава. Задржите га само у себи, док се небо не отвори изнад нас. И још нешто да вам кажем. Неће Бог усрећити скојевце који су прије пет година крамповима срушили нашу цркву "Младу Недељу". За награду су добили изградњу пруге у Истри. Бог с њима и с нама, али среће неће имати. Ето, ко би рекао, да ћу тако годину дана касније родити мога Бакија. Срећо мамина, кад ладовина допре до пола Шарића њиве, доздени краве кући".

Аника се подигла са свога трношца, ставила га под мишку и без ријечи сузних очију кренула узбрдицом према планској бајти коју је добила од НОО-а посљедње ратне године.

ОД ЧЕДЕ ЕДО

Таложиле су се године. Аника је већ у старости. Сахранила сине Ницу и Јовку. Кћери Кока и Кика се поудаше. Баки је радио Меморијалном парку Петрова гора све до рата, али се и он преселио на други свијет 1994. године. Подивљаше они исти злочинци и њихови потомци. Опет ће, прича Аника, "шчорлати на наш народ. Боже где им је душа? Па и ови наши који су купили и населили нумере покланих Кнежића нису много среће имали. Биће тако, ако Бог даде и нашим прогонитељима. Има нешто што нас прати и кажњава, ако и непажљиво покажемо нељудско лице, ако заборавимо на зле судбине из прошлог рата. А грешака је и сувише учињено. Нису само усташе убијали у оном рату. Драган Кораћ је с комшијом Ђаном Ликићем 1941. отишао на свадбу пријатеља, Хрвата. Приписана му је изјава да ће донијети главу првог кордунашког устаника и комунисте Станка Ђанице Опачића. Хапшен је и убијен од својих комшија. Ликић је бијегом у Београд сачувао главу. Драганова жена Кика, сестра врућег Милете споменичара, доживљавала тешке уреде и понижења. Најближи су је избјежавали, јер је била жена "народног издајника и четника". Преудала се јединца за ожалошћеног Станка Шикана. Првела је ћерку Сеју и родила са Станком прелијепу, високу и витку Мићу. Сеја се удала за официра Димитра и родила Чеду, запаженог глумца у Загребу, који, да би сачувао главу, више није Чедо, него Едо. Кнежићи, а и други су побијени, а нови сусељани нису смогли карактера, воље и снаге да бар најскромније обиљеже мјесто лелека. Године су пси и лисице разносили људске кости. Неки су на таквом миру градили своју привидну срећу и престиже, али неко, као да је мотрио појединачне моћи и небриге. Казне су се редале потихо на грешницима или по-

томству. У мајском злочину убијено је петеро дјеце Милана Бребораца. Његово Мишио је тешко рањен у кичму, па отац није прихватио савијеног и гробот сина. Оженио се и добио Миладина. Овај плавкооки љепотан, у цијелу младости тине у саобраћајној несрећној код Крњака. Син Миланова брата Драгојла, Штоле, губи живот у шуми при сјеци дрвећа. И син породице Мркоње, Ђурађ, побије млади у каменолому. Ђане Јеремија завршава живот с погинулим регрутима у Сталаћу. Сопарећ син Ницо се сурвао с мотора у прабу на мјесту гдје су кости двају кћери мајке Ђедринке, које су усташе усиртале на кућној прагу породице Цијанковић. Унесрећна мајка је обиљежила гроб цијетом миподуком".

НЕКИ УНИВЕРЗУМ

Послије Бакијеве смрти Аника је нашла спокој у снахи Ракити и умишљина: Мојин и Драги. Притисле су године и праг, а живјејети се мора. Не умре се без Божијег позива. Хрватска "Олуја" је и Анику и њеног сугрупа Милу протјерала у Србију. Скрасили су се у избјегличком центру. Њихов живот се претворио у доручак, ручак и вечеру. Нијоу је каже једино сретна, када у сновима види своју кућу, Николу, Јовку и Бакија. Извиће она понекад у шетњу, да би укоченим погледима зурила у недостижне даљине. Погурила се па се и хоризонти окривљују. Ко зна колики су и шта види у њима. Да ли су то стварна виђења или слике из рођења и незаборављене Крајине? И дању се понекад предном спете обрасле њиве и ливаде заљубане појетарцем који се предвече спушта с Петрове горе. Нису докучурили Анику само они који су је клали. Има и горих од њих. Ови нови кољу без ножа, потихо и сигурно. Аника више и није у људској сподоби. Она дише усилјено и празно. То је голо шљакање, трачење живота и времена, патња бесмислена и трула. Тешко је на себе подићи руку, јер јој умци то не би опростили. То је у њеном крају погрда пред Богом и људима: Одвојена од својих кћери и унука, па и напуштена, а ипак само за њих живи. Тамо далеко, у њеној кући, у завицају су, причају они који су тамо били, неки Хрвати из Босне. Она зато и не помишља да се врати. Боји се усташког ножа, којег је осјетила и окусила на своје врату. Једна нада је држи на окупу, да ће се унуци вратити, ако отупе ножеви кољача и убица. Најтеже мисли се врзају у вечерњим полусновима, када се појави давна, горућа мајска буктиња и када се мисли спетљају са збиљом данашњом. Они су клали и спаљивали, а ови нови нас протјераше са наше земље коју су раније окрварили. Кажу да се злочинац враћа на мјесто злочина. Боже, живе они без грижње савјести у кућама Јовке и Бакија. Где им је душа? Тјеш се Аника да такви среће неће имати. И њих мора убити оно изнутра, бар у потомству. И какве су то људске сподобе, које смирено живе на туђој несрећи. И животиње поштују туђе брлоге, а има људи горих од њих, вичних да смисле неограничене облике подлости. Аника се узда једино у Бога, који је без самилости кажњавао људе окоље за гријехе, насиља и погрде над људима, светињама и смислом живота. Доживјела је недоклана Аника још једно бомбардовање у Србији. Баш на дан распећа Исуса Христа. Гледала је на Косову мртве избјеглице и свеколики обичан народ. Она ипак осјећа неки универзум, моли се и вјерује у њега.

КАКО ТО ВИДЕ ОНИ

Адолф Милер

Ризици једине суперсиле

На крају нашег столећа свет се суштински променио у многим аспектима. Уместо две суперсиле које су се међусобно држале у шаху (само делимично оправдано је то називано биполарност јер је стабилност Совјетског Савеза била прецењивана, а економска снага САД потцењивана), на сцену је ступило више моћних држава. Али углавном су диспонуване једнострано - економски, геополитички или војно. Као комплетна суперсила остале су само САД, а дџк им израсту нови конкуренти, доминираће нашим светом, сасвим извесно, неколико деценија. То је за њих изазов, при знање и изванредна одговорност. Али ко ће њих контролисати? Уједињене нације? Њихова улога, која би требало да јача, пре исказује супротну тенденцију. А шта је са Саветом безбедности ОУН? Да ли ће бити реконструисан или допуњен неким од аспирантских велесила?

Постоји читав низ сличних питања. "Униполарност" не чини свет једноставнијим, како би то могло изгледати, пре је обрнуто. Одлучујућа снага једине комплетне суперсиле се сада, додуше, лакше остварује, али зато јачају утицаји којима је изложена. Реч је о партнерима, независним снагама и противницима. Претпоставља се да ће бити заоштрени односи светског Севера и Југа - дакле, технолошки развијених и земаља у развоју. То ће, очигледно, бити однос с мањим темпом развоја и знатно неравномеран; однос који већ данас формира економска глобализација, праћена конфликтима, кризама и оружаним сукобима. Додајмо томе однос Исток - Запад, преко модификације многих појава које су до сада биле у позадини: системски ривалитет, мера војне угрожености и стрепње једних од других, исто као и потенцијално непријатељство што извире из различитих култура и цивилизацијских модела, из различите мере успеха и самосвести.

У Европи је суштински ослабљен страх од руске опасности, од идејно-политичког комунистичког притиска и од могућности да се демократски развој преокрене споља. И у Русији је, опет, ослабило осећање такорећи свеомоћне снаге, у знатној мери и самосвест, у суштини је у Русији ојачао страх. Не само зато што је изгубила своју позицију

велесиле, већ и због могућег распада државе и губитка националне безбедности, умноженог очигледном неспособношћу администрације - нарочито у време Јељцина - да води у односу на Запад успешну и конструктивну спољашњу политику. У томе се можда једино слажу готово сви руски политички табори - Солженицинови традиционалисти исто као и неонационалисти, комунисти, а под притиском јавности и део искрених демократа.

Објективно посматрано, то је оправдан страх, јер готово ниједан део руских граница није стабилан ни са гледишта унутрашњих и спољашњо-политичких мерила. Запад, додуше, вербално нуди партнерство и помаже и фактички, али је у исто време интерес неких иностраних кругова да позиције сувише велике Русије буду ослабљене више него очигледан. Руске бриге јача и ширење НАТО у правцу истока, билатерални односи с нескривено антируским суседима, хаос у досадашњем важећем међународно-правном кодексу, различита мерила при оцењивању руских корака и њима сличних поступака других земаља... Неки актери "нових демократија" то можда прате са задовољством, али ниједан заиста одговоран политичар не може поздравити такво понашање.

Ризично је терати руског медведа у хорсокак, то би се могло опасно осветити. Претња војних полудиктатура је стално присутна а ни битке на периферним руским територијама, рецимо турско-руски ратови, нису заборављене. Мир може трајно завладати у Европи само ако то буде и унутрашњи и спољашњи мир, у целој Европи без остатка.

КЛУПКО ПРОТИВРЕЧНИХ ИНТЕРЕСА

У том контексту ваља посветити посебну пажњу ситуацији на Кавказу, нарочито у његовом северном делу. Тамо се, наиме, преглећу руски и страни економски интереси, етнички конфликти парцијалних национализма, традиционална способност Русије да буде привлачан колонизатор, нова форма верске нетрпељивости исламских фундаменталиста и хришћана. Настојање да се збришу терористи, вероватно одговорни за бомбашке нападе у руским градовима (чињеница да није пронађен ниједан релевантан доказ није битна - шта је, уосталом, као доказ било наведено против Ладина?) као и да се победе сепаратисти који инфилтрирају околне регионе, на пример Дагестан, сасвим је оправдана. Питања изазивају само мера и начин ове активности.

Конференција ОЕБС-а у турском Истанбулу на крају прошле године показала је колико је проблем осетљив и колико би опрезно униполарна суперсила требало да поступа да претераном једностраношћу, двоструким стандардима у оцењивању акција разних држава не изазове супротно од онога што жели и не повећа напетост и међу својим партнерима. Ни мера у политици можда свеприсутно лицемерја не сме да буде прекорачена, јер би се могло догодити да светска јавност изгуби поверење у остваривану политику.

Амерички председник стигао је у Истанбул добро припремљен. Неколико дана пре конференције говорио је на Универзитету у Џорџтауну, када је свакако не случајно "открио" историјски значај Турске и њеног важног положаја на раскрсници између Европе, Русије, Блиског Истока и централне Азије. Није пропустио да нагласи да ће се управо на тој територији и надаље одигравати светска историја. У Турској је себи обезбедио заиста срдачан пријем.

Мање симпатија пожеле су његове напомене да се Турска мора помирити с Грчком и решити кипарски проблем. Клинтонев позив Европљанима да више "хоноришу" настављање модернизације ове земље и њен умерени исламизам, били су схваћени као директан апел да на следећем састанку Европске уније Турска буде прикључена кандидатима за чланство у овој интегративној организацији. Клинтоневе изјаве обрадовале су не само турске државне факторе и политички утицајан генералитет, већ и опозицију, чак и неке представнике курдске мањине. Она се, очиглед-

СТРАТЕГИЈА РАЗОТКРИВЕ НЕВОЉЕ (17)

Квадратура круга на српски начин

Један од најистакнутијих светских политиколога, Адолф Милер, левичар и шездесетосмаш, осветљава у речитој анализи каквим је ризицима изложена данас једина светска суперсила, чија политика одређује ход ствари у западном свету, у евроамеричкој цивилизацији. Анализа садржи најмање две значајне димензије. Прва је обележена разоткривањем стратегијских и геополитичких интереса тријумфујуће суперсиле - у старом и углавном тачном левичарском поступку Милер указује на интересе као најважнији критеријум политике, а из тих интереса извиру и противречности, једностраности и необјективност те политике. Али политика је, најжалост, одувек била таква и никада другачија и на њу се као на уметност могућег ваља и припремити. Они који нису схватили значај Турске, а сада и Албаније, као врсте пловећих тврђава (заправо непомичних, наравно) што омогућавају заштиту одређених и те како значајних економских интереса, не би ни требало да се баве политиком. Они који нису добро проценили да је неправославни хришћански свет победио, поодавно. Стаљинову јетку шалу - а колико Папа има дивизија - такође су били осуђени на пораз у нашој политици. Они који нису разумели растућу снагу Муслимана у данашњем свету, нису, такође, добро проценили. А најгора је процена била да се уз помоћ традиционалних савезника (како за кога) можемо свему томе са успехом супротставити; погрешно, трећи пут.

Наше је место - то смо већ истицали - начелно и суштински морало бити у свету западних европских вредности, којима смо све до 1945. године припадали. Из убеђења, а не само из користи, иако је и из тог убеђења стајала мудро схваћена корист. Приватна својина, вишестраначки систем, демократске установе и обичаји, одбацавање азијатизма разних тирана и сатрапа, то је основа не само хуманистичке и демократске политичке културе, него и привредног напретка. У супротном, очекује нас оно што већ поодавно куца на врата - сиромаштво, глад,

пропадање. Избор између демократског капитализма и свих врсти социјализма избор је између већег и мањег зла.

Друга димензија Милерове анализе открива и релативну идеолошку, левичарску предрасуду. Наравно, скупо наоружавање може да оптерети привреду бивших источноевропских земаља - у исто време, међутим, од уласка НАТО у Милерову Чешку Републику улази све више страног капитала - јер је сигуран. Прикључак за Запад је прикључак у свему, од Фолксвагена и Филипа, до униформног и скупог наоружавања, које ће на крају објективно ипак бити сведено на меру стварних могућности нових земаља чланица.

Квадратура круга на српски начин - то је питање избора и даљег развоја догађаја у Србији и Југославији. Закон о информисању, о Универзитету, и тек повучен предлог о тероризму (биће враћен, како), заиста, пре упућују на идеју о мораторијуму, него о унапред вероватном изборном поразу (није важно кога ће грађани бирати, важно је ко ће бројати и контролисати гласове). Због уцене Хашким трибуналом, владајућа коалиција не сме ни да призна ни да прихвати пораз. И то је сасвим разумљиво - нису више у питању само власт или новац, већ слобода и физички опстанак.

И на крају, управо због тога, у драматичним данима новије српске историје, постављамо наивно, реторско питање - знамо да је одговор унапред одречан. Сви политички зрели народи би у таквим околностима хитно обуставили ратничку реторику, превазишли (и опростили) екстремистичке изјаве и сели за сто да се договоре. Да заузму заједнички став према свету и према себи самима. Консензус. Јединствено одбацавање Хашког трибунала, на пример... Тада би се и свет можда мање мешао... Наивно, зар не? Или, тачније - прекасно, без икакве сумње... И зато нас очекују тешки дани...

Александар Илић

но, нада да ће улазак у ЕУ убрзати унутрашњу демократизацију и можда одстранити из турског законика и казну смрти што акутно прети Ојалану.

О оном најважнијем - да преко Турске треба да воде главне трасе азербeјџанских (или можда и руских и украјинских?) нафтовода од Каспијског до Црног мора, а одатле у цео свет, укључујући и САД - амерички председник зачудо није проговорио. При том је сигурно да ће тај проблем бити заједнички анализиран у Москви - веома, веома брзо.

СТРАХ ОД ТУРСКЕ

Клинтонов "турски" говор, а пре свега његово вредновање османског царства, изазвало је у Европи противречан и збуњен одјек. Већина држава ЕУ, укључујући Француску и Немачку, уздржана је у погледу брзог пријема Турске у ЕУ, а неки су и против тога. На пример, после објављивања намере да се у Турској прода хиљаду тенкова марке "Леопард 2", са свом модерном техником, или да се чак прода лиценца тако да се тенк може и самостално производити у Турској, само што у Немачкој није довело до распада владајуће коалиције. Сличне битке воде се у Француској у вези са продајом хеликоптера. Наравно: оно што Турској неће да прода Немачка, продаће Француска, и то веома радо, а што не прода Француска, то ће покушати да набаве и продају други. Економски интереси се ту остварују у свим околностима.

Али европски политичари не скривају да их веома узнемиравало такорећи стопроцентно увећање турског војног буџета, масовна куповина оружја, технике, непоуступљивост на Кипру итд. Признају, додуше, стратегијски значај Турске, али ипак не мисле да политика ове земље схваћена у целини умањује напетости на европском југоистоку. Боје се, такође, да чим Турска постане равноправни члан ЕУ, да се може очекивати нов прилив турских радника у западну Европу, ионако оптерећену незапосленошћу.

За разлику од Била Клинтона, Бориса Јељцина су медији отерали у дефанзиву још пре него што је долетео у Истанбул. Није смогао снаге за нову аргументацију, само је понављао да са "бандитима" неће да преговара и да ће "тероризам" на Кавказу ликвидирати војном интервенцијом. Руски покушаји да се кавкаски проблем пореди са курдским, Турска је примала као отворено непријатељски гест, иако је тако поређење заправо логично. Нико од западних делегата није притекао Јељцину у помоћ.

Пре потписа завршног документа у којем је очекивао формулације неприхватљиве за Русију, зато се пре времена вратио у Русију. Можда је управо у Истанбулу почео крај Јељцинове ере. Руска федерација ће још дуго бити за собом терет комунистичке прошлости и икаће у западној јавности тешку позицију.

Упркос позитивној завршници (прихватање начела заштите манаина, нужности унутрашње демократије, давање предности политичком решавању конфликта и одрицања од силе, полови-

но смањење тешког наоружања у Европи), истанбулски састанак је показао да се нека питања свесно оцењују двоструким стандардима, или да иза њих стоје различити стратегијски планови држава и континента.

У САД су неки политичари свесни да разлике у америчким и европским гледиштима на многа питања јачају, што би једино могло да угрози јединство североатлантског савезништва. На пример, републикански сенатор и председник одбора Конгреса за питања НАТО, Вилијам Рот, отворено је опомињао пред конфронтацијом западноевропских и америчких схватања. "Начелно правилно гласи: водећа улога НАТО у питањима трансатлантске безбедности не сме доћи у колизију с новом улогом Европске уније", изјавио је.

ВАРЉИВИ ДВОСТРУКИ СТАНДАРДИ

У томе да када двојица чине исто, да то не мора бити исто, и да мерење двоструким стандардима и даље опасно преовлађују у међународној политици, сведочи низ примера. Помињемо један, насумице: у српско-албанском етничком конфликту интервенисала је западна заједница, иако се то одиграло на територији самосталне, суверене југословенске државе. Турска убија курдске побуњенике у Анадолији и на иранско-турској граници и прати то уништавањем целих села, што официјелни Запад не узбуђује, иако је Турска чланица НАТО (или можда управо зато?). То се уобичајено сматра унутрашњим политичким проблемом Турске, а Курде убијају као терористе оружјем увезеним из западних земаља. Ни начело да су људска и грађанска права надређена државном суверенитету овде не важи, иако је то у случају косовске кризе био главни аргумент НАТО.

Руско понашање на Кавказу, у много чему слично, прати, додуше, до сада признавани интегритет државног суверенитета Руске федерације (потврђен у завршном истанбулском документу), али је војни поход Руса приказан као апсолутно варварски,

док су људске жртве у Југославији биле само "успутна штета". Мноштво Албанаца и Срба који су после почетка бомбардовања Косова побегли из своје земље, при томе високо превазилази број становника Чеченије који данас напуштају своје куће. Монотона руска аргументација да је реч само о борби с терористима, подлеже међународној критици. Далеко боље би било рећи истину - признати да је то казнена експедиција против исламског сепаратизма. Велика Британија је у прошлости на индијском полуострву спровела десетине сличних акција.

Недоследни су и поједини политичари. Немачки канцелар Шредер, када је као председник опозиционе СГД тврдио да се етнички конфликти не могу решавати војним путем, а као председник владе да је "само захваљујући оружаном интервенцији НАТО могао бити окончан конфликт на Косову". Руска намера - да на дужи рок остави своје јединице у Чеченији, осуђује се, а када су својевремено САД заузеле Гренаду и збациле тамошњу владу, свет није ни прстом мржао.

За постизање својих циљева западни политички кругови не оклевају да користе притисак, често и против својих домаћег јавног мњења. У случају Југославије притисак позвао је прати економски ембарго и настојање да се тамошњи режим промени још пре легалних избора - што је евидентно мешање у унутрашње послове стране државе. Наравно, Милошевић је "ратни злочинац". А када ће на исти начин бити жигосани турски функционери који истребљују курдску мањину, или Борис Јељцин, данас и Путин, за кавкаске

акције? Према велесили, макар и полураспаднутој, не може се употребити исти метар као према малој Југославији у распаду - то се разуму само по себи, зар не? Досадашња руска неспремност да се преговара с "бандитима" се осуђује, а некадашње америчко одбијање да се седне за преговарачки сто са представницима Либије или са суданским терористима поступак је на свом месту.

БЕЗБЕДНОСТ С РУПАМА

Нерешена су или без одговора после истанбулског састанка остала и много суштинскија питања. Да ли и даље важи самосталност малих држава, и у којим случајевима? Када принцип заштите људских права има превагу над принципом државног суверенитета? Ко о свему томе сме или треба да одлучује? Да ли се исламско-хришћански спор на руској територији тиче руске територије или сфере утицаја - то питање је багателизовано; у односу на опасне двганстанске фундаменталисте САД остају равнодушне, док су се према Ирану у време Хомеинија понашале директно хистерично. Није ли линија америчке политике према исламском свету превише колебљива?

Какав обим могу имати војне акције на властитој територији да би биле прихваћене као оправдане? Када да и када не? Шта се тачно разуму под такозваним националним интересом? Какви интереси повезују, на пример, грађане (а такође и војнике) старог члана НАТО - Турске, са новим државама чланицама, као што су Чешка Република, Пољска, Мађарска, а касније можда и Хрватска или Грузија?

Договор између САД, Турске, Азербeјџана, Грузије и Туркменистана о изградњи нафтовода из Бакуа до црноморског Цејхана, кроз који после 2004. године треба да теку милиони литара сирове нафте, био је склопљен без учешћа, чак и против воље Русије, и неоспорно ће представљати извор даљих неслагања. Ко ће, како и чиме затим штитити нафтоводе што воде преко руске и турске територије? Стратегијски приоритет који САД придају муслиманским областима на Балкану и Кавказу (повремено и на штету хришћанских или словенских региона), без сумње значи за Европу даље угрожавањем а дугорочно можда ризик и за САД. Није ли европска безбедност, овако виђена, безбедност са превише рупа?

Такво виђење у Европи заступа све више људи. Поправци треба да допринесе Центар за спољнополитичку и безбедносну сарадњу (ЕС-ОИ) у оквиру Европске Уније под руководством Х. Солане. Идеја је британско-француска. Већ сада се, међутим, показује да је схватање кризних проблема у НАТО и ЕУ различито и да се различити континентални интереси тиме даље разубуђују. Да ли ће наша република више преферирати трансатлантску спољно-политичку оријентацију или ће нам бити ближа европска становишта, о томе би требало да се изјасни неко из министарства спољних послова.

А шта наша јавност? Да ли треба да пређе преко свега тога ћутањем, ако се то непосредно не тиче наше чешко-моравско-шлеске ливадице? Али тиша се и те како, како стратегијски (Европска Унија хоће да и без одобрења НАТО оперише по целом свету) тако и концепцијски (чланови Уније у коју желимо да што пре уђемо треба да до краја ове године заснују динамичку модерну армију снаге 150.000 људи), а пре свега финансијски. Већ одстартована трка у наоружању између конкурентних пактова НАТО и ЕСОИ биће само појачана у тренутку када имамо сасвим другачије финансијске бриге. Да не говоримо о терету нове заједничке европске валуте, евра. Или ћемо опет све препустити оним великим у иностранству (као и обично) или, код куће, оним посвађаним, идеолошки заслепљеним партијским борцима - такође као обично?

Лис
Предео Александар Ил

Пакао је за ово рај

Гњилане је био град са тридесет и пет хиљада становника. Срба око десет хиљада. Пошто су српске куће ирунсане махом у центру града мојло је да се остане и тада би свима било мноћо лакше. Оштитинари, који су одмах иобеили, ирејоручивали су да се остане али да се ништа не може "афрагловати". Соје станове и локале, онако лако како су их и добили - лако су оставили Шиттарима и отишли да траже друје. У Гњилану су, ирејуштени сами себи, остали да страхују, живе и умиру, Срби без одступнице. Наш сајговорник је на четири дана отишао из Гњилана, екловно ифродуцу а затим се оратио ираво у пакао. Неколико месеци је ирвео иза закључане капије, излазећи неколико пута колима, маскиран француском беретком коју носе Шиттари...

Милош Милошевић

У трепавици кад се војска повлочила наконније био свестан шта ће да се одигра. Рачунали смо да нико неће да нас дуда. Гњилане се полицијска војска, ми идјемо на посао. На радним. Изаћемо пред сирма. Гледамо како људи одлазе у колони, видимо да одлазе из дружак општине око Гњилана. Свјетомо зашто одлазе људи из села гдје је мало Срба - мало их је па не сматра да остану. Увјетирити смо се кад су се појавили Срби из Кривопа, сретли су ову крај Косовске Витине. То је сретнији чистог српског села. Кривопања је вадрушина... Коментаришемо да олет неће бити тако лако да ће се и они за пар дана вратити. Кривопања су се оветивале, пушине једна другу, не-претрива, пет шест дана...

Припадници Кфора су почели да долазе. Нисмо свјетити нити су почели да раде свој посао али су напредније државни желиколторима из правца Миледрине носили опрему и индоржаче. Рачунали смо да је државне недељу дана да се ствастити смо да се прашина свјетне. Првих недељу дана, док су у Гњилану били француски припадници Кфора, осветло се електрицитет и напредност вадрују али се ништа није догађало.

Косовски Срба, сви они трактори, молекуликовари, камини, путничке возила, отишла је ка Бујановцу - желиколторни Кфора су пристизали из Миледрине.

Након недељу дана, колико је станје било предније, Французи добили су премештају Миледрину уместо њих долазе Американци. По мом мишљењу, намерно и са планом, јер су знали да у Гњилану има доста Срба. Од како су они ступили на тло гњиланске општине, почели су ишнитити са Србе. Роме и сва неалбански живале.

Третио гаде ишнитити чиниу да жарају... За првих месеци дана је запалено око 200 српских кућа. Гаде се знао тајан брзи. Забележено је преко 70 киднаповања, колико је убијених то нико не зна.

Деловатра пори

После свакодневних убиства и киднаповања, после великог паљевина, полицијски час са десет сати увече помисли на сваки саги. Куће су паљене и маћу првог марка и полицијског часа. Главне вине нисам могао да гледам, пошто не смем да ишнитим на улици. Али видимо кад се осветити небо, видимо како кућа дим. Гледао сам преко зидова, нисам смео да ишнитим на улици, како се наћи кућа, мог комшије Раденка Радуповића. Насрва кућа је почела да гори тачно у шест сати. Ја нисам видео ко је потицао, али је други

Србин, комшија, посматрао и то, па ништа није вредело. Да ли је неко од Срба, Шиттари никада неће пријавити паљевину, да ли су припадници Кфора видели паљевину сами, тек - појавили су се после сат времена. Ватрогасна службе је врло близу и не треба им више од три минута да би стигли.

И шта видиш? Видим припадника Кфора како лагану, њих тројица, трчкарају према запаљеној кући а за њим, тапшути их по рамену, трчкара булумента албанских дечака; од 10 до 18 година, који су кућу и запалили. Док га Шиттари, младића, тапшу по рамену Американац се окреће: - О, хелоу!

Пре него што је запаљена, кућа Раденка Радуповића је др задњег телика огњачко Албанац, комшија до њега. Мој комшија, Србин из чиније дворшта се прегледно види, и ово је посматрао.

Раденко Радуповић је, кад је кућа горела, већ био у Србији, био је полицијец и син му је био полицијец. Кућу другог комшије, у мом најближем окружењу, запалили су наводно јер му је зет био полицијец.

У таквим случајевима, као и у свим другим, Кфор не тражи кривца. Уместо да затвори и блокира квартал Кфор наска и смеје се са Шиттарима,

који се у оваквим приликама обавезно окупе.

Ни један случај убиства, киднаповања, паљевина у Гњилану није решен. Нити је иједан кривац пронађен нити је ико одговарао.

"РИЗИЧНИ" КОМШИЈА

Познати гњилански аутомеханичар и мали привредник Мирко С. са кућом у самом центру Гњилана, код школе "Вук Караџић", гљачку сопствене радње снимао је видео-камером али му ни снимљена касета није помогла код Кфора. Снимац целог догађаја, дакле, постоји. Мирко је, иначе, пре него што је постао мали привредник, снимао свадбе и друга весеља.

Гљачкаши, Шиттари, развалили су врата, разбили прозоре и почели да носе ствари из радње. На снимку се јасно види како припадници Кфора пуцају у ваздух да растерају гљачкаше. Бежећи, гљачкаши крену према главној улици где су припадници Кфора на њих отворили ватру. На снимку се виде Шиттари како беже док им алат и моторне тестере испадну из руку. И поред снимка који је очигледан доказ и Мирко и његова два сина данас леже у истом оној затвору у селу Сојево. Да ли су припадници Кфора пуцали, мислећи да је реч о Србима, пошто су знали да је улица српска, тешко је рећи. Али је сигурно да Мирко није смео да изађе и пуца на главној улици. А да је изашао и отворио ватру пуца би директно у војнике Кфора који су пристизали.

Било како било, после Мирковог хапшења у кући је остала само жена која је побегла а радња је др краја огљачкана и кућа спаљена. Крај школе "Вук Караџић", у Гњилану стоје само спаљени зидови.

Мој живот доле је био живом у мом дворшћу. Иза закључане капије. Могу да одем до комшије али и то уз велики ризик. Осматрам преко зида, затим откључам капију, осматрам и ако нема ни једног Шиттара трчим до првог комшије. И тако се вратим. Не смем ни да помислим шта би се догодило да се нађем на улици. Не знам да ли би био убијен али би свакако био киднапован. Прошло је доста времена док нисмо схватили како изгледају трочлане екипе за киднаповање. Тачно је да међу њима има и девојка, Шиттарки. Ако у колима има жена са децом - то су путници. Ало ако је троје у колима а нађеш се на улици - бежи у прво српско дворшће. Када на улици препознају Србина кола се заустављају, двојица киднапера искаче из кола, хватају га, убацију у свој ауто и затим нестају. Улице остају мирне.

Испред Црвеног крста у Гњилану, где му је ра-

дио син, киднапован је Раде Перић (62). Иако у близини има српских кућа нико се није одвајао, нити би ико смео да помогне. Сви су чули крик ухваћеног који је запарао уши, тако да су задрхтали прозори и људи. Раде Перић је урлао, запомагао а затим нестало, као у паклу, у аутомобилу, пред очима пролазника. Три дана се о Радету Перићу ништа није знало. После три дана је, као врећа, изваћен на улици у полумртвом стању. Опет од Срба, који не смеју ни да се крпећу, нико није пришао. Неки је Албанац, који је наишао, полумртвог човека којег није познавао, претпостављао је да је Србин али му то није сметало, превезао до болнице. Одатле га је Кфор пребацио у Македонију. Месец и по се о Радету Перићу ништа није чуло, нити се у Ђиљану, где су убиства свакодневна говорили о њему. После месец и по његов син, који је некада радио у Црвеном крсту, сазнаје да се Раде Перић, мртав, налази у некој хладњачи у Македонији. Син је отишао у Македонију, преузео леш, сахранио га и одмах затим побегао из Ђиљана.

Тако се завршила прича о старцу, ухваћеном на улици, крај Црвеног крста, иза кога је остао само урлик од кога се у Ђиљану и данас тресу прозори и Срби који су чули...

Његов син, наравно, није од доласка УЧК више радио у Црвеном крсту. Све установе, фирме, школе, интернате, Дом војске, узео је УЧК. Свуда су поставили своје директоре - Србе избацили ван. Није било потребе да се Србима каже да не долазе на посао. Албанци су имали ефикаснији начин да то саопште. Убије ти или киднапује колегу; одведе га с посла - после тога нико не долази на посао. Поручка је јасна.

УБИЈАЈУ И КАД СНЕГ ЧИСТЕ

Малобројни међу Србима, заварани пријатељством са неким од Албанаца, отишли су на посао и затим нестајали.

Тако је нестао дипломирани електроник инжењер Владан Ристић (37) из села Кусце код Ђиљана. Отишао је на посао у Фабрику акумулатора у Ђиљану а затим му се губи траг. Да ли је отишао на посао или да из своје канцеларије узме своје ствари, не зна се. Његов млађи брат претпоставља и једно и друго. Владан Ристић је са свог радног места нестао првих дана по доласку Кфора и до октобра се о њему ништа није чуло. Млађи брат је бар два пута недељно, сваке недеље у пратњи Кфора одлазио на преговоре у штаб УЧК да сазна нешто о брату. Одлазио је угорно у Дом војске, у школе где су УЧК штабови, али без резултата. О пребацијеном, претученом електроник инжењеру се сазнало тек у октобру...

Првих дана је нестао и мој најбољи пријатељ, школски друг, Славољуб Ристић Џацко (37). Навиан и лаковеран, као што су они првих дана од одласка Кфора били и остали Срби, Џацко је колима са још једним пријатељем кренуо у видео клуб да замени касету. Онда се и њему самим догодило оно што се може видети само у филмовима о "побеснелом Максу". Секући пут, испред њега су се зауставила једна кола. Док је излазио из свог аутомобила, пут су му затворила још једна кола која су пристизала, тако да се ауто нашао у сендвичу. Из оба аута су излазила по тројица. Познавали су се:

- Џацко, имамо нешто разговарамо...

- Шта ви имате са мном да разговарате?

Док је одговарао пристизала су сва шесторица. Отпор који је пружио био је жесток али краткотрајан. Опколили су га, савладали, убацили у кола. Од тада се о мом пријатељу Џацку ништа не зна...

Пуриша Фуруновић је старости између 60 и 65 година, Србин који је у хладно зимско време радио при цркви, делио хуманитарну помоћ. Кад је посао у цркви за тај дан завршен Пуриша се враћао својој кући, која је недалеко од цркве. Ко зна о чему је стари Пуриша мислио кад је наишао на

Албанце који су, свако пред својом кућом, разговарали чистећи снег. Изгледало је да Албанци, ћаскајући, мисле само на чишћење снега. Тако је мислио и Пуриша Фуруновић кога су Албанци, по неком споразуму, опколили и, као по команди, навалили и готово исекли лопатама. У окрвањеном снегу, исечен, полумљених ребара лежао је Пуриша Фуруновић, исечен оштрим сечивом, онесвешћен, масакриран, старац је ипак остао у животу. Још се опоравља у болници у Врању и сви се надамо да ће преживети.

За неупућеног о косовска збивања треба нагласити колико су битне године Пурише Фуруновића. Шта би се тек догодило младом човеку - њему би лопатама извадили утрбу! Млађи човек не сме ни да се нађе на месту где се нашао Пуриша Фуруновић!

ЋИЈА НОН

У албанском логору у селу Врбан, где су Албанци у Другом светском рату имали логор за Србе, месец дана је провео Жарко К Албанци су у селу Врбан од школске зграде направили затвор за Србе, привремени, импровизовани али затвор.

Жарка је ујак, избегли Србин из села Садовине, послао да нахрани а затим пусти затворене свиње. Ујак је, као и многи други, као и сви Срби на Косову веровао да ће се вратити својој кући.

Путујући колима у село Садовину крај Косовске Витине, Жарко доживљава оно што и многи Срби. У великој брзини сустиже га чип и сече пут. Жарко се није заустављао, аутомобил се преврнуо и претумбао у њиву. На задњем седишту "заставе 101" било је оружје. Али, док је Жарко излазио из преврнутог аутомобила дочекале су га уперене цеви. Иза чипа је, по већ ухораном сценарију, пристизао још један аутомобил. Жарко је у колима био са сином. И Жарка су познавали, киднапери су били његови познаници, Албанци из Ђиљана.

- О, баца Жарко! О, баца Жарко!

(Баца албанском значи исто што на српском бата.)

Ако се над главом Србина који стоји у својој башти и држи у руци метлу изненада појави хеликоптер Кфора и остане да лбди, извиђајући тако ниско да се види и лице војника у њему, постоји велика вероватноћа да се из хеликоптера отвори и ватра на оног доле. Метла, на име, нема кундак, али има дршку... Са висине од сто метара дршка може да личи на цев, онда није ништа лакше него закључити да је у цеви метак... Након што су, тако, убили тридесетпетогодишњег момка кога су сви у Ђиљану звали Мики Сојка, страх од хеликоптера је прерастао у ужас.

Жарко је мучен у једној а његов седамнаестогодишњи син који је заједно са њим одведен у другој просторији. Син је три дана слушао како под батинама урла његов отац. Недељу дана Жарко је тучен од стопала до главе. Његова кожа је била црна као што може бити само код змије. Кундацима, цевима посебно припремљеним за тучу, газе чизмама. Мету не бирају: бубрези, врат, глава, шутирају чизмама. Испитују за Ђиљане и пет околних општина, ко је био у полицији, војсци. Мораш причати макар погрешно, макар било шта, најопасније је кад ћутиш. Слушао сам ислеђивање човека који је за неколико дана под тортуром признао убиство двадесет Албанаца - а није убио никог.

Жарко, који се данас једва опоравља, био је већ у полусвесном стању. Али је ипак чуо и разумео разговор Албанаца. И они су се двоумили, да ли да га дотуку или позову лекара. Жарко је слушао и за цео живот запамтио разговор:

- Чвар мијеку! Ћије њи метак, ћија нон!
(Какав лекар! Удри му један метак, јеби му матер!)

- Мо, мо, мо! Шкој фире мијеку!

(Не, не, не! Зови лекара!)

Када је стигао лекар, Албанац рекао је: - Овај је готов! Ако наставите овако да га мучите од њега нема ништа. Захваљујући том лекару Жарко ће вероватно преживети. Сад се сећа и прича како је молио, преклињао: - Имаш пушку, имаш метак у цеви! Убиј ме - сфрати ми муке!

Зато што је млад, зато што није знао ништа о стварима које су их занимале син је само три дана слушао очеве јавке "као да човека деру живог".

КАКО ДО ХЛЕБА

Био је двадесети или тридесети дан од доласка УЧК и Кфора када је ухваћен у центру Ђиљана последњи Србин у реду за хлеб, тој дугачкој, кривудавај колони. Довољно је да у пролазу неко од Албанаца у реду препозна Србина: - А, ево Србина - чека у реду за хлеб! Онда га извуку из реда, одведу на саслушавање, тучу - и убиство по кратком поступку.

Тако је, у првих двадесетак дана, нестало, изведено из реда пред пекарном, бар десетак Срба.

Тако је, не схватајући о чему се ради, из колоне за хлеб нестало Младен Брица, кога су Албанци препознали, извукли из реда и одвели на аутобуску станицу у Ђиљану где је такође био један од штабова УЧК. Несрећног Младена Брицу није било тешко препознати по густим брковима, које је носио не схватајући какво је време дошло и шта се око њега догађа. Младен Брица, на рачун чијих бркова су се у Ђиљану причале досетке, био је радник фабрике радијатора и после радног времена је држао берберску радњу, то му је била догуљска делатност.

За време бомбардовања, када је колона за хлеб била дуга и по два километра, све су у реду стајали Албанци, међу њима много избеглица из Жегре и Малишева. Младен Брица и остали Срби су могли до хлеба да дођу преко реда лупајући на прозор, дозирајући неког познаника, Србина:

У селу Доброчане, у коме није запалјена ни једна албанска кућа, чији су мештани до доласка Кфора представљали оно што се у официјелном жаргону државних медија зове "поштенним Албанцима" и "Албанцима лојалним држави Србији", убијен је пре два месеца благајник Техничке школе у Ђиљану, Младен из села Коретишта код Ђиљана. Међу толиким и свакодневним убиствима, по начину на који је организовано и по свирепости ово је нешто посебно.

Шиптари који су на погодном месту чекали у заседи пустили су децу да на отвореном путу успоре и зауставе возило. Не схватајући о чему се ради, а и да је схватио не знам колико би вредело, јер се све одиграло у трену и мимо свих цаблона, возач је закочио а затим убацио у брзину и драо гас. Албанци су припуцали за аутомобилом који је био пун путника. Избушили су гуме на аутомобилу и изрешетали га али; на срећу, нико више од путника није страдао. У тренутку док се ауто, пошто је возач већ прикочио, зауставио, нападачи су се окомили и у тренутку извукли несрећног благајника Техничке школе који је био на месту сувозача. Изрешетано возило са избушеним гумама, возач је ипак довео до пункта Кфора који се налази на излазу села Доброчане према Ранилугу.

Када је Кфор кренуо да види шта се догодило, благајника Техничке школе у Ђиљану су нашли у локви крви, убијеног са три метка. Албанци су испалили три метка у главу и побегли...

ДОШЛИ ДА ШТИТЕ АЛБАНЦЕ

Комшије су, у већини случајева ако не и увек, ти који јављају која је српска кућа празна. Ода-

кле би Албанац из Прешева, Мучибабе, Медвеђе то знао? Албанске породице су бројне. Зато Албанац једног сина са породицом оставља на селу рачунајући да је то његово и остаће његово.

Српски део Гњилана чини улица Стојадина Трајића, на путу према Приштини, и болница са друге стране. Да би безбедно стигли до цркве Срби су у Гњилану, затворени у резервату, рушећи преградне зидове између српских кућа, изградиле својеврстан коридор којим се безбедно стиже до цркве где се дели хуманитарна помоћ, све кроз српска дворишта. Кад се прође коридором излази се у српску улицу Момчила Трупића, коју ми у Гњилану зовемо Бачевина и стигнемо до цркве. Тај српски коридор којим се Срби слободно крећу дуг је око 800 метара.

У дворишту се налазе школа и амбуланта. И школа и амбуланта раде под шатором и на сибијској температури. Пре него што нам је Уницеф дао ове шаторе српска деца су ишла у једну српску кућу преко пута цркве - кућу Момира Џуџића.

Хранимо се оним што црква да. Остала су два доктора, који раде ту под шатором. И, то је све. (У тренутку док настаје овај текст стиже вест да је и један од двојице доктора, гинеколог Васић, убијен).

Школа под шатором нема више од педесетак ђака од првог до осмог разреда. Остао је понеко од наставника, понеко од учитеља... Цветко, који је наставник историје, сада мора да ради и као учитељ...

Био је мрак, није било светла када су ми каменовали кућу. Прво је каменована, полупали су прозоре на кући до мене. Онда су, било је седам сати увече, на прозорима и вратима до улице полупали стакла. Мрак је. Тишина. Када су гађали мајка је била на стеницама, само што се није ухватила за кваку. Да је погођена каменом била би убијена. Ја сам на чесми, у дворишту прао руке. Мајка је вриснула. Притрчавам да видим да није повређена. Није.

Зовем број 92, бившу зграду МУП-а. Сада су ту припадници Кфора. Разговарам са преводиоцем, по нагласку препознајем да је Албанка и да је млада. Она одговори да мени се жури. Требао ми је десет минута да јој дам тачну адресу, број телефона, име и презиме...

- Сачекајте! Будите на вези да вас нађемо на карти града.

- Госпођо! Педесет метара од пункта где су амерички полицијаци! Они ће вам рећи! Да изађем на улицу да вас сачека - не смеј! Али - то је ту! И док ја са вама разговарам они могу да дођу, да ме закољу!

Мрак је, тишина, и добро се чује на улици све што причам.

- Ми у кући да седимо не смејмо, ми смо у дворишту! Плашимо се да нас не нападне! Разбили су стакла на прозорима, вратима, могу да уђу у кућу!

Обећали су да ће доћи. Чекали смо их до два наест сати, чекали смо да дође Кфор и заштити нас али они нису дошли...

Сутрадан је мајка отишла код цркве, "српским коридором" да случај поново пријави. Имала је срећу да се задеси баш кад су они били ту. Правдали су се да то није тачно, да нису могли да нас нађу на карти града (у самом центру града). Док нам, једнога дана, амерички војник није рекао у лице: - Слушајте - ми због вас нисмо дошли! Дошли смо да штитимо Шиттаре.

Дошли су тек сутрадан у један сат. Већ сам поставио лим и даске. Сада не може директно да ме гађа. Може да убаци камен али директно да погоди не може. Зид који је био висок два метра сада је висок четири метра!

Шта се одиграло те вечери?

- Сакрио сам се у гране јоргована и чекао. Погледао сам преко зида и није било никога. После сат времена из дворишта мог комшије, некад великог пријатеља, изашао је младић и побегао на улицу! Из јоргована не смеј никуда. Сада се тек плашим комшије, да ме са спрата куће која је виша од моје и он не скине. И страхујем стално...

ПОЛИЦИЈСКИ ЧАС

Један наш обичан дан? Црн је као и ноћ. Устајемо рано јер не смејмо да останемо дужи у кревету. Ноћу спавамо на смену. Мајка чува стражу два сата, па отац два сата, па ја. Имам вучјака, пустић га у двориште. Да макар јави ако неко прескаче. Свака ноћ и сваки дан је за Србе пакао. Док не почне полицијски час. Кад крене полицијски час мање је кретања - то значи и мање страха за Србе. Почетком полицијског часа плашиш се само првог комшије. Или је онај који планира да нешто направи остао код њега, ако се познају. У термину од првог мрака, у зимским данима од пет сати па до полицијског часа одјекују експлозивне направе, бомбе, пуцњава из пешадијског наоружања... После полицијског часа исто - само мало мање. Нема ноћи у Гњилану да се на српске куће не баце бар три-четири бомбе...

Да није формиран Црквено-народни одбор ни о овоме се не би знало. Само што сам видиш и чујеш од комшије. У цркви постоји књига где се све бележи и сутрадан преко радио аматера јавља...

Пошто је нешто увучена, на цркву нису бацили бомбе али су их бацили врло близу - педесет метара од цркве. Сада има и стражара пред цр-

део дворишта мрачан, сијалицу сам закљонио лесонитом. Ми смо у мрачном делу да ме комшија чиији су прозори, врата, тераса, окренути према мени не би скинуо. Кад комшија крене на горњи спрат, угали светло, ми сви то пратимо, бежимо у гаражу...

Ноћ је и тишина. Полицијски час. За Албанце ни полицијски час не важи. Слушам како заустављају возила. Од стотину аутомобила које зауставе једно задрже. Возило се паркира а Албанац одлази пешице, да тек сутра дође по возило...

Ако се приликом претреса код Србина пронађе наоружање, воде га директно у затвор док возило остаје Шиттарима. У војници су најопасније кривине, раскрснице, јер се вози без икаквих прописа. Ту, где аутомобил успори, ако неко ту препозна Србина - тај Србин изгуби све: и главу и кола. Ако се пробуши гума вози се на фелни и не стаје. Или ако ауто крене - излази из кола и бежи. Закључавамо кола - али која је корист од тога! Разбија стакло и за косу и врат извлачи те напоље.

Пешке готово да нисам изашао из дворишта. Колима јесам. Сунцобраном закљоним лице. Носим француску беретку коју, махом, носе Шиттари. Најбезбедније је рано ујутро кад је мало људи и у поподневним часовима... Наравно, да сам обријао браду коју, сада, видите, носим.

ПЛИЗ

Наоружање су ми одузели војници Кфора првих дана. Извршили су претрес шест српских кућа. Размишљао сам да закопам пушку. Али како, кад ми сваке ноћи треба. Кад сам видео да је

кренуо претрес, послао сам мајку да ми, пошто откључа кућу, прене-се преко прозора пушку. Онда сам стао скамењен, амерички војник се већ попео на зид и у мене уперо цев. Говори мимиком и пушком, без речи. Тражи да откључам капију. Како да му објасним да немам кључ. А не смеј да се макнем. - Плиз! - кажем једину енглеску реч коју знам. Мајка, у паници, вришти.

Одузели су ми све, демолирали стан. Били смо са њима док су вршили претрес. Одузели су моју аутоматску пушку, очеву паповку, шлем, гас маску... Водио их је од једне до друге српске куће комшија Шиттар, бивши полицијаци, Насер Зенуни. Покушао је чак да уђе у двориште. Пред кућом је, док се врши претрес, ликовало стотину Албанаца: - Нема више! Нема пушке! Завршили смо посао!

Сутрадан су на мојој и осталим капијама написали великим словима УЧК, а одмах затим је уследило каменоване.

Паљевина кућа више нема. Албанци сматрају да су се осветили. Сада и оне попаљене адаптирају и усељавају се. Албанци су врло солидарни. Многи траже да купе кућу, мада су међу њима и провокатори. Цене су симболичне Али ако комшија изађе и каже:

- Мосе блеј шпија! (Немој да купиш ту кућу!), Албанац сместа одустане и одлази.

У атару српског села Шилова, на српској земљи и нешто мало на албанској се налазе америчке базе. Поред некадашње гњиланске касарне, која је раније постојала, Американци су у продужетку саградили још десетак таквих касарни. Све је то сад под једним кровом.

Тако се живи и умире у Гњилану више од седам месеци:

- Погледам преко зида, има ли кога. Онда откључам капију, осматрам. Ако су улице празне, отрим до првог комшије...

квом. Два америчка војника стражаре на капији.

Млади људи попут мене не смеју ни до цркве. Ако неким послом треба да одем - ја тамо не смеј. Оца, такође, не смеј да пошљем. Зато шаљем мајку. Кад дође време да се подигне хуманитарна помоћ, коју мајка не може да носи, тада иде отац са ручним колицима.

Пред капијом цркве формирала се мала пијацица. Ко има храбрости да дође из села донесе мало намирница. Јаја, лук, парадајз, паприка. Оно мало Срба у граду не сме ни да помисли да оде на зелену пијацицу већ ту дођу...

Што је српско то се отима, носи се. Пред кућом комшије, избеглица из села Пожаране, Албанци једне ноћи отерали трактор. Наравно да је Србин, избеглица из Пожарана, све то гледао из дворишта. Могао је само да посматра. Као што и киднаповање можемо само да посматрамо, док човек дозива упомоћ...

Један је прескочио зид. Тражили су ме. Мајка је рекла да сам у Србији. Поручили су:

- Баба, сели се до седам сати увече! Тада долазимо да те закољемо и да ти запалимо кућу... Не знам зашто тада нису дошли...

Моје двориште је са једне стране осветљено сијалицом тако да се види ко улази док је други

ВОЈСКА НАРОДНА - ГЕНЕРАЛИ КО ЗНА ЧИЈИ!

У недељном "Гласу јавности" прочитала сам пажљиво да је Генералштаб Војске Југославије укључио у превоз Београђана 40 војних аутобуса, па је "Војска Југославије још једном у пракси показала да је истинска народна војска".

Претпостављам да иза ове одлуке стоји, наравно по нечијој идеји, жељи или наређењу, дични генерал Павковић, војно лице које је постало неизбежна појава у нашој свакодневици, уз Божића, "оног чије име нећемо да помињемо", Марковићеву, Марковића, Матића, Булатовића и још неколико такође неизбежно

истих, који, као и он, прилежно раде у корист наше штете, односно у корист штете свога народа.

Прочитала сам пре тога и интервју генерала Павковића у "Гласу јавности" бар два пута, а поједине делове и више пута. Генерал Павковић исприча много, али не рече ништа ни битно ни ново, а изрече и доста тога што му ипак не поверовах, јер и ја живим под истим овим небом и видим и разумем доста добро шта се то дешава око нас.

Генерал Павковић ипак потврди, додуше прилично неспретно, да Војска Југославије није политизирана, тј. није, бар до сада, под окриљем ни једне партије у Србији. Хвала Богу док је још тако. И дај Боже да буде тако. И док је тако има наде да нам се неће десити оно што мислимо да може да нам се деси, тј. оно што желе да нам се деси они који чине ово што нам се дешава. Неће се десити управо због тога што народну војску чине наши синови, наши мужеви, наши очеви - чувари на-

ших породица и наши хранитељи. Наши мшкарци, на чијим је леђима одговорност за будућност овог народа и за оно што је одувек за војника било најважније и што може стати у шаку: част и образ. Оно што није народно у народној војсци то су, нажалост, њен руководећи кадар, генерали и официри високих чинава који као паунови парадирaju телевизијским екранима и славе победу које није било, учествују у обнови аплаудирајући на сваку изговорену реч сваког говорника. Само их још није било на избору за мис или мистера Југославије. Али како и та сезона још није почела, вероватноћа је да ће генерал Павковић и тамо бити важан арбитар.

Васпитана сам да волим и поштујем своју војску. Војник је као син, или као брат, или отац свакој жени, свакој мајци, свакој сестри. Војник је неко коме треба увек отворити врата. Тако и данас размишљам о војсци, али генерали дефинитивно нису војска Југославије. Генерали су дефинитивно у функцији полити-

ЛИЧНИ СТАВ ПОГРЕШНИ ПОТЕЗИ

Душан ПЕКИЋ, генерал у пензији

СПО је мукотрпно градио свој углед и поверење грађана Србије. У 2000. годину улази као најмасовнија и најпопуларнија политичка странка (покрет) у Републици и шире. СПО је за разлику од СПС и других странака од самог почетка узео оријентацију према Европи и САД. СПС је са својим коалиционим партнерима заузео одбојан став према Европи и САД (ОЕБС, ЕУ) због њихове подршке сепаратистима и учешћа у разбијању СФРЈ, али је због тога довео земљу у изолацију и Србија је добила санкције 1992. којих се још није ослободила.

СПО је прихватио реалност и одмах узео оријентацију на Европу и САД у циљу брже научно-технолошког и економског развоја Републике Србије. Уз то је непрекидно инсистирао на чувању мира и даљој демократизацији Србије због чега је стекао солидну основу у бирачком телу Србије. Нејасан став у почетку око начина промене власти и односа монархија - република спречавао је још већи углед и поверење СПО-у у народу. И зато на свим изборима од 1990. није успео добити довољну већину да формира владу.

Међутим, СПО је својим достојанственим и патриотским држањем за време агресије НАТО пакта на СРЈ увећало повећао свој углед и поверење. Он је, без обзира на неслагање са политиком коалиције на власти, када је дошла у питање одбрана отаџбине од агресора чврсто, одлучно и јединствено стао у одбрану отаџбине и заједно са народом, војском и полицијом са својим многобројним чланством и симпатизерима и својим ауторитетом био један од важних стубова одбране СРЈ. То је створило шансу да СПО на предстојећим изборима у 2000. години изађе најчистијег образа и победи сваку појединачну странку у Србији и са неким коалиционим партнером освоји већину у парламенту.

Када је већ створио солидну основу да сигурно победи на предстојећим изборима, СПО прави погрешан потез прихватањем под свој кишобран неких странака и до гроба искомпромитоване лидере у агресији НАТО.

Није спорна сарадња СПО и других странака у опозицији, то је нормално и пожељно, али сарадња са странкама а не са компромитованим лидерима.

Неспорна је чињеница да су лидери неких странака из СЗП и други подржали агресора, сарађивали са њиме у току агресије НАТО пакта и давали му алиби за агресију. Они нису ишли на састанке са агресором да захтевају моменталну обуставу агресије већ да му дају подршку а да их он за то устолочи на власт после победе коју су очекивали. У свести, искуству и традицији српског народа такве личности су увек сматране издајницима. Зато овде нису спорне странке као целине јер оне вероватно нису ни дале такав мандат својим лидерима а они такав мандат нису ни тражили. Они су одмах после престанка агресије били дужни да сазову скупштину странака и затраже верификацију својих ставова за време агресије (то је ДС са већим закашњењем учинила и зачудо потврдила искомпромитованог председника, што ће је грдно коштаћна изборима). Тек после промене искомпромитованих лидера СПО би требало да окупи и обједини активност свих опозиционих странака. Са искомпромитованим лидерима имао би само штету код изјашњавања бирача.

Разуме се да треба оштро осудити и погрешан став коалиције на власти због неприхватања превремених, а сада већ редовних, избора и зато што није већ ступила у договор са опозицијом око услова и времена одржавања. Према свим анкетама сви грађани сматрају да су избори у Србији и СРЈ хитно потребни да се

прекине ова агонија и међусобно сатанизовање и даље пропадање. Изговор власти да превремени избори нису потребни јер у држави није криза и функционише парламент са кворумом, као и извршна и правосудна власт је крајње некоректна. Јер, криза постоји да не може бити већа иако је држава пребродила агресију и одмах после агресије направила велики подвиг који је за дивљење око обнове једног броја разорених објеката у агресији НАТО пакта. Али то је само један сегмент којим се актуелна власт може похвалити, док је укупно стање више него лоше. Социјална ситуација, стање здравства, саобраћај и стандард уопште је забрињавајуће и на граници издржљивости. Посебно је забрињавајућа психолошка ситуација због девет година живота у изолацији, у блокади, у својеречној створбу коме се не види крај без слободних и демократских избора који треба да доведу до промена и разреше ово немогуће стање.

Коалиција на власти мора доказати Европи и САД да се не боји избора и да је спремна да призна сваки резултат избора којим је народ Србије изразио своју вољу. Тај народ који је за време агресије НАТО пакта подржао власт и херојском борбом одлучно и јединствено бранио отаџбину има право да се сада изјасни о следећем путу. Сада је мир који морамо бранити демократијом и сарадњом са Европом, САД и свима другима. Србија мора да скине ту анатему да се у њој власт одржава само путем репресије, да докаже да је и у њој власт смењива ако народ тако одлучи на слободним изборима. Али, ако народ тако одлучи, а не неко извана.

Веруем да ће ЕУ и САД такође признати сваки резултат слободних избора, без обзира ко је победник и одмах укинути све санкције и друга ограничења сарадње са СРЈ.

По мојој процени, ниједна странка, па ни коалиција не може рачунати да ће добити неку довољну већину у парламенту, а свака коалиција мора рачунати да може представљати јаку опозицију, што није нечасно.

Мислим да садашња опозиција без разлога и неоправдано упућује примедбе на рачун војске, полиције и правосудја. Те три институције су обавезне чувати и спроводити устав и законске сваке актуелне власти која је легално и на слободним изборима изабрана.

Компромис коалиције на власти и опозиционих странака у првом реду са СПО око избора је неминовност, јер алтернатива томе је хаос и грађански рат који, надам се, ни једна страна не жели.

ке, у функцији владајуће коалиције, у функцији заштите интереса једне породице, коју генерал Павковић назива "врховни командант".

Та "врховна команда" је сведена на два члана: њу и њега и сасвим сигурно генералштаб слуша више њу него њега. У свом интервјуу генерал Парковић се потпуно поистоветио са тзв. извршном влашћу, а нису му страни ни атрибути Службе државне безбедности, односно полиције. "Ми више нећемо да ћутимо. На сваки напад ћемо одговорити аргументима и истином". Генерал заборавља да нико

не напада војску. Не, ми нападамо само генералштаб, односно војни врх. Јер војни врх је заборавио где припада и шта треба да ради. Генерал Павковић никада не ћути, заправо већ годину дана не затвара уста и о свему говори "истину" и, што је невероватно, он о свему све зна - и о ономе што се пита и о ономе што се не пита. Ја, гласно размишљајући о њему, питам га сада зашто не пусти војне аутобусе и пре десетак дана, када је Београд захваљујући републичкој влади био у хаосу. Зашто пре десетак дана не пружи исту помоћ и градској влади, влади која је за време агресије са најбољом оценом положила испит одговорности и бриге за грађане главног града. Зашто, генерале Павковићу? Зато што тада нисте ни смели, а тако нешто вам није ни пало на памет. Сад, кад је то од вас затражила нека од партија владајуће коалиције то сте одмах урадили. Можда ће сутра у функцији превоза грађана и тенкови изаћи на улице. Зато, генерале Павковићу, уђите већ једном у своју кожу, у своју касарну. Престаните да будете саксија са цвећем за разноразним говорницама и подијумима. Престаните да причате, заговорите мало уста јер лепше изгледате у стању мирно испред својих војника. Учините да "војска Југославије и стварно буде фактор сигурности народа од напада споља", а није ваше да учествујете у партијским борбама или, што је још горе, у политичким несугласицама између Србије и Црне Горе. Погледајте како се паметно понаша председник Милутиновић. Једног дана ће можда моћи да каже да у неким виталним догађањима у овој земљи није учествовао, јер није ни био питан. А ви учествујете иако имате пуно право и обавезу да из касарне ни не изађете. Генерале Павковићу, ви јесте партијски генерал, ви нисте генерал народне војске.

Меланија Бојић,
Београд

ОПОЗИЦИЈА БЕЗ СПО-а

Коначно су се ослободили највећег противника, СПО-а. Сада су сигурни у победу режима. Само да се још договоре, "удруже". А за то имају све услове. СПО, једну од највећих препрека, сарајнули су у страну. Уз себе имају г. Аврамовића, ту је г. Динкић, који вреба из прикраја и само нешто збуњује јавност, г. Велимир Илић је коначно у друштву у којем му је и место. Е, сада чекам да се удруже г. Мићуновић који је напустио Демократску странку и г. В. Илић који је напустио СПО. Док је био члан те странке постигао је највећи успех баш захваљујући Српском покрету обнове. Када му се учинило да је дошао моменат, када је он мислио да може да сруши г. Вука, покушао је и ударио главом у зид. Приметио је и да је режим противу г. Вука, а имао је и подршку још неких опозиционих странака, који су опозиција режиму али богами и Српском покрету обнове. Ми, чланови СПО-а из Болеча, највећег смо противника имали у Демократској странци. Цео Болеч је био излепљен плакатима противу СПО-а, на задњем гласању и то ноћ уочи гласања. Г. Коштуница је напустио Демократску странку, г. Батић је напустио Демократску странку Србије, г. Кораћ Грађански савез итд. И сада ја са пуним правом очекујем да се удруже. Ко би ме у то уверио, волео бих да доживим. Зашто би оснивали оволике странке ако имају зајиста искрене намере да се удруже? Зар тим вођама странака треба објашњавати шта значи уситњавање странака и развлачење гласова? Овако како они раде, да се закључи да раде за режим. Постојећи статус одговара и режиму и осталим странкама. Српском покрету обнове остаје да се удружи са гласачима, да гласачима објасни да не дозволе још једном да буду преварени; када се одлуче да гласају за Шешелја па се разочарају. Сада не би требало да наседају неозбиљним причама вођа странака.

Неко од опозиционара скоро изјави да ће мој председник бити обешен. Такве изјаве сам слушао пре избора из лидера СРС, а сада ситуација кажује да то није био противник, већ сарадник режима. И тој СРС највећи противник је био СПО и г. Вук Драшковић, односно СПО. Досадашње понашање опозиционара према СПО-у, да им се не верује, а сметати им нећемо. Наравно, ја и даље чекам на њихово удружење.

Радиша Конатаревић,
Болеч

ЧЕКАМ МИЛОСТИЊУ

Ових дана телевизија, а и многе новинске куће на сав глас су најављивале исплату старе девизне штедње, и то по 150 марака. Наравно, како разумем, на годишњем нивоу а не на месечном. Многи обрадовани том чињеницом потрчали су до банке не би ли ионако један и бедан стандард макар симболично поправили. Један од њих био сам и ја, дотрчавши из Зрењанина у Нови Сад до Привредне банке и ево шта сам доживео. Редови су били прилично дугачки, несношљиве гужве због тога што нема "тренутно" готовог новца. Када ће доћи новац? Е, отишли су у СДК, НБЈ итд. Не знамо тачно. Па ко треба да зна? Слегане раменима - видећемо. Питао сам да ли могу до шефа банке с обзиром да је у питању смртни случај, међутим то нема неког посебног значаја. Након сам успео да разговарам са шефом банке, господином Бајазитом, који ми је рекао да немам никакву, ама баш, никакву предност. Замислите, драги читаоци, докле су догурали па и кад вам умре најмилији трети-

раће вас још горе јер имате двоструки бол: један због губитка драге особе, други због непоштовања ваших најосновнијих (најминималнијих) људских права, права располагања својом покретном имовином. То право је много старије од тих који нам креирају овакву судбину. Такође нисам имао право ни барем на неку симболичну предност у исплати, рецимо, преко реда. Речено ми је "Па, питајте штедише да Вас пуште".

Питао се да ли моја судбина треба да зависи од нечије воље, расположења итд. Па, ваљда и шеф банке треба да каже "Овај човек је смртно ожаљошћен" и таква ствар треба бити регулисана интерним правилима банке, шта ја имам, бре, да чекам нечију милостињу.

Након два-три дана чекања "успевам" да добијем чак 100 марака по 20 динара. А оних 50 марака ваљда до Нове године? У реду сам разговарао са једном баком која ми рече "Синко, није то ништа, ја за свог деду нисам могла пре пар година ни један једини фениг да добијем, иако сам са њим провела скоро читав живот. Да сте изгубили и обе руке и ноге опет не бисте могли добити оно што Вам припада". Коментар је сувишан.

Владимир Гаџиновић,
Зрењанин

ЗЛО РАЂЕЊЕ - ГОТОВО СУЂЕЊЕ

У последње време се поново обнавља полемика на страницима "Глас читалаца" у расправи: МОНАРХИЈА или РЕПУБЛИКА - јавио се по трећи пут г. Милентије Пешаковић из Београда, са својим доста ваљаним аргументима у којима јасно указује ко је укинуо монархију у Србији, када и на који начин, што му неки учесници у полемици "оспоравају" ("ГЛАС" 27.5.2000).

У контексту ове расправе постоји један непобитни аргумент у вези са укидањем монархије у Србији, који је, на жалост, мало уочљив, па га нико не узима у обзир као доказ: да је сам краљ Александар Први Карађорђевић 1918. године, уједињењем Срба, Хрвата и Словенаца тиме званично укинуо не само монархију у Србији, него се одрекао и државности Србије у корист новопрокламоване троделне државе и монархије под називом Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца, па му се касније учинило да и то није довољно у смислу самопоштитења српске државности и монархије, па је 1929. године Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца званично прогласио Краљевином Југославијом и тиме су српска држава и монархија на трајно време укинута и угашене. Убрзо по проглашењу Краљевине Југославије на краља Александра Првог Карађорђевића извршен је атентат у Марсеју, а мало касније његова версајска Краљевина Југославија се распала 1941. године. Сада нити постоји краљ нити постоји Краљевина Југославија. Међутим, многи се монархисти упињу да поново успоставе државу са монархистичким системом владавине, али су у дилеми: коју државу и са којом династијом - Србију или Југославију, са династијом Обреновића или Карађорђевића? У вези са овом дилемом позваћемо се на једну изјаву Небојше Попова у Књижевним новинама бр. 752, од 15. априла 1988, страна 1: Клонуло од лењинског или архимедовског прегнућа, пак, прати ромор како од нас ионако ништа не зависи, светом владају "велике силе" или скривени "центри моћи" (масони, Јевреји, антикомунисти и сличне "анђаме"... На ову тему је поставио питање и прота Д. Вавић у свом чланку: "Шта нам нуди

америчка демократија?" "Какве разлике (ви видите између "бившег милитантног комунизма и данашње безбожне капиталистичке демократије" ("Светигора" бр. 13, 1993, стр. 39). Зар нису и "Погледи" о томе скоро писали: "Све што је након 1918. године следило било је само последица (оне) катастрофе, која се зове ПРОПАСТ СРПСКЕ ДРЖАВЕ, а коју су на Крфу добровољно потписали највиши представници српског народа, што значи - и српски краљ Александар Први Карађорђевић (Погледи, 30.10.1992)..."

О Краљу, конкретно о краљу Александру Првом Карађорђевићу, у једном броју листа Српске светосавске странке, бр. 5 од 12. августа 1991. године, "Бели орао", дословно пише: "Последице победоносно окончаних ратова, за ослобођење и уједињење (1912 - 1918) биле су, ма како то парадоксално звучало, погубне за Србију. Поред губитка једне трећине становништва, од чега око 70 посто мушког, у пуној репродуктивној снази, чиме је дошла на границу биолошког инвалидитета, она је, верујући да испуњава свој национални програм, извршила својеврсно самоубиство и избрисала се са географске и политичке карте света.

Уједињење са дојучерашњим крвним непријатељима био је акт колективне екстатичке амнезије српских политичара. Овим бесловесним чином Србија је утајничена у Југославији и тиме су широко отворене могућности за разарање њеног бића превасходним деловањем ватиканско-коминтерновске спреге... Тако је, осим постојећег спољашњег, однегован и унутрашњи непријатељ, који је свој деструктивни задатак отпочео моралним и духовним расрбљавањем омладине у међуратном периоду инфицирајући је вирусима дефетизма, nihilizma, југословенства и коначно јој имплантирајући канцерозно ткиво болшевизма. Нажалост, велики допринос расрбљавању путем југословенства дао је и краљ Александар. Залажући се за југословенство ауторитетом Врховног команданта победоносне српске војске, утицао је да се уместо здраве националне свести омладине формира аморфна и аналитичка маса подложна негативним утицајима и погодна за манипулисање.

Овај несрећник и несудбени Гарибалди југословенског уједињења (свесно није желео да буде Бизмарк) главом је платио своје заблуде, али Југославија коју је (он) створио остала је да траје као највећа и неопростива историјска грешка српског народа.

Духовно и морално расрбљавање у међуратном периоду, заменио је физички геноцид над Србима у Другом светском рату, који је вршен на свим југословенским просторима, и то у знатно већој мери од небраће него ли од окупатора. Све то време у Србији беснео је грађански рат инициран од комуниста. Пуна допринос међусрпском сатрању дао је свакако и окупатор, који самим тим што је то био може да се разуме, али не и да се оправда.

У периоду владавине Јосипа Броза и његове клике, расрбљавање је настављено на разноврсне начине, из ватиканске и болшевичке кухиње. Као најфаталнија по Србе показала се негативна селекција кадрова и самоуправљања, које је у очима примитивнијих људи стварало привид демократије. Коначно, у последњих десетак година уочљиво је и пренатално расрбљавање у чијој се пропаганди истичу извесни женски-покрети сумњиве провенијенције. Због свега наведеног, не може се вршити на нивоу 1943. или 1945. поготову не 1974. године, већ искључиво на нивоу 1918. године (Бели орао, лист Српске светосавске странке, бр. 5, 12. август 1991).

А сада када је све то прохујало с вихором и

остало у сећању као ружан сан, налазе се међу Србима људи који оптужују Броза а краља Александра величају као творца версајске Југославије, као великог српског ујединитеља. А после његове погибии не оста ништа од његове творевине: где је српско уједињење? Где је Брозово "братство и јединство"? Све је прошло и отишло у неповрат. А ми сада трагамо за новим вођама и тако се вртимо у круг, а мислимо да се крећемо према "Срећној будућности".

Д. Трифуновић,
Врњачка Бања

НИЈЕ ЛАКО ОПОЗИЦИЈИ

Није лако у данашњој Србији бити опозиција и лидер опозиционе странке. Они су на удару и од режима и од грађана, где свако од њих има различито мишљење како доћи до тога да се живи боље и како се отарасити црвено-црне куге. Тешко је остати на опозиционој сцени под кишом удараца са свих страна. Неки од њих траже да се лидери опозиционих странака физички супротставе побеснелој полицији. Глупост и то чиста. Критике угућене опозицији долазе од стране оних који су за петма лидера опозиције и чекају сваки тренутак да формирају неку "бољу" нову странку и да ускоче на њихово место. Таква понашања доводе нас до многих деоба. Тешко ћемо наћи спас ако и даље будемо један другом потурали прљаве ствари. Видљиво је да појединци желе да лове у мутном, ми обични грађани тражимо од њих да их ова наша несрећа опамети, у противном још ће дуго бити ове наше беде и невоље. Ова наша данашња несрећа мора да нам улије полет и снагу против овог режима као и највећа срећа.

Морамо бити захвални данашњим лидерима опозиције (нарочито СПО и другим старијим странкама) што су се прихватили тог посла у времену атентата и терора на њих. Данас опозиционе странке код нас теже долазе до утицаја на свест грађана у поређењу са постојећим режимом. У рукама режима су многи медији и новинари који сав свој рад усмеравају на стварање глупих грађана, и необавештених грађана, како друкчије објаснити отимање и забрану рада независних медија и кажњавање јавних гласила и њихових уредника. Они, режим, има савршен план који води заглупљивању грађана. Не желе они да се све ствари и појаве прихвате након мишљења и разумног схватања. Данашња власт је много допринела да један број грађана сумња у поштење опозиције кад буде дошла на власт. Положај власти захваљујући овом режиму је озлоглашен па и најпоштенији када дођу на то место могу много поштења уживати. Отуда се често може чути у народским су исти, ко је бољи и томе слично.

Велике тешкоће опозиционим странкама долазе од појединих новинара. Мало је њих који својим писањем желе помоћи опозицији у политичким променама у Србији. Уредништва неких јавних гласила више су заинтересовани за тираж својих новина (и то мора да буде) него да се помогне опозицији да дође до победе. Тешкоће данашњим опозиционим странкама долазе и од опозиционих грађана који хоће одмах да буду на челу странке (из тих разлога се оснивају многе странке), а неће да се уклопе у постојеће и да у њима радом и залагањем и својим способностима дођу на чело странке. Нема странке која не би желела да је предводи најбољи. Најзад великим напором и одрицањем интереса великих странака опозиције, у првом реду СПО, дошло је до удруживања странака опозиције.

Некима је то мало па би сада желели да дође до уједињења опозиционих странака, остављајући странкама да се око тога договоре. Зашто се не сугерира под којим условима да се уједине? Зашто да се неким странкама не призна оно што су до сада стекле? Зашто се не предлаже како направити заједничку листу за локалне изборе а касније за савезне и републичке изборе? Када лидери опозиционих странака чују и виде наше мишљење и њима ће бити лакше да се одрже на окупу.

Станислав Спасојевић,
Лозница

БАВО У ИСТРИ

Коментар Ј. Ловрич на радију "Слободна Европа" није ме оставио равнодушним. Ради се о томе да Срби у Истри траже иста мањинска права као Италијани. Можда то само по себи не би било симпатично да новинарка јасно не указује да таква идеја долази из Конзулата СР Југославије у Ријеци.

У Туђановој устаоидној Хрватској без тешких последица проширено су само Срби у Истри. Спасила их је слободна, демократска и грађанска Истра. Сачувао их је италијански дух и култура. Истра је бисер Хрватске, а остале хрватске провинције нису далеко одмакле од балканских вилајета.

Својим захтјевом Срби су "подметнули ногу" онима који су их спасили. Италијане је требало пустити да слободно и неометано изборе максимум својих права, далаче, требало их је подржати. Био би то пријатељски гест и бар деломично враћање дуга за учињена добра.

На наговор својих ментора из Конзулата у Ријеци, односно Београда, они раде управо супротно. Својим преурађеним и истовременим захтјевима они отупљују и коче "истријанску" идеју и право. Поред тога на муке стављају Рачана и Месића, који морају савладати фобију властитога народа и Србе "угурати на мала врата" без буке и спектакла.

Овај преурађени захтјев иде на руку само десничарима, који су Хрватску претворили у "Дивљи запад", посебно у бившој Крајини.

За режим у Србији најпаметније би било да се не бави Србима ван Србије, а ни онима у Србији. Та њихова "брига" довела их је да стварно "живе у једној држави", превише мало за њихове жеље и величину.

Познато је да су укинути Котареви Глина и Книн и да етничке заједнице са преко 8% становништва имају 15 заступника у Сабору. Тај постотак би могла имати само српска заједница, али само са великим бројем повратника. У том случају би могла добити сва мањинска права одређена европским стандардима. То вјеројатно не би заобишло ни Србе у Истри.

Према томе, Срби се морају бројчано ојачати, политички, културно, духовно хомогенизирати и тек та ће нешто представљати. За савез с њима борит ће се умјерене политичке странке. Јасно је да духовни препород не може извршити београдски режим већ то мора учинити нетко други.

Зато се чудим браћи у Истри, који ни у културној средини нису много научили. Они би бар морали имати паметније лидере од Бабића и Мартића.

У противном ако изгубе солидарност и поверење оних с којима сношљиво живе, Срби у Истри ће остати усамљени. Надам се да су чули изреку: "Тко с ђаволом тикве сади, о главу му се разбијају!"

Ранко Живковић,
Карловац

5 КОЛОНА

АКО ЈЕ ОН НАРОДНИ ХЕРОЈ, ПОНОСИМ СЕ ШТО САМ ИЗДАЈНИК!

Ја сам страни плаћеник.
Зарађујем нешто и са стране.
***

Најсумњивији су они који живе од свог рада.
***

Није тачно да Срби раде за седамдесет марака.
Они плате примају искључиво у динарима.
***

Већи део Србије је за промене.
Зато ће вођа створити још мању државу.
***

Влада ће ићи на колективни одмор.
То је њен најбољи потез до сада.
***

Дају све од себе
да нам све узму.
***

Откад пазим шта причам
могу да радим свашта.
***

Социјалистима желимо сваки
напредак.
Да оду што даље од нас.
***

Оптужени је стрељан.
Да не би узнемиравао јавност.
***

Нико није го и бос.
Сви су завијени у црно.
***

Млади стручњаци ће ускоро добити посао.
Предстоји берба кукуруза.
***

Погађају нас врућине.
Све ће бити лакше када дође крај ЈУЛА.
***

Појавио би се Марко Краљевић по трећи пут међу Србима.
Али њих нигде нема.
***

Победили смо цео свет.
Следећи, молим!
***

Пружали смо отпор.
Зато се ради о силовању!
***

Песница је највећи противник чврсте руке!
***

Испоставило се да су узалуд гинули.
Али ни преживели нису прошли много боље.
***

Са брда се више види.
Осим ако се то брдо не зове Дедиње.
***

За разлику од нас,
Сизиф је гурао и узбрдо.
***

Издајник је свако ко не верује да смо на Европском првенству у фудбалу победили Холандију.
***

Победили смо НАТО.
Превише је било очекивати да ћемо победити и Словенију.
***

Да није свега овога на РТС-у не знам од чега бисмо живели.
***

Александар
ЧОТРИЋ

Све је почело Осмом седницом.
А завршава се у деветом кругу.
***

У Пожаревцу су затворени дискотека "Мадона" и забавни парк "Бамби".
Нестрпљиво очекујемо нова затварања у том граду.
***

Вођа је ушао у историју.
Али никако да из ње изађе.
***

Председник се гади свега америчког.
Зато ја све доларе склонио у иностранство.
***

Врховни командант не пристаје на компромис са непријатељем.
Прихвата све његове услове.
***

Он није ратни злочинац.
Много тога урадио је и у миру.
***

Вођа не може да сиђе у народ.
Он мора да се попне.
***

Ући ће у све читанке.
Баш као и Домановићев вођа.
***

Код нас нема поделе власти.
Председник не жели ни са ким да је дели.
***

Вођу свака критика погађа.
Зато су критичари проглашени за терористе.
***

Ко о чему,
комунисти о поштеној интелигенцији.
***

Срби су јединствени.
По много чему су јединствени у свету.
***

Председник ће постати народни херој.
Он се не плаши народног гнева.
***

Главе лете на све стране.
Зато су Срби небески народ.
***

Полако, али сигурно Србија постаје
Сибириа.
***

Срби живе у целом свету.
А има их нешто и у Србији.
***

Седите и припремите се!
Сада ћемо вам саопштити истину!
***

Пошто увек може и горе,
власти се потруде да тако буде.
***

Задесила нас је дуготрајна суша.
Тако се потврдило да је и Бог против
нашег руководства.
***

Власти су повећале износ излазне
таксе.
Не би ли спречиле грађане да одлазе
у окупиране државе.
***

Број издајника
српског народа
стално расте.
Ускоро ће
достигнути десет
милиона.
***

У Кини и Кореји
једу мачке и псе.
Ми у развоју ко-
мунизма још нис-
мо стигли до тог
степенa.
***

Црква моли да
падне киша.
Било би добро да
моли и за пад
безбожног дикта-
тора.
***

Режим је све медије ставио под кон-
тролу.
Да новинари не би били препуштени
суровим законима тржишта.
***

Они су безгрешни
Јер не признају ни једну божју за-
повест.
***

***
- Зашто вођа не изађе пред народ?
- Био би згажен!
***

Овде смрди.
Откад се појавила ружа!
***

Кад се ујединимо са Ираком и
Либијом...
Каква ће то пустиња бити!
***

У информативном мраку једино дозво-
љено светло је ТВ екран.
***

Седамдесет посто грађана Србије је
за промене.
Ево, не може се свима удовољити.
***

Он је писац одан режиму.
Редовно пише доставе против својих
колега.
***

Он је правник кривичар.
Суди криминално.
***

Комунисти су још 1941. године отишли
у шуму.
Зато ЈУЛ управља предузећем
"Србија шуме".
***

Тачно је да Срби немају ништа,
али то нико не може да им одузме.
***

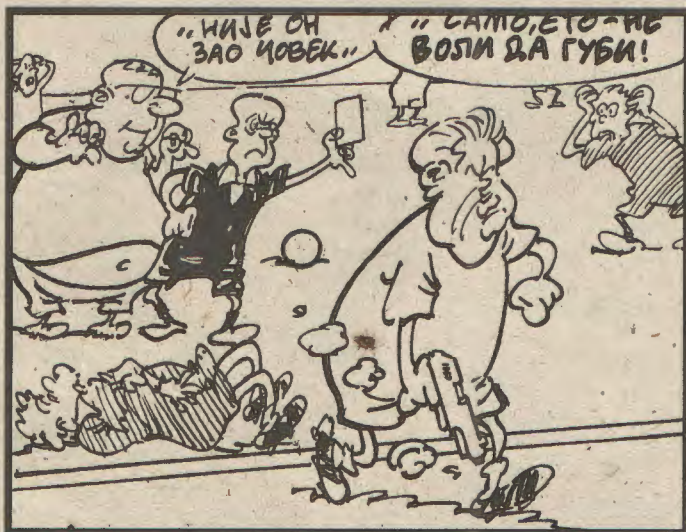
Остварили су своје снове.
Народ сном мртвијем спава.
***

Они који су заузели најбоља места,
сад наручују убиства.
***

Режим је у Србији створио мрак.
И тако је народу омогућио сиротињску
забаву.
***

Југославија никада неће нестати.
И београдски пашалук ћемо тако да
зовемо.
***

Ако разум победи,
Тројни пакт ће изгубити!

***
Срби су расцеп-
кани.
Зато што су их
предводиле
цепанице.
***

Социјалисти
сарађују са мус-
лиманима из
Ирака, Либије,
Јордана, Сирије...
А почели су и да
клањају пред сво-
јим вођом.
***

Епитаф:
Живео је од свога
рада!
***

Србија је толико
велика,
да смо негде
изгубили Косово.
***

Нећемо више тр-
пети
терористичка
злодела.
Ево, на зиду око
моје виле за-
лепили су плакат!
***

Не само што сам
за његове слике
на зиду,
него сматрам да и
њена треба уза зид!

... АТЕНТАТ СУ ОСУДИЛЕ СВЕ ПАРТИЈЕ ...
... ЧАК И КОМУНИСТИ!

ШАХ ЗБЛИЖАВА НАРОДЕ: МАЛТА

Хвала Богу, не победих председника

Из њера нашеј познатој шахисте, интернационалној мајстора, објављујемо њриче и сећања који немају многу везе са шаховском таблом али имају са шаховским светом.

Тек толико да се види даје мојуће бити "јенс уна сумус" и њорег свих мојућих разлика и њротивречности.

Пише: Никола КАРАКЛАЈИЋ

У центру Медитерана, око 100 километара испод Сицилије и 290 км северно од Либије, налази се острво на коме сунце блиста скоро целе године, а многобројни туристи уживају у благом плаветниту мора.

Ово острво сунца - Малта - уствари је архипелаг састављен од три настањена острва (Малта, Гозо и Комино) али и неколико малих острва на којима нико не живи.

Старијој генерацији је Малта остала у сећању као једина светла тачка у Европи у време Другог светског рата, јер једино овде Хитлерова војска није успела да крочи. Због стратегијског положаја раскрснице морских путева између Европе и Африке била је непрестано под ударом немачке авијације, али су Малтежани успели да прегрме сва бомбардовања и да остану сићушна оаза слободе на великој мали покорене Европе.

Али, Малтежани су вековима одолевали налетима ветра, мора и различитих освајача. А њих је било заиста много. Кажу да је острво било настањено још 3800. године пре наше ере, у неолитско доба, када су људи живели у пећинама. Негде око осмог века пре Христа стигли су Феничани, а 218. године појавили су се Римљани чији гробови и данас постоје. Падом Римске империје (395) Малта је додељена Источном царству (Константинопољ). Међутим, највећи и пресудни догађај у њеној историји десио се једне олујне ноћи када је снажна буре разбила у парампарчад један брод на коме се налазио и апостол Павле. Било је то 66. године после Христа и од тада је почело претворање у хришћанство целокупног становништва. Данас је Малта строго католичка земља са неколико стотина цркава и две велелепне катедрале у Мдини и Валети. Сваки градић или село има своју цркву и 365 дана у години негде се одржава слава уз верску процесiju.

Успут да кажем да на Малти постоји и једна џамија (ради Арапа) али не и православна црква (ради Грка, Руса и Срба). Када су велики празници (Ускрс, Божић) онда грчка комуна закупи једну цркву, позове неког свештеника из Атине или Солуна и онда се сви православци различитих националности окупе заједно.

НЕ МОЖЕ ШУТ СА РОГАТИМ

Утицај католичке цркве је огроман и осећа се у друштвеном животу.

Давид Чилија Виченти, као пионирски првак Малте, добио је диплому и медаљу од министра просвете лично. Године су пролазиле па је Давид узнатредовао - постао прва табла олимпијског тима. Али, узнатредовао је и министар - постао је председник Републике Малте!

Мој пријатељ Рон Самут, секретар Шаховске федерације, живео је у Енглеској, тамо се и оженио, али се после неколико година развео и вратио на Малту. Међутим, овде развод не признају! Њему је свеједно, али није и жени са којом сада живи. И она је рапштеница, побожна жена којој тешко пада што не може да се причести и што је на неки начин изопштена из друштва. У систему школства такође постоји подела на државне и католичке школе којима руководе свештеници. Када се растишу екипна шаховска такмичења школа, онда се зна да морају да постоје две групе: мушка и женска, јер таман посла да се у истом разреду заједно нађу девојке и младићи. Срећом, на шаховски турнирима није тако - на првенству клуба или на опен-турнирима мушкарци и жене могу да играју заједно. Шах се

тако показао савременијим у концепцији живота.

Додуше, на овом острву су се смењивали утицаји као и освајачи: Арапи, Нормани, Италијани, Французи, Енглези итд. Све до 15. века био је пресудан утицај Сицилије, која је и сама имала различите господаре.

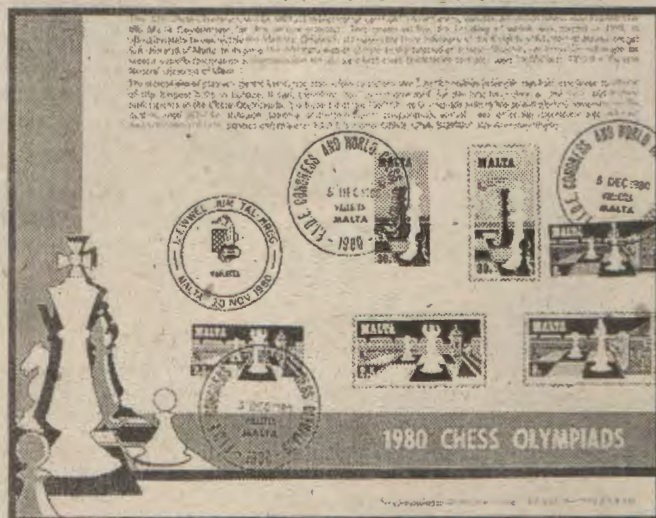
Малтешки језик је директна последица тог утицаја, састоји се из многих речи италијанског језика, али и многих речи арапског. Бројеви су, рецимо, директно узети из арапског језика. С друге стране, службени језик државне администрације је - енглески. Није ни чудо кад је Малта била колонија и чланица Комонвелта све до 1964. када је стекла самосталност. Но праву самосталност је изборила тек 1974. када је постала република. Била је то последица политике лабуриста на чијем је челу стајао Доџ Минтоф који се потрудио да отера енглеске војнике из њихових база и да се 1971. окрене тесној сарадњи са Кином и Либијом. Наравно, данас је ситуација другачија. Жена у сенци која се за све пита уствари је амерички амбасадор. Малта се осетила особито почастована када је 1989. добила улогу домаћина у историјском сусрету између Џорџа Буша и Михаила Горбачова.

Данас се Малта налази у предобљу за пријем у Европску заједницу. Раније, једном приликом када јој је то било понуђено, бирачи су се изјаснили против, сматрајући да Европска заједница намеће сувише оштре прописе за њихов укус.

Али где може "шут са рогатим"? Ионако јој је било пребацивано да изврдава економске санкције према неким земљама.

Читаву деценију је Малта била главни снабдевач Либије. Сваке ноћи је либијски катамаран превозио "туристе" из Триполија на Малту. Ови

би се разишли по целом острву купујући шта стигну и исте ноћи би се враћали кући натоварени пртљагом. Ако би то неко и прогледао кроз прсте, није могло а да се не примети да су последњих година "специјални туристи" долазили из Русије. Али они нису ишли по пијацама већ меркали (и куповали) куће и солитере.

- Пошто овај солитер узградњи?
- Толико и толико...

Рус отвара кофер и извлачи пре- гршт зелених новчаница и посао је склопљен. Наравно, ово је карикира- ње али је чињеница да је стамбени комплекс у Сент-Џулијану променио седам власника у последње две го- дине и да су сва седморица били - Руси. Италијанске банке су жестоко протествовале оптужујући Малту за прање новца. Протест је прихваћен и влада је обећала да ће "стрмно испи- тати ситуацију"!

Али од нечега мора де се живи, зар не!

Лако је било некада када су Ен- глези за своје базе плаћали закупни- ну. Данас бродоградилшта на Мал- ти морају да се боре за сваку муште- рију. Јер земља је сиромашна. Селџа- ци гаје поврће и нешто мало стоке, жене плету чувене чипке и обрађују вуну за џемпере. Држава организује туризам и то јој је главни извор прихода. Преко целе године се чују раз- личити језици, групе долазе из целог света, највише је Енглеза. Мали градови су поређани као ђердани на ободу острва, зачас се стигне са једног краја на други. И овде се због Енгле- за вози левом страном, а ако желите да про- ђете кроз Малту "уздуж и попреко" онда ћете зачас прећи 17 односно 9 миља. Мали ресто- рани, пицерије и посластичарнице подсећају на италијанску ривијеру, мада су због младе генерације никли "Бургери" и "Мекдоналдси".

ШТА ЈЕ СКУПЉЕ

За младе је нарочито привлачно мало место звано Пачевил на ободу Сан Џулијана. Некада оаза мира, да- нас је претворена у велики забавни квартал у коме су на сваком кораку ма- ли барови, дискотеке, пицерије, био- скопи, дансинг сале, локали са ви- део-играма, а има и гурманских ре- сторана за пивопоје.

Пачевил оживи тек када сунце за- ће за хоризонт. Река младих људи се овде слива тражећи забаву. Му- зика се гласно чује на улици, а поне- кад се и мешају звуци ако су диско- теке сувише близу. Овде не важе школска правила - девојке и млади- ћи нису одвојени. Напротив! И као свуда у свету, са оваквих места се кући одлази у зору! За забринуте ба- бе и деде Пачевил више није "град мира" већ "sin city", град греха! А ту се налази и чувени "Казино Малтезе" па се не зна шта је горе - изгубити невиност или иметак?!

У једној од главних улица Пачевила, оној ко- ја баш води до казина, поред малих бутика, на- лази се и низ приватних кућа од којих свака носи неки назив. Куће су зидане тако да свака на улазу има малу веранду са столицама тако да власници могу да седе и посматрају тури- сте који туда пролазе. У броју 32 има разлике: ту се поред две столице налази и један сто са шаховском таблом и поређаним фигурама. По потреби се може донети и шаховски сат. Кућа носи назив "Каиса" и ту станује вишеструки шаховски шампион Малте Клод Соларс. Он даје часове шаха, али исто тако може да оди- гра и неку брзопотезну партију ако то неког страног туристу интересује. А таквих је попри- личан број.

Када се то деси Клод улази у кућу доноси шаховски часовник, али и једну картонску ку- тију са прорезом испод кога пише "Донације". Тиме је избегнута могућност било каквог опо-

резивања или да се играње шаха подведе под "кућну радност".

Шах на Малти је доста популаран, нарочито међу ђацима и нарочито после 1994. године када је била организована "Дечја олимпијада". Но, на Малти је била организована и "права" 23. шаховска Олимпијада 1978. године које се Југословени са сетом сећају јер смо тада по- следњи пут освојили (бронзану) медаљу! Тада се играло у огромној сали Палате великих мај- стора у којој су се налазили раскошни портре- ти велемајстора.

Али не шаховских, већ Великих Мајстора реда Светог Јована који су крајем 13. века мо- рали прво да се повуку из Јерусалима на Ро- дос, да би се коначно настанили на Малти

1530. године. Једнога дана ће можда ове ве- лемајсторе заменити нови витезови на 64 по- ља! Кажу да су крсташи и донели шах на Мал- ту.

Шаховска федерација Малте је основана 1923. године и остало је забележено да је ме- ђу првим "потезима" биле организовање посе- те светског првака Аљехина. Последњих го- дина, сваког децембра, у сарадњи са Руским културним центром организује се меморијални Аљехинов турнир на коме поред осталих учес- твује и међународни мајстор Наташа Аљехин (Руси њено име изговарају Аљехина) па се та- ко одржава спомен на светског шампиона!

Малтежани редовно учествују на шахов- ским Олимпијадама. У незаборавном сећању им је остала олимпијада у Новом Саду 1990. године. Они су тада били гости једног пољо- привредног добра из околине Новог Сада и на слободни дан им је приређен излет. Дочекали су као да су прваци света и гостољубивост на- ших људи им се урезала у памћење. Потроше- но је више ролни филмова да би се тај сусрет

обележио, а то је касније било од значаја.

КАД НЕМА ПРОБЛЕМА

Године 1992. затекао сам се на Малти када је избио рат у Босни и кад су нам уведене санкције. Треба- ло је да будем њихов тренер и капи- тен на шаховској Олимпијади у Ма- нили. У том смислу сам чак добио и радну визу на годину дана, што су ретко давали странцима. Ситуација се међутим искомпликовала. Преки- нути су летови за Београд. Југосло- вени су проглашени за најгору врсту људи, телевизијске емисије и новин- ски написи бацали су дрвље и каме- ње на нас. Осећао сам се непријат- но. Југословенска екипа је била вра- ћена са саме границе јер јој филипин- ске власти нису гарантовале визу. Малтежани су се одмах обратили ФИДЕ:

"Наш капитен је Југословен, има ли каквих проблема?"

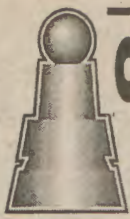
Кампоманес је сместа одговорио "Нема!" Он ме је лично познавао, а и био сам његов гост на Филипинима. Дакле, Југословени ипак нису били прокажени. То са визама била је нека игра ван њега.

Малтежани су онда дошли на нову идеју. Приликом екипног турнира средњих школа организоваћемо и једну изложбу о развоју шаха на Малти. Сакупљене су старе фото- графије, чланци из новина, успомене и сувенири са шаховским мотивима, али је један па- но био посвећен шаховској Олимпијади у Но- вом Саду. Биле су ту фотографије града, велике дворане СПЕНС-а, али и величанствене приредбе са свечаног отварања. У овом спекта- клу је учествовало око 500 извођача, укључујући Јулију Бисак, Стефа- на Миленковића, читав балетски ансамбл, а олимпијске заставе су подизали Маја Чибурданидзе, Али- са Марић и Петар Поповић. Нарав- но, ту су се нашле и фотографије са оног излета на коме су се видели малтешки шахисти у загрљају сво- јих домаћина. И одједном, окружен својим малтешким пријатељима ви- ше се не осећам као Југословен - парија! Председник шаховске фе- дерације Малте Џон Атард Кин- гвел ме теши "Не брини! Ми бар знамо какви су Југословени. То што

прича Си-Ен-Ен, то је за оне који ни- су били у Југославији." И заиста, Џон поново долази у Југославију да узме учешћа у вели- кој манифестацији "Мат рату" у којој наша де- ца траже да се прави топови замене дрвеним са шаховске табле.

Она изложба на Малти доживела је успех. Такмичење такође. Учествовало је преко два- десет школа. Такмичење је отворио лично ми- нистар просвете Уго Бонићи. Телевизија је присутна, снима његов поздравни говор, затим седамо да одиграмо једну партију пред ка- мерама. Наравно, не сумњате у исход - прија- телјски реми!

Међутим, та фотографија ми је каснијих го- дина врло добро послужила: када је ЈАТ поново успоставио везу са Малтом и када би на ае- родрому Св. Лука требало добити визу, ја бих само показао ону фотографију за шаховском таблом и виза би сместа била одобрена јер је мој шаховски партнер у међувремену постао председник републике!

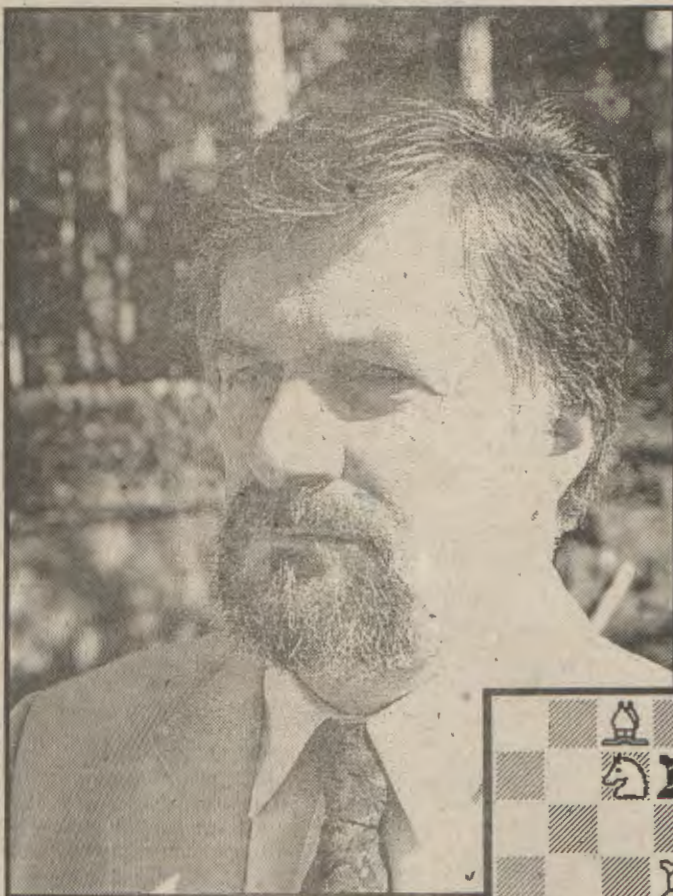
**SRPSKA
REC I**

ШАХ

Уређује Владимир Јовићевић ЈОВ

Човек за памћење

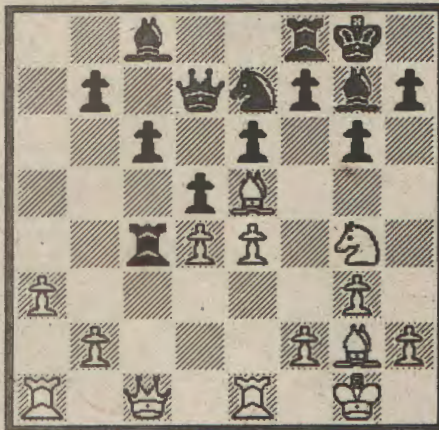
Мајстор ФИДЕ и шаховски мецена Веселин Р. Бошковић (1950-1999) био је и остао човек за памћење. Делегација шаховског клуба

"Ф7" је 3. јула 2000. године посетила Весков гроб и поклонила се сенима великана шаховске уметности.

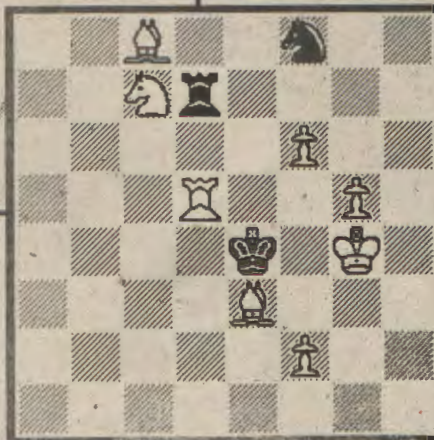
Решење Проблема број 120
1.Кх2!

Бошковић - Михајловић
Турнир јавних личности
Београд, 1998.

1.Дх6! Црни се предао после неколико потеза.

Проблем број 121
Жарко Пешикан
Београд
оригинал
Посвећено
Веселину
Р.Бошковићу

Мат у три потеза

СЛОБОДНЕ НОВИНЕ
ИЗДАВЕ СЛОБОДНИХ НОВИНАРА

ДИРЕКТОР: Даница Драшковић

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ
УРЕДНИК:
Богољуб Пејић

УРЕДНИЦИ:
Илија Давидовић
Сивео Бајић

СТАЛНИ САРАДНИЦИ:

Александар Чошић, Александар
Цвејковић, Блазица Костић, Ђорђо
Вукоје (фриво), Јелена Ленило, Љиљана
Шој, Милан Божић, Милена Појовић,
Милица Ђорђевић, Миодраг Крстић,
Мирко Дошен (Вашингтон), Миленко
Вучевић, Небојша Реџић, Свешлана
Бокић, Симице Сикавица, Владимир
Јовићевић Јов

ДИЗАЈН И КОМПЈУТЕРСКА ОБРАДА:
D-design

СЕКРЕТАРИЈАТ РЕДАКЦИЈЕ:
Драгица Буѓарски, Нада Бошковић

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ:
Вука Караџића бр. 8/1, 11000 Београд
Тел. 011/ 620-891, 628-242, 620-968

КОМЕРЦИЈАЛНА И ИЗДАВАЧКА
ДЕЛАТНОСТ:
Бранкова 13-15, 11000 Београд,
тел. 011/ 625-937, 624-598

ЖИРО-РАЧУН:
40801 - 603 - 4 - 27562 Спшари г'рад

РУКОПИСИ И ФОТОГРАФИЈЕ СЕ НЕ
ВРАБАЈУ

ШТАМПА:
МАНАМИ Д.О.О., Поречка 15, Београд
Мишљењем Секретаријата за информације
Републике Србије бр. 413-01 221/91-01 од
15.2.1991. одређена је стопа пореза од 3%.

ПРЕТПЛАТА
Прећиплаћу на Српску реч можете
извршити уплатом на жиро-рачун 40801-
603-4-27562, Спшари г'рад, са назнаком - за
прећиплаћу - и по за:

3 месеца (6 бројева) - 60 динара
6 месеци (12 бројева) - 120 динара
12 месеци (24 броја) - 240 динара
ЗА ИНОСТРАНСТВО - ЕВРОПСКЕ
ЗЕМЉЕ.

3 месеца (6 бројева) - 35 ДЕМ
6 месеци (12 бројева) - 70 ДЕМ
12 месеци (24 броја) - 140 ДЕМ
ЗА ВАНЕВРОПСКЕ ЗЕМЉЕ 50% ВИШЕ
Информације на телефон
011620-891, 628-242, 620-968

"СРПСКА РЕЧ" НА ИНТЕРНЕТУ

E-mail: srpec@netscape.net
rec@EUnet.yu

"НЕДОЗВОЉЕНЕ МИСЛИ"

АФОРИЗМИ

АЛЕКСАНДАР ЧОТРИЋ

Броширано
(формат 12x21 см, ћирилица)
број страна 128
цена 100 динара

Књига се може наручити
на телефон
011/3232-68 Београдске новине
или купити у
редакцији Српске речи,
Вука Караџића 8 (први спрат)
и у књижари Српске речи,
угао Чика Љубине
и Змај Јовине улице.

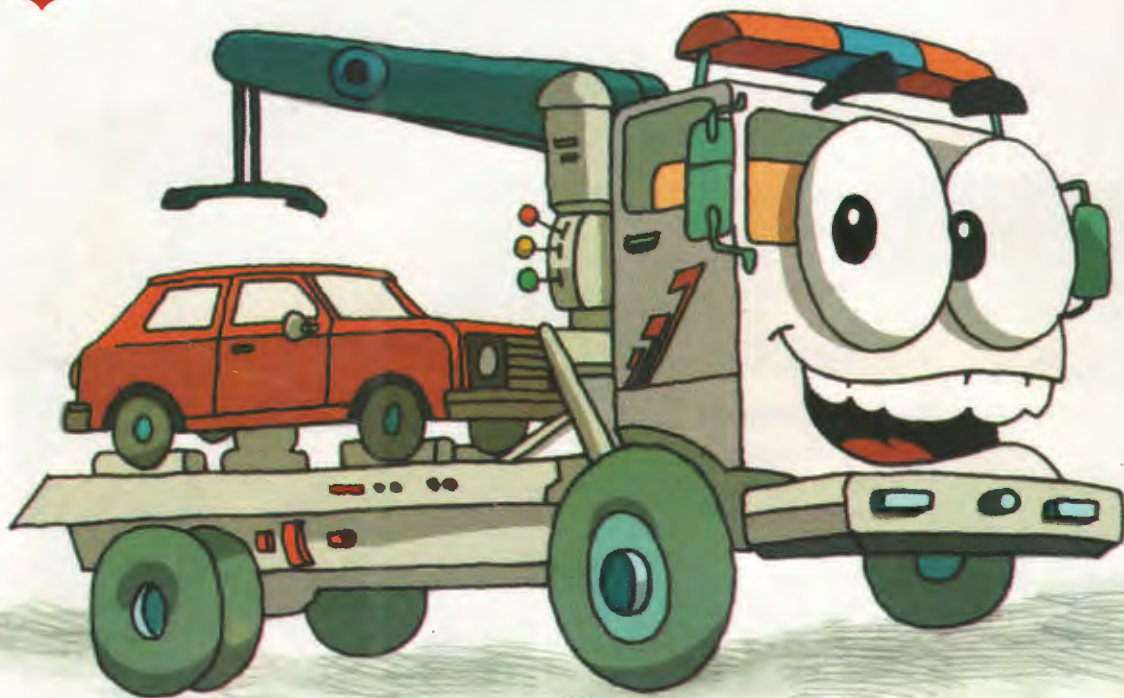
Својим опшћрим и надасве духовићим афоризмима Александар Чотрић се већ деценију и по жесћоко обрачунава са свим оним ићћо нас сиућшава, унижава и разара. Рекло би се да нема озбиљноћ друићивеноћ ићћићања којим се није позабавио, као ићћо, вероваћно, нема ни меће коју својим сатирићним сирелићама није поћодио.

(Из рецензије Александра Баљка)

Хићерреалисћични афоризми Александра Чотрића предочавају нам како се све више таћњи и скоро несћјаје ћраница измећу овдашће сћварносћи и ћене сатирићне ићрансћозићије. Заћћо су иронија, црни хумор и ћроћеска у ћећовим афоризмима посћћали најћрецићнија дијаћносћичка средсћива за болесно друићиво какво је наше.

(Из рецензије мр Радована Калабића)

**ПО ВАШЕМ ПОЗИВУ...
... 365 дана у години,
24 часа дневно**

рефото

 311 12 56
ШЛЕП СЛУЖБА

ЈКП Паркинг сервис, Београд, Старо сајмиште; Тел: 011/311 12 56, 146 462

